

Irodalmi Jelen

XVIII. évfolyam, 195. szám
2018. JANUÁR

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Főmunkatársak: **Szőcs Géza, Makkai Ádám** (Budapest)

Munkatársak: **Laik Eszter** (helyszíni tudósítások),

Varga Melinda (vers, interjú), **Király Farkas** (próza, műfordítás),

Simon Adri (kritika), **Szőcs Tekla** (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

A borítón **Móré-Sághi Annamária**
fali szötte

Böszörményi Zoltán

Simogató

*Ma puha szellővel takaróznak a virágok,
jázmin-, verbéna-, árvácskaszirmok,
pihenő kezek örömeink asztalán.
Érzelmek tőzsdéje ez a délelőtti varázs,
mennyei, mesterségbeli tudás kell,
hogy kiolvasd, mennyi benne a zárkózottság,
mennyi a türelem, az extázis, a várakozás.
A lélek kapaszkodóin valóságbokrok szűrős bogáncsai,
ez az az ösvény, melyen veled lépkedsz.
A völgyben visszhang bolyong, a fák üzenete.
Előttünk a tűnődés aranysejme lobban,
a vágy szimmetriái rögeszmék, a képzelet madárdúcai.
A révedés vitorláiba kapaszkodunk,
szeszélyes harmónia szele visz tova,
mindketten a testi szerelem
kelyhét visszük a csalitba.
Összevegyül a világ a türelmetlen vágyakozással,
míg a dolgok újra s újra
a mindennapok sűrűjébe vetnek vissza.
Kedves, a jóság lavinája is lehet elviselhetetlen,
mint a gonoszság, az ámitás, a csalás,
a mérhetetlen láрма,
de a jóságnál nincs nagyobb alázat.
Esőcsepp mulat a szemközti fa ághegyén.
Fényszálak rostjain keresztül fürkészem szemed,
mintha most benned élnék, s te egészen bennem.
Illatok szelíd párnája a fejünk alatt.
A végtelen homálya ringat karjaiban,
pedig jobb szeretnénk, ha a csillogás.
Öled lávaömlése égeti nyelvem,
s bennem valaki azt suttogja,
nem kéne elengednem téged soha már.*

Csender Levente

Üzbég mazsola

Vásárosnamény mellett, egy ganéракásban nejlonba csomagolt pénztárcát találtak, amiben hivatalos iratok voltak, meg egy telefont, amit valahogy feltámasztottak, és amiben az egyetlen magyar név az enyém volt. Ezért keresett fel engem a TŰK (Terrorista Űldöző Központ), érdeklődve, hogy milyen kapcsolatban álltam bizonyos Semsei Juszuffal. Merthogy ő lehetett az a férfi, aki a debreceni menekültlázadásakor meglépett a szállásról. Azt feltételezik, hogy betévedt egy tanyára, ahol vagy a gazda, vagy a kutyák végeztek vele, a hullát meg belerakták a ganéba, hogy az majd elemészti. A TŰK szerint a hulla később valahová eltűnt, mert két év alatt nem bomlik le teljesen, még akkor se, ha a meleg gané jelentősen meggyorsítja a folyamatot. Megetethették a disznókkal, vagy ilyesmi, a nejlonzacskót viszont ott felejtették.

Elmeséltem a TŰK-ösnek, hogy Juszuf a barátom volt, egészen örült figura, akinek annyi istene volt, hogy ha az egyik elengedte, a másik biztos magához ölelte. Elég régen találkoztam vele. Lehetett vagy három éve, amikor Isztambulban összefutottunk. Ő a maláj légitársaság gépével érkezett Kuala Lumpurból, én meg egy fapadossal Budapestről. Besiktasban várt rám, a Sinanpasa téren. A tér keleti oldalán egy hamam kéménye füstölgött. Bementünk, hogy leütsessük az út porát, és jól megdögönyöztessük magunkat. Miután meleg vízzel feláztattuk a bőrünk, jött egy vak török, fölpackolt egy nagy márványasztalra, és egymás után összetörte a csontjainkat, lehántotta a bőrünket, a nyers húsunkat meg befújta rózsavízzel. Úgy hajóztunk át Besiktasból Űsküdárba, mint két páncél nélküli, főtt rák. Átkeltünk a Boszporuszon, elhagytuk Európát, és megérkeztünk Ázsiába. Juszuf akkor már egy hete Anatóliában lófrált valami gasztrofesztiválon, ahol jól bevásárolt lekvárból, pisztáciából, mézből és különböző mazsolákból. Mindent úgy

kimérősen, zacskózva, hogy majd viszi a családjának Malájföldre. Este a szállodában végigkóstoltuk az árut. Juszuf szerint az üzbégg mazsola volt a legjobb, bár nekem az azeri jobban ízlett. Juszuf egyébként úgy nézett ki, mint egy máktermesztő tálib harcos, csak egy kopott Kalasnyikov hiányzott a hátáról. Hosszú kaftánt viselt, gyér szakállat növesztett, törökül is jól beszélt, bárhová bementünk, leültettek és megteáztattak. Ha épp nem kértünk teát, akkor is. Ha szólt a müezzin, az én Juszuf komám, merthogy komám is volt, megmosakodott, aztán bementünk valamelyik dzsámiba. Míg ő imádkozott, addig én a falnak dőlve üldögéltem a vastag perzsaszőnyegen, zokniban, ahogy elő volt írva. Hallgattam, ahogy arabul imádkozik. Jó volt látni, hogy megtalálta a lelki békét, szorosabbra fűzte a viszonyát Istennel, akit épp Allahnak hívott, és jobb napjain a Próféta (béke legyen vele) nyomdokain járt.

Ja, hogy ki is volt ez a Juszuf, és hogy lett muzulmán? Elmondom azt is magának, nyugtattam meg a bajuszát pödörgető TÜK-ös urat.

Juszufot korábban Semsei Tamásnak hívták, és a keresztkomám volt, Allah irgalmazzon neki. A Juszuf nevet az iszlám felvételekor kapta, a szabadkai mecsetben. Mikor megismertem, még pogány volt. Egyetemi éveink alatt egy kollégiumban laktunk. Tamás jogásznak készült, de azt abbahagyta, eljött bölcsészkarra, történelem–szociológia szakra. Ám közben beleszeretett a lengyel nyelvbe, felvette a lengyel szakot is. Pár évig járt oda, ösztöndíjasként a lengyeleknél töltött vagy két szemesztert. Professzionálisra fejlesztette a stoppolást, egyik kamionból szállt át a másikba. Előzés közben az útlevelét kimutatta az ablakon a magyar kamionosnak, a következő parkolóban ült át, és ment tovább. Megtanult lengyelül meg a többi szláv nyelven, beleértve a ruszint is, bejárta Közép-Európát. Végül beleunt. Egy nyelvet két hét alatt abszolválta elfogadható szinten. A történelemben is beleunt, végül csak szociológiából diplomázott.

Egyszer Szatmárba utazott stoppal, Hajdúsámsonon kirakták, úgyhogy gyalog szelte át a várost. Megtetszett neki egy lány, akit Máriának hívtak, hát Tamás a derék hajdúk között ragadt. Görög katolikus lett, ahogy a derék hajdúk nagy része is. Elvette Máriát

feleségül. Akkor még senki nem látott abban baljós jelet, hogy tánc közben a gyűrűje lerepült, és az egész násznép azt kereste. Lagzi után elköltöztek Máriával Dévára, Csaba testvérhez, segítettek az árva gyerekek istápolásában. Mária ott került először áldott állapotba. Aztán valamiért visszajöttek Sámsonra. Soha nem mondták el, miért. Az első gyerekük, István, görög katolikus lett.

Tamás beiratkozott Debrecenben doktori iskolába, pedagógiát tanult. Kolozsvárra ment ösztöndíjjal egy félévre. Körbestoppolta azt a vidéket is, ha már genetikailag az úton levésre predestinálódott. Torockószentgyörgyön összehaverkodott az unitárius lelkésszel, aki olyan nagy hatással volt rá, hogy Tamás rögtön Dávid Ferenc hívévé szegődött. Egy az Isten, mondta. Mint Bartók Béla. Míg Kolozsváron volt, megtanult románul is. A második gyereküket, Imrét én tartottam keresztvíz alá, Debrecenben. Ő unitárius lett. Aztán jött a harmadik csemete, Attila. Ő nem lett megkeresztelve, azt hiszem. Tamás angolt tanított a Hajdúságban, felnőtteknek. Saját módszert dolgozott ki. Imádták a tanítványai, valahogy mégse érezte ott jól magát, egy egészen apró, evilági dolog miatt: túl közel volt az anyósa. Új lakhelyet keresett. Járt az Alföldet, gyalog, mint Petőfi, míg rá nem talált Csongrádra, ahol vettek a Tisza-parton egy házat, húszéves hitelre. Tamás az MTA Alföldkutató Intézetében kezdett dolgozni szociológusként, Kecskeméten. Az alföldi mezővárosok főiskoláinak hatását vizsgálta a helyi közösségekre. Közben Debrecenben ledoktorált. Dr. Semsei Tamás kecskét, tyúkot, kacsát tartott a hátsó udvarban. Gumicsizmában, biciklivel járt a piacra gabonáért, ha látogatóba mentünk hozzájuk, levágott egy gidát, megsütöttük, megettük. Közben meg irtózatosan kereste magát. Csongrádon nem volt unitárius közösség. De valahogy az sem volt neki az igazi. Átjárt Szerbiába sokszor, onnan hozott ajvárt, csevapot, finomra darált bosnyák kávé meg ilyeneket. Bosnyákokkal szűrte össze a levelet – aztán belebotlott a szabadkai mecsetbe.

Egyszer megbeszéltük, hogy náluk szilveszterezünk, Csongrádon. Fújta keresztbe a havat a szél. Az utak egyre nehezebben

voltak járhatók. Csúszkáltunk, pörgött a kerék. Csoda volt, hogy éjjel előtt odaérkeztünk. Akkorra már megszoktuk, hogy barátunk bevonul a végébe, ha imaidő van, és arabul imádkozik, de azt nem, hogy nyög meg sziszeg az ajtó mögött. Körülmélték, mondta halkán Mária. Önkéntelenül összerándultam. Másnap kimentünk a töltésre. A gyerekek nagy ricsajjal szánkóztak, míg Tamás, vagyis akkor már Juszuf, óvatosan lépkedett a friss hóban.

Rossz év köszöntött rájuk. Alig fizettek neki valami aprót az Intézetben, hitelét nem tudta törleszteni, hatfősre növekedett családját nem volt képes eltartani. Valamit lépnie kellett. Egy nemzetközi konferencián összehaverkodott egy maláj professzorral, aki intézett neki egy állást – ő meg fogta a családját, és elment. Az anyósáékra bízta a házat, hogy adják el, a hitelt fizessék vissza. Pár évre Kuala Lumpurba költöztek. Tamás, vagyis Juszuf, ahogy Malajziában hívták, a borneói őserdők iskoláinak a helyi közösségekre gyakorolt hatását kutatta. Később bekerült a kuala lumpuri egyetemre, maláj lányoknak tanított kutatómódszertant, pedagógusfizetésből elartotta a feleségét, négy gyermekét, volt autójuk, motorjuk, béreltek lakást, és néha eljártak a tengerhez elefántokat fürdetni.

Blogot is írtak egy ideig, Máriával felváltva, aki közben szintén áttért az iszlám hitre, és felvette a Yaminah nevet. A gyerekek is muszlim neveket kaptak, lett is ebből némi kavarodás. Yaminah a blogjukban keresztény nevükön emlegette a csemetéket, Juszuf már a muzulmán nevükön írt róluk. Aztán egyszer rájöttek, hogy a derék olvasók nem értik, éppen melyik gyerekről beszélnek, ezért megírták világosan:

István – Enisz

Imre – Beszem

Attila – Amir

Géza – Huszein

Így mi, itthon maradottak is tudtuk, hogy ki kicsoda.

Nálunk azt mondják, hogy ki miben született, abban haljon meg. Egy az Isten, mondják az unitáriusok. Hogy mit monda-

nak az arabok, arról fogalmam sincs. De ha egy, akkor mindegy, hogy milyen a vallásod. Egyszer írta Juszuf, hogy Malajziában is egyre nagyobb az idegengyűlölet a főként indonéz bevándorlók miatt, lehet, hogy egyszer szedniük kell a sátorfájukat, és vissza kell jönniük az öreg kontinensre. Leveleztünk arról is, hogy ha nem hosszabbítják meg a szerződését, visszajönnek, de csak Konstancáig. Mert ott még van egyetem és tenger. Kinézte a neten, hogy az olyan élhető város lehet. Még Szlovénia jött szóba. Ott is van egyetem, és közel van a tenger. Elefántok nincsenek, de valahogy majd csak meglesznek.

A TÜK-ös megállított a mesélésben, hogy mind jó, amit mondok, de beszéljek még egy kicsit Isztambulról, részletesebben, ha lehet, mert előfordulhat, hogy ott van a kutya elásva. Persze, mondtam, és visszakanyarodtam Isztambulhoz.

Juszuffal esténként lementünk a tengerpartra halburgerezni. Dumáltunk, hülyéskedtünk. Az a néhány közös nap gyorsan elszállt. Ki kellett csekkolni a hotelből. A szálloda hűtője tele volt Juszuf Anatóliában szerzett lekvárjaival, sajtjaival, mazsoláival és egyéb cuccaival. Induláskor a recepciós kiszedte a zacskókat, Juszuf meg fölnyalábolta, úgy nézett ki, mintha a piacról jönne, és a szomszéd utcába menne. Vitte az anatóliai pisztáciát, mézes mandulát, az üzbégi és azeri mazsolát magával tizenvalahányezer kilométerre. Mondom, mindig voltak furcsa dolgai. A gépe csak este indult, ezért nem jött ki velem a reptérre. Lepakolt egy szőnyegkereskedőnél, és elkísért a reptéri transzferig. Mikor hazértem, megnéztem az emailjeimet: köztük volt Juszufé is, ami-ben azt írta, hogy este, a reptérre menet kirabolták, elvették a pénzét, telefonját, iratait, csomagját, mindent, még – ami a legfájóbb – a mazsoláit is. Hetekig tartott, mire a konzulátusokon keresztül elintézte, hogy visszamehessen Malajziába.

Mikor végre sikerült visszajutnia, hívott, hogy menjünk ki hozzájuk, de akkortájt a maláj gépek eltűntek az óceán fölött, vagy

épp lelőtték őket Ukrajna vagy Oroszország légterében, az ember meg találgathatta, hogy vajon ki volt. Háború volt, na, még ha nem is vettünk tudomást róla, mert épp nem minket lőtték. Pedig jó lett volna elmenni télen a nyárba. Ülni az óceán partján, sült halat meg rákot enni, elefántot fürdetni...

A TÜK-ös jegyzetelt, lapozgatta a noteszét.

A háttérben ment a híradó. Mutatták, hogy épp muzulmánok tízezrei masíroznak át az országon. Kerítés épült a déli határon. Gondolkodtam, hogy mi lesz, ha egyszer mégis visszajönnek az én Juszuf komámék. Egy tálib kinézetű magyar muszlim és népes családja. Hol fognak élni? Mert a helyzet itt is változik. Hozzák majd Eniszt, Beszemet, Amirt, Huszeint, majd újsághirdetést adnak fel, hogy egy magyar muzulmán gazdasági menekült és családja visszatérne valahova Kelet-Közép-Európába. Juszuf majd újra gyalog járja az Alföldet, mint Petőfi, az emberek meg azt gondolják, hogy egy rohadék bevándorló terrorista jött robbantani Cibakházára, és agyonverik.

A történet persze nem így végződött. Az én drága Juszuf komám, aki mindig meg tudott lepni, a kuala lumpuri egyetemen beleszeretett egy doktorálni érkezett vietnami szociológuslányba, akit hozzá osztottak be tanársegédnek. Persze előre nem sejthette, hogy ez lesz, s ez hová vezet. Egyszer hazament, és mondta Yaminahnak, hogy Bismilláhi al-Rahmáni al-Rahími ('A Könyörületes és Irgalmas Allah nevében') nagy szerelmet kapott ajándékba, ő nem akarja őket elhagyni, ezért szeretné, ha a továbbiakban hárman lennének a szent házasságban, és közösen nevelnék négy, valamint a jövőben születendő számtalan gyereket. Egyébként ők már össze is házasodtak. Yaminah először nagyot nézett, elkerekedett szemmel állt ott, hogy eddig ilyesmi nem merült fel, de végül is a saría szerint lehetősége van Juszufnak új asszonyt hozni a házhoz. Másnap a vietnami szociológuslány Allah nevében oda is költözött hozzájuk. Szép volt,

fiatal, törekeny, még a neve is az volt, hogy Hong Hahn (rózsaszín barackvirág), a gyerekek is gyorsan elfogadták, olyan volt, mintha egy kedves nővérük érkezett volna haza valami távoli vidékről, hosszabb ott-tartózkodás után. Mind a négyen szerettek volna egy lánytestvért. Hong Hahn elkísérhette őket iskolába, meg haza is. Együtt tanultak és társasoztak esténként. Yaminah és Hong Hahn felváltva főztek, egyik nap magyar, másnap vietnami ínycsenések kerültek az asztalra, harmadik nap közösen készítettek maláj desszertet. A vacsorához mindenki a legszebb ruháját vette fel, béke és szeretet kísért minden falatot. Vacsora után esti mesét néztek közösen a számítógépen. Egyik nap magyar népmeséket, másik nap vietnami bábjátékot, harmadik nap maláj eposzok animációs feldolgozásait, hogy ha mégis ott maradnak, és ott nőnek majd fel a gyerekek, beszéljék a szüleik, valamint az ország nyelvét. Ha elaludtak a gyerekek, mindkét nő bevonult a saját szobájába, és a megfelelő előkészületek után várta, hogy Juszufnak megadhassa, amit óhajt. És az is nagyon szép volt. Mindenki minden reggel mosolyogva kelt fel, kiegyensúlyozott volt. Csodálatos napokat éltek, esténként, mikor mind együtt voltak, Juszuf a Koránból olvasott fel. Vacsora közben és után nem fukarkodott az étel dicséretével. Yaminah csirkepörköltjét az egekig magasztalta, hogy emlékezteti őt a nagymamája csirkepörköltjére, a régi tápéi nyarakat hozza vissza, és soha nem gondolta, hogy lesz az életében valaki, aki megközelíti azt az ízvilágot, de Yaminah nagyon jó úton jár. Amikor Yaminah főzött, Hong Hahn lengébb ruhát vett fel, vállá kilátszott, ki-sminkelte magát, mosolygott, és pici szemével gunyoros pillantásokat vetett Yaminah szarkalábaira. Egyáltalán nem ízlett neki Yaminah főztje, de azért mindig megkóstolta. Hong Hahn biztosra ment. Először tofut készített, ami Juszufnak a jakartai konferencián, ahol először vettek részt közösen, nagyon ízlett. Máskor meg pho levest főzött rákkal Hong Hahn, amit egy penangi meetingen adott díszvacsorán falatoztak. Harmadik alkalommal lelkesen eszegették az ízletes tavaszi tekercset, amiből a laoszi kongresszuson csemegéztek. Yaminahnak összeállt, hogy Hong

Hahn az ételekkel is azokat az estéket ünnepli, amiket az Allah kegyelméből született új szerelem hajnalán édes kettesben éltek meg Juszuftal. Míg ők valahol a távolban inyenkedtek, ő egyedül volt otthon a négy fiúval, akik lefekvés után mindig megkérdezték, mikor jön haza apa, ő meg magyarázta türelmesen, hogy a családfő épp melyik távoli egyetemen tart előadásokat, legyenek nagyon büszkék rá, értük teszi, és már nagyon hiányoznak neki mindannyian, és alig várja, hogy pár nap múlva hazatérjen. Yaminah nem mutatta, mit érez, de aztán egy pénteki napon felrobbant a béke. Juszuf órái elmaradtak az egyetemen, így a szokottnál korábban ért haza. Éktelen rikácsolás fogadta. Burkinik, hidzsábok a földön, mindkét nő a saját nyelvén visított, Yaminah épp a hajánál fogva húzta ki Hong Hahnt a fürdőszobából, mikor meglátták a döbbsent Juszuftot. Rögtön abba hagyták a visítást, gyorsan magukra kapkodták a ruháikat, és mosolyogva leültek édesburgonyát hámozni. Juszuf megkérdezte, hogy mi folyik ott. Aerobic, mondta Yaminah ruháját igazgatva. Zumba, folytatta, néha tajcsi, attól függ, milyen napunk van.

– Szóval, amikor én nem vagyok itthon, ti zumbázni, aerobikozni meg néha tajcsizni szoktatok?

– Minden nap, hogy bírjuk veled a tempót, te nagyétvágyú – mondta Yaminah.

– Érted tesszük, férfiak férfia! – folytatta Hong Hahn.

Juszuf úgy érezte, valami szappanoperába csöppent. Ő nem így képzelte, hogy a két nő napközben kikaparja egymás szemét, estére meg világbéke lesz. Elővett egy papírlapot, és nagy betűkkel angolul háromszor ráírta, hogy NO, NO, NO. Yaminahra nézve hangosan felolvasta az írást, majd Hong Hahn felé fordítva fejét, neki is felolvasta. Az iszlám szerint, ha háromszor kimondod, hogy nem, akkor az hivatalos válásnak számít. Ő nemcsak kimondta, hanem írásban is meglobogtatta. Juszuf azt fogadta, hogy nem tesz különbséget a két nő között. A nők sírtak egyet, aztán mindenki lenyugodott, eljött újra a béke és mosoly időszak. Míg Yaminah és Hong Hahn nagy békében és szeretetben elmentek a gyerekekért, addig Juszuf összekapolta cuccait

egy nagyobb gurulós bőröndbe, megvárta, míg mindenki együtt van, leültette őket az asztal köré, és bejelentette a feleségeinek: Yaminahnak, Hong Hahnnak, és a négy gyereküknek: Enisznek, Beszemnek, Amirnak és Huszeinnek, hogy akkor ő elmegy. Mindenki zokogásban tört ki, főleg a gyerekek nem értettek az egészről semmit. Kattant a zár, Juszuf elment. Hong Hahn is összepakolt, szép csendben ő is elment. Yaminah meg a gyerekek megint sírtak, aztán ő is összepakolt, repjegyeket foglalt, és hazaindult a négy fiúval Magyarországra. Visszaköltöztek Sámsonra, ahonnan egykor elindult még Máriaként, holtomiglan, holtodiglan, világot látni. Annyi különbség volt csupán, hogy nem a szülői házba, hanem a testvére házába költöztek, aki épp Angliában próbált szerencsét. Ott volt vele a négy gyerek. Meg ott volt velük Allah. Yaminah tanítói vagy óvónői állást keresett a környéken, de épp nem volt, így közmunkás lett a sámsoni könyvtárban.

A TÜK-ös munkájáról megfélekezve merült el a mesében. Aztán hirtelen visszatért a jelenbe, és megkérdezte, hogy azóta nem bukkant-e fel Juszuf? Mondtam neki, hogy először Yaminah látogatott meg a négy fiúval. Tőle tudom a különös szerelmi történetet. Épp Ramadán idején érkeztek hozzánk. Levittem őket a villamoshoz, hogy elmenjenek a budapesti „mecssetbe”. El is mentek, de nem voltak ott sokáig. Már nem ismertek senkit, a régi ismerősök mind továbbálltak. Egy nő négy gyerekkel, ismeretlenül a muzulmán közösségben nem ténfereghet sokáig. Vonatra szálltak, és hazamentek Sámsonra.

A TÜK-ös úr megállt. Gyanúsan méregetni kezdett, mintha tudnék még valamit, amit neki nem akarok elmondani. Rákérdezett Juszufra is.

Elmondtam neki, hogy Juszuf bejelentkezett egyszer, mikor épp Pesten volt, hogy ha van egy kis időm, fussunk össze. A Keletiben találkoztunk. Gurulós bőrönd volt nála. Európai öltözetet viselt. Rövidre nyírt szakáll, kis bajusz. Újra, mint Petőfi.

Mintha előző nap hagytuk volna abba a dumálást. Mondta, hogy két óránk van, aztán jön érte egy telekocsi, azzal megy tovább Zadarba. Ott van tenger meg egyetem. Kinézett egy panziót, ahová beköltözik, amíg talál munkát nyelviskolában vagy valahol. Vannak új barátai is, akikkel interneten ismerkedett meg. Végül elbúcsúztunk, mert megérkezett a mikrobusz. Az oldalára az volt írva, hogy Jehova tanúi zadari királyságterme. Juszuf be szállt, és elindultak az M7-es felé. Azóta nem jelentkezett.

A TÜK-ös csettintett egyet, hogy akkor talán mégse az én Juszuf barátomat tették a ganérakásba, hanem valaki más, aki felhasználta az iratait. Éles logikára vallott, büszke voltam arra, hogy ilyen derék emberek védik az országot. Kicsit sajnáltam is, hogy befejeztük a beszélgetést, mert annyi, de annyi mesélnivalóm lett volna még.

Csender Levente

Tóth Dominika versei

kollázs

*amikor nem tudod, az fáj-e, amiért sírsz,
vagy csak az, hogy ég a szemed. várom,
hogy hasson a fájdalomcsillapító valamire,
ami már nem lesz ép. pedig emlékszem,
valahol elhagytalak az utolsó gyógyszeres
dobozzal együtt. csak kicsit megszűnök
most. adj másfél percet. tedd takarékra
ezt a kis maradék szívem. olyan sápadt
szegény, fel kéne pofozni. de akkor megint
nem tudnám, az ütés fájna, vagy maga
a gondolat, hogy utána nem panaszkodhatom,
hogy nem érzek semmit sem. pedig itt voltál,
és én is, csak a szoba közepén maradtál,
még mindig kollázst csinálsz pillanatképekből.
szólj, ha befejezted. újrakezdeném.*

márványdal

*olyan vagy, mint én, vonz a sötétség,
nem bírsz másfelé nézni. nem akarok,
nem akarok semmit. vágd ki belőlem
ezt a torzuló csendéletet. mert egyre
jobban rohad a világ, és a fejemre fog
szakadni. maga alá temet, akkor nem
találhatsz meg. csenddé formálódom.*

*ha összerakom a darabjaimat, épp azt
kapom, ami te vagy. szavak, jelentések.
keresgélek bennük. milyen elcseszett
ritmus már ez. még táncolni sem lehet
rá. nem mintha akarnék. nem mintha
neked játszanám. kellett valami ürügy
az elmebajomra, hogy ne zárjanak be.*

*ne hidd, hogy elférnél velem két centin.
két emeleten sem, de két világban talán.
ezzel csak annyi a probléma, hogy már
felhagytam a világok közti világok földre
hozásával. találtam új elfoglaltságokat.
hazudnék, ha azt állítanám, nincs közük
hozzád, de úgysem vagyok beszámítható.*

*és elérkeztünk az utolsó versszakhoz is.
ide valami szépet kellene írnom rólad,
szívhez szólót, hogy mikor visszaolvasod,
elférjen az összes érzés egy négyvonalas
kotta sorai között. de akkor nem lenne
ilyen zavaros és fülsiketítő. az egész nem
lenne olyan nyers és valódi, mint legbelül.*

Erdős Veronika

Cipőkanál és szerelem

Szócikkek pajzán felhang nélkül

Cipőkanál használata

Vegyünk egy pár cipőt, rakjuk a földre. A lábbeli ún. *nyelvét* erősen meghúzzuk, a fűzőt enyhén kioldjuk, ez a továbbiakban megkönnyíti az elkövetkezendő tevékenységet. Az előmunkálatok után határozott mozdulattal behelyezzük a lábfejünket a cipő belsejébe. Ha akadályt tapasztalunk a sarkunk, bütykünk, tyúkszemünk tájékán, és a behatolás folyamata megakad, segítségül szolgálhat a lábujjak ritmikus, gilisztaszerű mozgatása (vö. *csúszómászók*, „*Kérlek, fogadj vissza!*” ~ *újplatonista levélregény*, 1709). Amennyiben ez a tevékenység eredménytelenül zárul, vegyük elő a cipőkanalat. Ragadjuk meg a szélesebbik felével lefelé, majd íves peremét pontos figyelemmel simítsuk hozzá a cipőből kiálló sarkunkhoz, bütykünkhöz, tyúkszemünkhöz. Amint maradéktalannak tapasztaljuk az illesztést, markoljuk meg erősebben a cipőkanál nyelét, majd hatoljunk vele célirányosan lefelé, egészen addig, míg a cipő talpához nem ütközünk (vö. *döfködés, gladiátorok*, „*Ne csináld, ez fáj!*” ~ *feminista szonettkoszorú*, 1896). Ebben a tevékenységben fontos figyelmet igényel a kifejtett erő kordában tartása, hiszen a túlzott nyomás hatására a cipő talpa, illetve a padló megrongálódhat. Utolsó lépésként a sarkunkat, bütykünket, tyúkszemünket lendületesen csúsztassuk bele a lábbelibe, majd a fűzőt szorítsuk meg, és a cipő nyelvét is igazítsuk el. Egyenesedjünk fel, majd élvezzük a zárt lábbelink adta kellemes érzetet.

Kígyóuborka tisztítása

Vegyünk egy közepes méretű kígyóuborkát. Ha fóliába csomagolt uborkát vásároltunk, ekképpen válasszuk le a zöldségről a

műanyag hárttyát. Az uborka végén összeforrasztott fólia egy gubót képez, mely gombostűfej méretűtől borsó méretűig terjedhet (vö. *termés, csomó, magvak*, „*Mióta van itt neked ez a bibircsók? Egyre sötétebb.*” ~ *orvosi szakkönyv*, 2008). Ezt a gubót ujjainkkal ragadjuk meg, egy lendületes, függőleges irányú rántással ejtsünk nyílást a hárttyán, majd ezt a nyílást kitágítva fejtsük le az egész fóliát. Végszükségletként beavatkozhatunk egy kisebb méretű késsel, ugyanakkor vigyázzunk, nehogy eközben sebet ejtsünk a zöldségen. Az immáron csupasz kígyóuborkát határozottan markoljuk meg, majd tartsuk hideg vagy langyos, folyó víz alá (vö. *vizelési inger*). Fontos, hogy eközben a zöldséget ne úgy tartjuk, hogy a víz sugárral derékszöveget zárjon be, hanem törekedjünk arra, hogy az uborkát függőlegesen érje a víz, így nagyobb felületet tudunk egyszerre tisztítani. Miután megbizonyosodtunk arról, hogy mindenhol elérte a víz, tenyerünkkel végezzünk dörzsölő mozgást (vö. *dörzspapír, súrlódás*, „*Még mindig fáj*” ~ *feminista antológia*, 1999.), hogy az esetlegesen a héjhoz tapadt földtől vagy más piszoktól is megszabaduljunk. Fontos, hogy ha az egyik kéz tisztít, a másik ne tegye ezt, mert ha nem tartja az uborkát valamelyik kezünk, a zöldség hajlamos kiesni abból (vö. *Gazdasági világválság*, 2008.). Körülbelül tíz másodpercnyi tisztítás után a vizet állítsuk le, majd a kígyóuborkáról a nedvességet itassuk fel egy törülközővel, nyomkodó mozdulatok segítségével. A kendőt ezután dobjuk a toalettbé, majd élvezzük a tiszta uborka kínálta kellemes érzetet.

Fehérnemű meglesése

Vegyünk egy közepes magasságú, hosszú hajú, combközépig érő szoknyát viselő hölgyet (vö. *bula, Mária Antónia 1774–1792, kabinetfőnök otthon*). Kezdjük rövid csevejbe vele, érjük el, hogy a hölgy nevéssen a vicceinken, majd gyűjtsük be a jeleket, miszerint ún. szimpátiát érez irántunk. Fontosak ezek a jelek, a további tevékenységek elmaradhatatlan előzményét képezik. Ezután tapintatosan kérjük meg, hogy ültéből álljon fel, ha meg állt,

akkor kérjük meg, hogy maradjon állva (vö. *politikai diskurzus*). Mondjunk egy kellemes bókot a nyaka ívességére, majd udvariasan vegyük rá, hogy terpessze szét a lábait körülbelül harminc centiméter szélesre (amennyiben rendkívül széles fejünk van, számoljunk ötven centiméterrel). Ezután hanyatt fekdüjünk le a földre, a hölgytől körülbelül egy méter távolságban. Eközben ne feledkezzünk meg a folyamatos gavallér jellegű megjegyzésekről sem, illessük dicséretekkel haját, arcát, ruházatát (vö. *udvarlás, Meseautó, Szécsi Pál, „Mutasd meg, mennyire, Henrik!” ~ Canosai levéltöredék, 1077.*). Minden ilyen felkiáltás után a vállunk és a derekunk ritmikus mozgásával haladjunk egyre a hölgy két lába közé. Fontos, hogy a karunkat, lábunkat ne használjuk eme haladásban, tekintve, hogy a látványos mozgás felhívhatja a hölgy figyelmét arra, hogy már nem vagyunk egy méterre az ő terpesszétől. Kitartó és fáradhatatlan (vö. *„Nem adom fel!”; dal, Locomotiv GT, 1978.*) bókolás segítségével eljuthatunk a célpontra: a két fülünket összekötő tengely derékszögbe kerül a hölgy bokájától térdéig terjedő tengelyével. Itt nézzünk egyenesen előre, tekintsünk fel a magasba, és az ún. lebukás (vö. *Nokiás dobosba zárt huncut édességek ~ süteményes receptkönyv, 2010.*) kockázatossága nélkül vegyük szemügyre a hölgy fehérneműjét. Udvariassággal köszönjük meg a hölgy közreműködését, hívjuk meg egy kisfröccsre, majd élvezzük a meglesett fehérnemű nyújtotta kellemes érzetet.

Szócikkek elfogultság nélkül

Első szerelem (vö. *tipli*)

Engedetlen kutyafajta. Alighanem az összes példány kórságot terjeszt, amelynek jellege a bányahimlőhöz hasonló. Cseppfertőzés (vö. *méregpohár, herpeszvírus, „Kinek a poharába ittam bele, basszus”. Szókratész posztumusz epigrammái, Kr. e. 410.*) útján terjedő betegség, amelyen a legtöbb ember gyermekkorában

átesik. A két nem máshogyan viseli a kórság utóhatásait: a nők levágatják a hajukat és elveszítenek egy ún. hártyát, amely amúgy nem kellene nekik, nem tudják, hol van, de vigyáznak rá (vö. *távkapcsolat*), míg a férfiak az ún. életkedvüket veszítik el a betegség lefolyása után. Az eb által terjesztett betegség után az egyedek egymásra erőszakolják a kutya felügyeleti jogát, ennek oka, hogy az Első szerelem minden sarokba odapiszkít, rendkívül arrogáns csaholása és erőszakos törődésigénye a gazda agyi idegeinek működését korlátozza, szakszóval: megbassza az ideg (~*Dr. Spock*). A kutyafajtára jellemző a szökés tevékenysége, aminek a gazda először örül, de a legtöbb példány később ráeszmél ennek hátoldalaira, midőn a metrófeljárón összetalálkozik az ebbel, majd idiótán integetve meglepődést színlel (vö. *színjáték, udvarlás, „Színésznők az ágyban” műfaj, soft-porn*). Az Első szerelem más kutyafajtákkal nehezen barátkozik, nem társasági eb, ez a tulajdonság meghibásodást okozhat gazda további kapcsolatrendszerében, melyez ún. csalódásnak (vö. *„A páromnak így is tetszek” Kiszavazott szépségkirálynők életrajzi kötete, 2011.*) nevezünk.

Bölcsészlány (vö. legenda)

Rendkívül ritka madárfaj. A zoológia legújabb kutatásai szerint a meggyűrűzött példányok száma drasztikus hirtelenséggel fogyatkozott meg az elmúlt években (vö. *hajadon, élettársi viszony, „Hagyjál már, csak barátok vagyunk”. Tanulmánygyűjtemény korunk politikai koalícióról, 2008.*). Gyakran előfordulnak vízlelő helyeken, mint például Szabó Ervin könyvtárának vízforrásainál, vagy az egyetemi épületek mosdójában. Ilyenkor egy műanyag flakon segítségével vesznek magukhoz vizet, mellyel 5-7 percenként nedvesítik meg ajkaikat, az etológusok szerint ennek e tevékenységnek semmi köze nincs a szomjúsághoz (vö. *orális fixáció, „Lajos, ha még egyszer jódlizva vallsz szerelmet, megütlek a gecibe”, Autentikus népi frazémagyűjtemény az Alpokból, 1999.*) A flakon párzási rítusok elengedhetetlen eszközét is képezi: midőn a hím egyed megszomjazik, a bölcsészlány ezt érzékelvén élvez-

zettel nedvesíti be ajkait a flakon segítségével. Ezt a tevékenységet többször is megismétli, miközben arasznyit közeledik a hím egyedhez, míg az meg nem kéri őt, hogy ossza meg vele italát. A tevékenységet egy ún. feromonrobbanás (vö. *viselkedéshormon, Old Spice, bundakabátban erjesztett Vörös Moszkva*) zárja, mely létrehozza az egyedek közt az ún. bizalom nevezetű daganatos betegséget, melynek ellenszerét a jelenlegi orvostudomány még nem találta fel. Midőn a bölcsészlány érzékeli eme kórságot a szervezetében, aprólékossággal feltérképezi (vö. *stírolés, „Láttad a kufferját?!” Elégiák a talált poggyász osztályból, 1840.*) a számára nem kedvező tulajdonságokat a másokban, majd megpróbálja a hím egyedtet megváltoztatni. Ez a fajta jelenség tapasztalható az őt meggyűrizni kívánó zoológusokkal való kapcsolatukban is, megnehezítve ezzel a meggyűrizés folyamatát. A bölcsészlány etológiai kutatása a napjainkban még gyerekcipőben (vö. *gyermekáldás, „A vajúdásodtól nem hallom a Szabad Európát, Jolán”, sláger, 1955.*) jár.

Bölcsészfiú (vö. rövid ujjú ing)

Történelmi személyiségek. Egy ősi népcsoportból valók, akik rendkívüli bátorsággal leszúrták a tanulmányaikat ellenző, gonosz magyartanárukat, és fehér pej lovukat felnyargalva beügettek a Trefort-kertbe a hátsó bejáraton, hogy ne vegyék észre, hogy késtek. Rendkívüli szívósság és szerencse jellemző rájuk, alighanem az egyetlen olyan gerinchúros élőlény, aki képes ingyen macifröccsből, kevertből és nógrádi ropiból megélni. Két fajtáját különböztethetjük meg: az ún. *nagyevőt* és a *kisevőt*. Midőn a *nagyevők* a menzán kikérik a nagy adag tyúkhúslevesüket körülbelül 400 Ft értékben (a karalábét nem fogyasztják el), a *kisevők* lányok szendvicsekből harapnak markáns falatokat, miközben grimaszolva keresnek a zsebpiszokban egy cigarettaszűrőt. A *nagyevőkhöz* sokszor fűszeres, egzotikus jellegű izzadságszag társul, a *kisevőkhöz* pedig acetontra emlékeztető, diákcsemege bukéval rendelkező savanyú szájszag (vö. *„Én járnék veled, Qua-*

simodo, de nem.” *Interjúkötet Esmeraldával, 1842.*). Körmüket nem vágják, néhány példány a metszőfoguk segítségével lerágja a felesleget, majd ízleli azt. A társasági életük rendkívül sűrű, gyakran láthatunk egyetemi épület előtt ún. *bölcsészfiú-csoportosulásokat*, akik jellemzően egy diót akarnak feltörni, azonban nem tudnak megegyezni abban, hogy schopenhaueri vagy spinozai filozófia szerint kell-e a csonthéjashoz viszonyulni. Ezt a tevékenységet egy ellentétes nemű példány tudja felfüggeszteni, aki „Lehet, hogy hülye vagyok, de ennek mi értelme?” kérdéssel felszabadítja őket a probléma terhe alól, majd egy követ eszközként használva feltöri a diót. A bölcsészfiúk a csoportosulás közben heves táncot (vö. *páros tánc*, „*Így csinál Michael Flatley*” in *Véletlenül sípcsonton rúgott spanok, sláger 2001.*) járnak, amelyet a végtagok rángatásával valósítanak meg. A gesztikuláció nem merül ki a kezek ritmikus mozgásával (vö. *heveség, szenvedély*, „*Most meg akartál ütni, vagy csak álcázni akartad, hogy véletlenül ujjongtál a Reál gólja után?*” in *Futball és a tolerancia, szerethető feleségek monológgyűjteménye, 2017.*), majdnem minden bölcsészfiú stressz hatására rángást tapasztal a lábában, ez a legújabb etológiai kutatások szerint egy újkeletű kór jele, melynek betegeit ún. *idegbeteg állatoknak* nevezzük.

(A szócikkekben hivatkozott művek természetesen a fantázia szüleményei.)

Somorjai Réka

Sárga, piros, kék

Hátramentünk, a kukoricáshoz. Ott kezdődött, ahol véget ért a szamóca. Régi sufni maradékanak dőlt a diófa egyik túlnőtt ága. Elkezdtek festeni az oldalát. Ma délelőtt, mikor mindenki aludt, mi négyen lemerészkedtünk a verembe. Krumplik. Bűdös, áporodott burgonyák, félig elrohadvá vagy szétrágva, ahogy az idő széteszi általában az anyagot, mellettük fémdobozokban a festékek, sárga, piros és kék. A tavalyi festésről maradtak meg: hátha jó lesz még valamire. Mi elvittük, és most festjük vele a sufni oldalát. A sárga mellé kéket, majd pirosat és megint sárgát, valami könnyed matematikai bravúrral. Jenőke mindig belerondít az enyémbé. Gyűlölöm, ha ezt csinálja. Állandóan ott akar lenni, ahol én, szaglászok utánam, koslat, biztosan hiszem. És mindent jobban csinál – ő meg ezt hiszi. Biztosan. Kos. Azok ilyen akaratosak velem. De azért csak festek.

Öreg szaga van a festéknek. Mint a nagyanyámnak. Bent eszi a térdét a görcs. Régen sütött nekünk, kora reggel ébredt, együtt a sárgarigókkal. Felrakta a kávé, és figyelte egy darabig, ahogy a gőz lecsapódik az üvegpoháron. Már nem süt. Hat elemi járt ki. Mesélt a háborúról, hogy egyszer a magyarok megállították a répa földön. A földeken kellett répát vetniük, és míg szülei kapáltak egy sort, ő kiszökött a duktusra¹, és szembeütközött a katonákkal. Csupa férfi. Azt mondta, nem félt tőlük. Egyenruhában volt mind, és az olyanok törvénytisztelők. A katonák azt akarták tőle, hogy húzódjon valami biztonságos helyre, és ott vészelve át az estét, míg a front tovább vonul. Ezért aztán a nagyanyám szólt a szüleinek, akik riasztották a falut, és mindenki a saját kis zugába húzódott. Zug. Zuglakók lettek egy estére. Sercegetek odalent, ahogy az elvermelt burgonyákon a penész. De mi csak festettük a sufni oldalát. Vasbeton oldalai voltak, és sehol egy forrasztásnyom rajtuk, vagy valami varrat, ami megmutatja,

hol kezdődik az egyik darab beton és hol a másik. Akkora volt, hogy én meg a testvérem elfértünk benne. Amúgy kutyaólként üzemelt, Bogács néha ránk ijesztett. Művészekre! Megnyugtattuk a pulit egy-egy darab elcsent hússal, ő ilyenkor elégedetten visszasétált a sufniba, amit mi festettünk. Már csak egy oldal volt hátra, amikor feltűnt a kertben apa vasbeton alakja. Rajta sem volt soha egy varrat, ami mentén belenézhetek, hogy tudjam, mi van odabent. Félelmetes vasbeton alak. Közeledett. Sűrű volt a levegő, ahogy maga előtt tolta. Egymásra néztünk a többiekkel. Jenőke meg csak röhögött. Kos. Annyira jellemző. Futni kéne. Fussunk! Űvölt valaki, hogy mi a fenét csináltak. Összeszalad a talpainkban a vér. Fuss, mert apára már kevés a festék! Fuss, bele a tengeribe! Hátra se néztünk, csak kaszáltuk kezeinkkel magunk körül a kukoricacsöveket. A levelek arcunkba csapódtak. Éreztem, hogy felakadok a tengerihálóban. Nem is tudom már, hogy ki vezetett, csak követtem az arcba vágó levelek útját. Talán Bekkát. Szőke haja, mint a tengeri szálai. Meghalunk mind, gondoltam. Apa megöl. Úgy halunk meg – névtelenül –, mint azok a répaföldi katonák, vagy a nagyanyám nagyanyja, akit félrekereszteltek, mert a bába nagyot hallott, és Juliannának keresztelte a kicsit. Aztán háláig senki sem tudta nagyanyám nagyanyjáról, hogy valójában Gizella a neve. Csak az anyakönyvi kivonat előke-rülésekor látták, hogy a Juli néni valójában Gizi néni volt. Fussál már, bazmeg! Hülye Jenő. Úgy gyűlölöm. Biztosan sejtí.

Elé kerülök. Kifeszítek pattanásra egy kukoricacsövet, és a po-fájába eresztem. Aztán most bög, meg elterül, játssza a krisztusi kínokat. Nyámnyila is. Fekszik, mint a zsák, és szipog. Megeredt a taknya. Bekka sipákolva röhög a hátam mögött. Megkérem, hogy adjon zsebkendőt, ha van nála. Mégis csak be kell forniuk a sebeknek.

¹ Táj szó a Nyírségben, erdősort jelöl ki

Az időkben csupa romlás

Arany kortárs hangon

(*Arany a mélyvíz-fesztiválon*)

Az Irodalmi Jelen a nyári verses képeslapokkal párhuzamosan egy másik felkérést is útnak indított. Szerzőinket arra biztattuk, Arany János bármelyik nyárhoz vagy kora őszhöz kapcsolódó versét gondolják tovább, folytassanak párbeszédet a versek hangulatával, vagy rugaszkodjanak teljesen el tőle, esetleg vitatkozzanak nagy klasszikusunkkal.

A versblokkot ősszel indítottuk útjára, így aki a fázós téli esték elől nyári emlékek verőfényében sütkérezne, nem kell mást tennie, csak beleolvasnia **Bak Rita**, **Becsy András**, **Bék Timur**, **Lackfi János**, **Lakinger Tibor**, **Lennert-Móger Tímea**, **Magyar Eszter Csenge**, **Nagypál István**, **Payer Imre**, **Simon Adri**, **Vörös István** és **Zsille Gábor** verseibe.

A versekben kapcsolódási pont és jelentékeny helyszín a Margitsziget, visszatérő motívumokként jelennek meg az őszi és nyári tájleírások, természetrajzok, az évszakok, az idő, a színek, már-már szinesztéziászerű hangulatok, fontos utalások kapcsolódnak a *Híd-avatás*, *A lepke*, a *Kies ősz*, a *Mindvégig*, a *Családi kör* és a *Toldi* művekhez. Formai és stilisztikai megoldásokban az összeállítás igen színes, szerzőink vagy a nagy klasszikus egy-egy versének ritmikáját próbálták visszalopni társadalomkritikát megfogalmazva a mai emberről, az elidegenedésről, az idő múlásáról, vagy pedig szabad áramlású sorokban fesztiválhangulatot örökítették meg. Arany János ugyanis annyira kortárs, hogy akár magunkkal vihetjük a Margitszigetre bulizni, s két koncert között talán még a versei fellapozásához is lesz időnk. A költő művei kortalanok, az összeállítás bizonyítja, fiatalabb és idősebb poétát egyaránt lázba tudnak hozni.

Vörös István

Megzavart évszakok

*Gyermekkoromban töltelék
időket éltem, mint ki tőkharangot
tesz ellopott harang helyébe,
és úgy rohantam fölfelé
a toronyban, mert délben mégis kongott,
hogy a csodát én is megértsem,
mint pap, ki éppen misét mondott,
melyben kételyeknek nem adott hangot,
hiszen fölötte angyal szárnya csapkod,
egy hír után lohol merészen.*

*A hír után, mit épp e lény mesélne,
hogy nyári fény zuhog a rétre,
s a tócsa szélén béka énekel.
A gyerekkor az élet nyara mindig,
és a tavaszt a kamaszok jelentik,
aztán azonnal az ősz éred el,
az őszbe lép, ki a húszat megélte,
és várhat ötven évet még a télre.*

Szokolay Zoltán

Hazamennék

Arany János: Uram-bátyám (1869)
című négy soros versére

Férfi-korom végefelé máris,
mennyi is van? kétezertizenhét,
villogtatja fényeit a nemlét,
nyárizöldet, kéket, őszisárgát,
nincs már vágyam, csak egy régi emlék
zötyögtet, mint ócska vicinális,
s ott, ahol a szerelmük kínálják
karcsú lányok, múzsák, úti dámák,
nem állok meg, inkább hazamennék.

Hideg nekem a delelő nyár is,
mint jégzselé makacs gyulladásra,
nincs bennem a régi csakazértis,
morzsányi se maradt a poézis,
szögön lóg az égerrágtá táska,
liberális vagy illiberális,
nem csalogat se New York, se Párizs,
csak itt Pesten vagyok megtúrt vendég,
de innen is inkább hazamennék.

Koravénség hava ül felettem:
elvesztettem igazi hazámat,
ez az ország nekem ismeretlen,
viharos volt a huszadik század,
átsöpört a huszonegyedikbe,
könyvlapokra vagyok kiterítve,
onnan nézek most égi habokra,

*hová úszott tőlem Nagyszalonta,
nem találom, pedig hazamennék.*

*Mind a világ „ura-bátyja” lettem,
balga voltam, hébe-korba boldog,
üres a tér, hidegek az esték,
madár pottyant vasfejemre foltot,
nem hiszek a jövődölésekben,
ördög tudja, holnap mi jöhet még,
nem pillantok előre, se hátra,
Arany János az útját bejárta,
nincs akihez innen hazamennék.*

Lennert-Móger Tímea

Látomás

*meg nem tört(ént). fák rajza. felhőhalak. napcsigák.
gombák hűsége. földhöz-
ragadt. békák nyaldossák a talpát. fogak érintik a(z)
(sz)ívét. mélyen alszik. miközben elmerül. felderül.
ikertornyok. káin. és (b)ábel. bomló hús. dús. néha
gondol a halálra. mint szerelemre. amely (i)gaz.
könnygáz. kőszír. méltóság. hogy nem árulod (el) ma-
gad. napvihár. árva. lány. haj. és körmök. bőraláfu-
tás.
árva gólya. hál magába. felhevülne. nincs visszaté-
rés. nélküli vándorlás. hon- láz. hajtja a madarat.
szűk fészek. marasztaló. nyelvhal-
ál(l).*

Becsy András

A Kör

*Indul a monitor, betölt égi fénye,
Fatimáig kúszik vezetéke vége.
Átöleli szobám a zümmögő gépet,
arcomba felugró reklámokat éget
csapongva a startlap, visz a világ-bolthoz,
új AK-kat kínál, thai kéjnő rikoltoz.
Kallódva kallózol, elmész és maradsz is,
panellakásunkban úszik a galaxis.*

*Mint a sugárúton átsuhanó mentő
lámpája, úgy villog a mobilkijelző.
Apámtól a levél, máskor lehetőleg
ne hívogassam, és náluk otthon főleg!
Ági is kivan már, hogy löttyedt a bőre,
egész héten csak ő van a csecsemőre.
Megérti, hogy én a helyzetet nem értem,
mindenképpen jön majd! Tán a jövő héten.*

*Ajtóm előtt anyám szárnyaival verdes,
klattyan egy kapcsoló, megcsörren a csetres,
korán zuhan már a konyhába az este,
rúzsfoltos csikkeket szór a szemetesbe.
Kába szeme körül szétfolyt kék szemfesték,
hűtőnkre a pénzt még apámmal keresték.
Mosogatni készül, haját teszi rendbe,
a csapvizet visszaveri rá a csempe.*

*A szomszéd szobában meztelen ücsörög
egy alak, mellette sörös rekesz csörög,
anyámnál Béla bá' kétnaponta vendég,
ernyed, zihál, hasán csorog a verejték.
Krákog, kenyérmorzsa játszadozik torkán,
dohányfüvet köpköd a cigit sodorván.
Felesége otthon, meg a satnya kölke,
nyomot hagy anyámon hetente az ökle.*

*Asztali lámpámat légy táncolja körbe,
megsimítja néha lábait a körte,
keresi, szobámból melyik úton jut ki,
de mágiájától nem tud szabadulni.
Nagyot koppan olykor a fényben vergődve,
elhallgat majd megint felhangzik a röpte.
A falon, amíg a búra élén ballag,
titán árnyéka lesz a törpe rovarnak.*

*Ringlispil galaxis egyre körbe-körbe,
rúzsoltos konyhában nyomot hagy az ökle.
Meleg monszunokból folyik a szemfesték,
menekül a bőrről a zsíros verejték.
Fogna egybe minket, de nincs olyan szoba,
úszni kell a fényből, szabadulni oda,
hol magába oldja az éj a szén-macskát,
s átveszi a tücsök csendes birodalmát.*

Petőcz András

Nyáridőn

Arany János *Mindvégig* című versére

*Ördögön, koboldon
fordul meg a sorsom:
s múlnak a napok.
Ősszel, télen, nyáron,
ezernyi halálon,
s mégis itt vagyok.*

*Nem vágyom már másra:
a holnaputánra
spórol a lelkem.
Nyáridőn vagy ősszel,
s télen se köszönj el
tavaszi szellem.*

*Költő, hatvan felé,
örömét úgy lelé,
és erre épít,
hogy hever a plage-on,
s ezer friss virágon
csak legelészik.*

*Hatvan felé járva
nem az elmúlásra
gondolok éppen,
de mit is csináltam,
tavaszban és nyárban,
miként is léptem.*

Hisz' szép ez az élet,
fogytig, ha kiméled,
azt, ami maradt;
csak az ősz fordultán,
leveleid hulltán,
ne kívánj nyarat.

*Szólítom az Urat,
tán épp rajtam mulat,
hogy fohászodom.
Újabb időt kérek,
ismét engedné meg,
amit egykoron:*

*fiatal erőben
őneki köszönjem
minden versemet,
és távol legyen még
az különös vendég,
aki eltemet.*

Bék Timur

Terraformálás

*Időtlen nyár van most, lassú, tompa meleg.
Földúton rekkenő porszagban érleled
bokrosodó vágyad: kitörnél, kiállnál
a sodorból – szíved földobog a vállnál.*

*Rád feszül a közhely; mindennek helye van.
Bennrekedt a szépség koszló magjaidban.
Bőrt húzol a völgyre, fölszisszen a hú sod,
nyúzatodra cserélt égboltját felhú zod.*

*Nem lesz jégroppanás, levélzörgedelem.
Időtlen nyár hevül kérő dző szíveden.
Felszakad a tested, víz csorog le ró la
a tájra, s a talaj kibújik aló la.*

*Szikrázik a vidék, borzas hátán ég is
forró rémületben, s hogy hazajuss még is,
folyót sírsz az útra, árnyé kod lóg belé
permeteg esőben, nyáron, ebéd felé.*

Simon Adri

János legyen

(Hommage à Arany János)

„S nincs ellenállás e viharak, –
Széttörni e varázsgyűrűt
Nincsen hatalma földi karnak. –
Mire az óra egyet üt:
Üres a híd, – csend mindenütt.”

*Ezernyolcszázhetvenhétben,
augusztus huszonkettedikén
– pontosan kilencvenhét évvel
később e napon születtem én –
szállt a tolladra e költemény.*

*Teljesen véletlen szereztem csak
e dátumegyezésről ismeretet:
halálversek, kihullott tincsek
a szavak, melyekre rákeresek –
Híd-avatás a Google-felelet.*

*Lélekre veszem persze jól –
így megy ez, ha alatt vagyok épp,
ismered a magad démonaitól
állapottyaím üdvtörténetét:
talpunk alatt ha megnyílik a lék.*

(...)

*Mire kettőt üt az óra,
fejhang tör az ég felé utat,
felvonít a vad sörnyitóra,
mit a Szabadság-szobor mutat,
tetőfokra hág a hangulat.*

*János legyen fenn a Gellért-hegyen,
vadulunk, de nem iszunk sört,
János egyenfürdőgatyát vegyen,
vagy amit hoz a szükség,
amit ma is beveszünk még.*

Lackfi János

Óvatos duhaj

*Ország-világot bejártam,
Csak nem kopott le a lábam,
Mert batáron:
Suzukin, nem Jaguáron.*

*Láttam popsik alatt Lexust,
Cifra virtust, úri nexust,
De kiszálltam,
Kapum én nyitom, nem áram.*

*Ki a zakóm végigmérte,
Hányszor férnék a zsebébe,
Vigyorogtam:
Témának fejembe dobtam.*

*Nem ugrottam le kötélén,
Nem élveztem, hogyha féltem,
A magasban
Járjon kecske, az is lassan.*

*Elmerültem alkoholban,
Partra úsztam, nem is holtan,
Cigarettám
Már letettem, az meg tett rám.*

*Díjjal megdobtak? Elkaptam!
Somolygok, míg fotó kattan,
Megy a bolt is,
Engem olvas még a holt is.*

*Elég, ha az élő olvas...
Betömik fogam, ha odvas,
Ennem is van,
Na meg wifim, vígan hussan.*

*Lótás-futás több a soknál,
Nyelvem néha földig lóg már.
Majd a sírba
Úgy tesznek, beszélve, írva.*

*Az életem leányálom,
Lengek szöszke semmi-szálon,
S nem szakad, na!
Trükközni is tudok rajta...*

*Nem mondom, hogy van nyugalمام,
Hat gyerek lóg a nyakamban...
De ha bírom?
Dili, melyről van papírom.*

*Van teraszom, cserépkályhám,
Saját vizem, benne bálnám...
Vicc volt, régi,
Három unokám megérti.*

*Egy asszonyom ezer-asszony,
Álmomban is vele alszom,
Véruink lobban:
Vakul a pók a sarokban.*

*Kéne mustármagnyi béke,
Többet bambulni az égre
Függőágyon
(Fecske-cikkcakk ollózik csak),
Nyúlna lelkem, mint a nájlón.*

Bak Rita

Kifelé az égnek rúdja

Arany János *Kies ősz* című verse nyomán

*Természetben nincs halál;
Nyúgalom csak mély alélta,
– Mindig új az ősi példa –
Ami rég volt, most is áll.*

*Elirtózva, meg-megállva
sétálgatok színes mályva-
réteken, ha lomblevél
hull le sárgán, kerengve fél.*

*Szomorúan, keservesen,
hamar bánatomba esem,
fény sugarat alig látok,
nem számíthatok most rátok.
Levetkőzik a parlag is.*

*Kifelé az égnek rúdja,
a rigó utolsókat fújja,
gyimgyomok mindenhol.*

*Kies őszben csupaszon állok,
a szemerkélő esővel hálok,
ha érezném a mályva illatát,
ha nem égetne szorongás,
s tán eljutnék a vízpartra is.*

Payer Imre

Arany őszhöz

*A kökércsin újra bátor,
A letiprott fű dagad;
És fölöttünk a mennysátor
Gyolcs felhőket szárogat.*

*Ifju hévvel az öreg nap –
Új szerel... mét kérleli.
Nappal fényét – mint tömeg lap
Súlya, éle – szétszeli.*

*Macskatappancs settenkedve,
Már az este hossza nő.
Napszemét az égnek kedve
Most lehunyja – csosszan ő.*

*Mint a vírus hálózatban,
Kozmoszának éjjele
Felpiroslik – őszi katlan –
Édesedve vérjele.*

*Íz az izzás, hang a színe
Ringón ingó lomb alatt.
Sárga, rőt és mélyült íve,
Bronza barna mély marad.*

*Láng-Aranynak újra élő
Lobbanása változat.
Illatára teljes érő
Dús szüretnek áldozat.*

*Szép az őszi folytonosság,
Még tavaszt is lepipál.
János áldás rajta, mondják,
Földön fénylő égi bár.*

Nagypál István

Margitsziget

„A tölgyek alatt—
Beteg-é, vagy alszik?”

Arany János

*Tölgyek alatt
szuszog, csoszog
egy öreg, s egy bogár
szétroppan ezalatt.*

*Mint madárfióka
sír és nézi
a Margit-hidat
meddő órákon át.*

*Tegnap még sütött a nap,
ma dühöngő szél suhan,
holnap tölgy lenne a fejfád.*

*Önző mód tovább sétálunk
gyermeki hévvel, felhők
csalogatnak a folyóvíz felé.*

Magyar Eszter Csenge

A mélyvíz-fesztiválon

Sorsom pedig, s egy méla gond
(A föld helyett a vízbe vont;)
(De nem remény-habot verek:)
Azt nézem: hol pihenhetek?
(Arany János: A lepke)

*kopolyú nélkül ugrottál a mélybe?
nyugalom. még bárki lehetsz.
lélegezz.*

*még odaúszhatsz valakihez a bárpultnál délután,
kihúzhatsz a szempillái közül úgy két-három szálat,
szájon csókolhatod, és közben azt képzelheted,
éppen elsősegélyben részesülsz.*

*fuldokolhatsz a nyárban a télen kiizzadt gyönyörűségtől.
minek tovább csökkenteni az évszakok megszámlálhatóságát?
valami meghökkentőt kellene tenni mindenáron,
hisz az éjjelek és nappalok úgyis egybeolvadnak
fagylaltot markoló, hártvás ujjaid között.*

*vége odasiklasz valakihez a koncerten
csobogó tömegben, és összefirkálsz
kalligrafikus betűkkel az arcát.
látod, ennyire egyszerű ez, fellebegni a színpadra,
és a mikrofonállvány előtt csendben zihálni,
fogaidat egyesével a tomboló nézők közé dobálni,*

*ha pofon nem is vágnak, a pillanat veszít egyensúlyából,
és már földhöz szorított arccal fekszel egy néma fesztiválon,
a kiszáradt medencében felszínre törő gyökerek
cápa fogaid közé tapadnak,
azon tűnődsz, hogy ez a kísérlet
már csak valódi érzelemből fakadhat,
mintha még a Margitsziget fái között szerelmet doboló
suttogások is elérnének idáig,
a beléd hatoló tekintetek
hosszú távon jutnak csak el az utolsó hibádig,*

*partra vetődtél,
lélegezz,
a horizont a narancsos fénytűzéstől
duplájára tágult,
de holnap már visszaléphetsz
oda, ahol egy másik sátorban
elázott, képtelen lapokat osztanak
közelebb a valósághoz.*

Lakinger Tibor

Szép ősz

*Ki, ki bátran a szabadba!
Oly szoros e fal között!
Tavasznak egy fúvalatra
Íme, íme visszajött!*

Nyár „after”

*Tegnap még egymást tapostuk
a tömegben.
Fesztiválok karszalagjait
gyűjtöttük.
Turisták háborogtak,
túlszámlázás miatt.
Boros pohárral kezükben,
a város felett.
Gyerekek a szökőkútnál,
kutyákkal kergetőztek.
Buszban szaunáztunk.
A fő utakon vonulhatott,
akinek kedve volt.
Éjszakánként szűk pólós fiúk
rövid szoknyás lányokkal,
őrületkórtélt ittak, kéjes sikolyokkal.
Színes napszemüvegekben, a medence parton.
Fiatalok, öregek, kedvesek és kedvtelenek.
Nevetések, kiabálások, léptek zaja, kutyák ugatása.
Térhatásban városi soundtrack album.
Teljes hangerőn hallgattuk.*

*Aztán csönd.
Meg a szél, és kopogó cseppek dala.
A padlásablakon.
Már korábban sötétedik.
Kerti vacsora helyett
a tv-ben travel channel.
Kék, zöld, sárga.
Erdők és tengerpartok.
Itt most a szürke lesz a divat.
Induljunk el most a tegnapi színek után.
Tartsunk egy nyár after party-t valahol.*

Oberczián Géza

Megálló

A nő arra gondol, hamarosan hazaérnek. Elfáradt a lassú, lötyögős sétában, a kicsi is nyugós már, mégis örül, mert csak felülnek a villamosra, és a ház előtt leszállnak. Jó ez a meghosszabbított vonal, régen mindig át kellett szállni, hosszan várni a hidegben – sokszor inkább el sem indult, csak felhívta a nagymamát, és keresett valami átlátszó kifogást. Áll a zebránál a babakocsival, és amikor a lámpa zöldre vált, elindul a járdaszívet felé. Fél szemmel látja, hogy egy lány lohol mögötte, hosszú barna haja hullámzik, el akarja érni a zöldet.

A lány fél, hogy el fog késni, első randiról nem illik. A fiú közbömbös számára, a barátai erőszakoskodtak, adjon neki egy esélyt. Semmi kedve az egészhez, de olyan régen van már egyedül, hogy erőt vett magán. Bár inkább egyedül, mint megint egy olyan gyávéval, dönti el.

A néni a padon ül a megállóban. Ölében csokor, maga elé néz, és azon mereng, milyen hosszú az út a temetőig. Túl messzire kellett költöznie, miután a férje meghalt, kár, hogy egyedül nem tudta fenntartani a házat. Szerdánként meglátogatja a sírt, az egész délelőttje rámegy, és persze az a kis nyugdíja is elfogyna, ha nem ingyen utazna: nagy szerencse ez, nyugtatja magát.

A fiú az út másik oldaláról indul a megállóba, jegyzeteit igazgatja, nehogy szétcsúszzanak. A délutáni vizsgán jár az esze, az egyik tételt próbálja felidézni, meggyőződése, hogy azt fogja húzni, elhatározza, hogy a villamoson újra átolvassa.

A kis piros sportkocsi csikorgó gumikkal indul a kereszteződésből, és élesen jobbra kanyarodva, lassítás nélkül hajt a zebrára.

A nő csak egy-két lépést tesz, amíg a száguldó autó megjelenik. Amint felismeri, mekkora a veszély, egy pillanatra megdermed, tágra nyílt szemmel mered az autóra, majd sikítva hátraugrik – de a babakocsi elszabadul, billegve gurul tovább.

A lány éppen odaér, mikor a nő elbotlik a járdaszegélyben. Hanyatt esne, de a lány elkapja. A nő rohanna a babakocsi után, de a lány visszatartja, kezével eltakarja a nő szemét, a sajátját is behunyja, amikor a piros autó elszáguld előttük, és várja a csatánást.

A fiú jegyzetei szanaszét hevernek az úton, teleírt fehér papírlapok repkednek mindenfelé.

A néni felnéz a hirtelen zajra, a csokrot elejti, elhúlten bámulja a jelenetet, lassított felvételnézőként játszódnak le előtte az egész. Látja a lányt, ahogy elkapja a nőt, látja a babakocsit, ahogy gurul át a zebrán, a fiút, ahogy a babakocsit az utolsó pillanatban rántja magára, ahogy elesik, hallja, hogy a baba felsír, mikor kiborul az ülésből. A sportkocsi dörögve elhajt. Gondolkodás nélkül a gyermekhez siet, felveszi, nyugtatgatja, körbeforog, keresi, kinek adhatná, de pillanatnyilag nincs senki, hát a vállára veszi, és dúdolni kezd. A kicsi elhallgat, és elnehezül. A néni csodálkozik, honnan tudja, mit kell tennie, hisz sosem volt gyereke.

A fiú feltápászkodik, felállítja a babakocsit. A lány odakíséri a sokkos anyát, nem engedi el, fülébe sugdos: minden rendben, semmi baj, minden rendben... A néni beteszi a gyermeket a kosiba, de még fogja a kezét, amíg a fiú feltolja a járdaszigetre. Odaérnek mindannyian, mire befut a villamos.

Az anya és a néni egymás mellé ül, a néni simogatja a nő kezét, az pedig a gyermeket nézi megkönnyebbülten. A fiú összeszedi a jegyzeteit, és felszáll a többiek után. Leül a lánnyal szemben. Szia, mondja neki. Szia, mondja a lány. Mosolyog.

Lukács Flóra versei

Fénytörés

*Tengerben tengerré válok,
szélben esővé,
esőben pocsolya leszek,
víz és szél között hullám,
a csendben só.
Holdfényben kék leszek,
napfényben színt váltok,
tekinteted dönt.*

*Egy golyót kerestem,
amit egyszer
a fénytörésben láttam,
és sokáig azt hittem,
csak az agyamban létezik.
Ha valaki nem üt meg úgy,
hogy végre kiszakadjon,
megőrülök.
Egyszer száz forintot fizettem valakinek,
hogy úgy pofon vágjon,
kiszakadjon
fejemből a golyó.
Megtörtént.
Beszakadt a dobhártyám,
és lenyugodtam.
Aztán egy idegen férfival
valamerre tartottunk
az autópálya mentén.
Foltokból kezdett újra összeállni,
ami egyszer szilánkokra szakadt,
hogy lehet ólomból megint.*

*Vörös színben játszott,
felbukkant, eltűnt.
Mezők felett, fák között,
hold helyett,
zsákutcák végén.
Idővel rozsdásodott,
megfakult, szétpergett,
eltűnt hirtelen.
Azóta se vagyok képes nem rá gondolni.*

Vörös és fehér

*Egy átlátszó falu medencében
almák úsznak és egy lány,
felvágott erekkel,
vére a vizet vörösre festi,
belülről világítják a led lámpák.*

*A budapesti mikvében,
amikor megépült,
a medencét kóser vörösborral
töltötték fel,
leengedték,
vízzel töltötték fel,
leengedték,
vízzel töltötték fel újra,
mindezt addig,
amíg tökéletesen tiszta
nem volt a térben a víz.*

*Fehér csipketerítőbe csavart
állat lüktető szívéből
facsarja ki a vért,
kézfején és karján csorog,
a tálba, amibe vásznait áztatja.
Másnap a szobát átszelő kötelekre
teregeti.
Ha megszáradtak, keretbe feszíti őket.
Másnap lemegy tejért, soha többé nem látják.*

Tekintet

*A vak baglyok szeme olyan,
akár a csillagos ég,
akár a cserebogarak rajzása,
és ő komolyan félt,
valaki eltapos akár egyet közülük,
akkor mindennek vége.
A te kereszted.
Az én szívem.
Védeni, pusztítani akarjuk
azt, ami miénk.*

*Apró agyag lófej,
ősi medvekoponya,
két ujj között mozgatható.*

*Egy rózsaszín ruha,
egy akasztott nő,
az éjben lebegnek.
Együtt és külön.*

Rózsaszín

*Azt kérted, a szigeten találkozunk,
reggel nyolckor,
pedig előző este
hajnalig együtt voltunk.
Nem volt kedvem elindulni,
nem szerettem a reggeli nagy beszélgetéseket,
de belementem.
Végig te beszéltél,
huszonöt percig figyeltem is,
aztán már csak arra gondoltam,
mennyire kívánok egy rózsaszín vattacukrot.
Túl sokat akartál.
Nem tudtam mit kezdeni az egészszel.
Leginkább untam.
Egyébként is túl korán volt.
Csak néztem a hátad mögött
az árust, ahogy a cukrot a gépbe önti,
és a hurkapálcára tekeri
a hömpölygő anyagot.
Gyerekek és párok kezében
fújta a szél a kék és fehér,
hosszabb, rövidebb szálakat,
ahogy harapták,
egyre szebbnek láttam őket.
Egy óra múlva szakítottunk.*

Király Farkas

Sortűz

Részletek a szerző készülő kisregényéből

Nem bírta megállni, odaszólt a háta mögött sutyorgó srácokhoz:
– Szerintetek is németek ezek? – Hát persze – válaszolták igen nagy természetességgel. – És mi a fenét keresnek itt? – firtatta Mircea. – Nem tudom, talán kérdezd meg őket – mutatott egyikük a cigijével az ellenkező irányba. Mircea kétszázadnyi pufajkás, sisakjukon vörös csillagot viselő katonát fedezett fel ott.
A kaszárnya udvarán, 1989. október 6-án egymással szemben állt a Wehrmacht és a Vörös Hadsereg.

*May the best day of your past
be the worst day of your future.*

*A múltad legjobb napja
legyen a jövőd legrosszabika.
(ír közmondás)*

1989.
október 6.

Mirceának hamar elege lett az egészből. Mi a fene járhatott a nagybátyja fejében, amikor ide, az ország másik végébe protezsálta be? Délen is van elég modern kaszárnya, a városa körüli ötven kilométeres körzetében négy helyre is betolhatta volna, ha már nem akarta maga mellé venni a parancsnokságra, irodistának vagy akár raktárosnak. Erre volna jó egy vezérőrnagy rokon, ugye? Ötven kilométerről akár kétnapos kimenővel is megéri hazautazni a haverokhoz meg a csajokhoz. Jó, a családhoz is, egy kicsikét. Innen viszont hat óra a vonatút, úgyhogy egyhamar

nem fog otthoni levegőt szívní. Amíg le nem teszik az esküt, nem hagyhatják el a kaszárnnyát. Utána kezdődik a párt kongresszusa, ahol, mint sokan suttoják, bármi megtörténhet, még az is, tehát egy újabb hónapig biztosan bent kell maradniuk.

Sokat ült az emeleti ágyon, és figyelt. A háló két szobából állt. Az egyikben verődtek össze a bozgorok. Mintha ezer éve ismernék egymást. A magyarok meg a németek. Meg, és ezt végképp nem értette, az erdélyi román fiúk. Nem fért a fejébe, hogy viselik el, hogy körülöttük mindegyre olyan nyelven beszéljenek, amit nem értenek. Mert mi van, ha éppen őket szidják? Vagy lehet, hogy tudnak magyarul és németül? Vagy csak egyszerűen megszokták, és nem érdekli őket? Talán magukat romának kiadó magyarok? Félvérek? Miért nem inkább a regáti románok társaságát keresik? Mi ez az egész? És miért osztották őt velük egy szakaszba?

Második napon már gyűlölte a sereget. Hajnalban kelni, még elmegy. Harminc másodperc alatt felöltözni viszont nem jó. Legfeljebb öt perc a hatvanszemélyes mosdóban, ahol csak hideg víz folyik a csapokból – kifejezetten rossz. Főleg, hogy állítólag mindennap borotválkozni kell. A magyar srácok jó része bajuszt visel – nekik jól áll... Reggelente egy perc jut fejenként a pottyantós budiban – nagyszerű. S ki tudja, mekkora faszságok derülnek majd még ki.

Harmadik nap reggelén kiosztották a parolikat és a sapkarózsát. A színes lapkákat mindenkinek saját kezűleg kellett felvarrnia gallérjára. Mircea dúlt-fúlt mérgében: ő nem lány, nem tartottak neki kézimunkaórát soha – megtanították fűrni, fűrészelni, kalapálni, na de varrni? Aztán mégis rávette magát, mert a nyakukra rendelt tizedes udvariasan felvilágosította: vagy felvarrja magának, vagy felvarratja mással a zubbonyára, vagy az áristomban fog éjt nappallá téve megtanulni varrni. Összeviszsa lyukasztotta az ujjait, s a paroli is úgy mutatott a zubbonyon, mintha odaszarták volna, de végül csak sikerült.

Délután barátkozni próbált a srácokkal, inkább kevesebb, mint több sikerrel. A városából voltak vagy húszan, ám ők mind is-

kolatársak voltak korábban, meglehetősen zárt társaság, amelybe bárhogy próbálkozott, nem tudott bejutni. Ezért inkább a kaszárnya épületeit nézegette, de ez sem nyugtatta meg zavart lelkét. Ott volt például az udvaron álló templom. Nem olyan, amilyennek lennie kellene. Nincs benne semmi gömbölyű, csupa szögletesség. És látszik, hogy jó ideje nem használja senki. Minek templom egy kaszárnyába, főleg ilyen, amit a régi elnyomók építettek? Le kellene bontani. Le kell bontani.

A bizonyosság azonban este érte el. Annak a bizonyossága, hogy itt valamivel több történik, mint amiről a „nagyok”, az idősebb rokonok és barátok meséltek. Hogy a valóság tulajdonképpen olyan, mint valami elmebaj. A katonák – sokan voltak az alakulatban: egy ezredben – felsorakoztak négyoszögbe a kaszárnya udvarán. Szinte egy időben azzal, hogy ők, az újoncok első alkalommal a helyükre álltak, a kapun énekelve bemaszírozott egy adag, vagyis egy oszlop civil. Kockás zakót, fura felöltőt, svájci sapkát, némelyek csokornyakkendőt viseltek. Mircea nem tudta elképzelni, honnan szedték elő ezeket a figurákat, hol lehet az országnak az az eldugott, az időben megfeneklett része, ahol efféle csiricsáré göncökben élnek világukat az emberek. Nézett jobbra-balra, de társai arcán nem mutatkoztak a meglepettség jelei. Vajon mit tudhatnak, amit ő nem? Egyáltalán feltűnt-e nekik ez a rendellenesség? De mire bárkitől is választ vagy akár csak véleményt kérhetett volna, ugyanazon az útvonalon, ahol előbb a csiricsárék, bevonult egy nagy csapat kék egyenruhás ember. Nicsak, ezek ejtőernyősök? – kérdezte önmagától Mircea, de amikor a kék ruhások az árnyékos fasorból a jobban megvilágított placra léptek, elhült benne a vér: az ejtőernyősöknek hitt fiúk lapított tetejű, német típusú sisakot viseltek, sokuknak pedig vaskereszt fityegett a nyakán. Mircea félrenézett, pár másodpercre becsukta a szemét, majd hirtelen visszafordulva kinyitotta. Ugyanazt látta: egy-, kettő-, három-, hatszakasznyi második világháborús német ejtőernyős katonát. – Édes Istenem, hova az ördögbe kerültem? – tűnődött némán, de semmilyen felsőbb hatalom nem válaszolt. Nem bírta megállni, odaszólt a háta mö-

gött sutyorgó srácokhoz: – Szerintetek is németek ezek? – Hát persze – válaszolták igen nagy természetességgel. – És mi a fenét keresnek itt? – firtatta Mircea. – Nem tudom, talán kérdezd meg őket – mutatott egyikük a cigijével az ellenkező irányba. Mircea kétszázadnyi pufajkás, sisakjukon vörös csillagot viselő katonát fedezett fel ott. A kaszárnya udvarán, 1989. október 6-án egymással szemben állt a Wehrmacht és a Vörös Hadsereg.

[...]

december 23.

Egy harckocsi mindig jól jön. Biztonságosan lehet vele közlekedni – amíg le nem robban. A 100 milliméteres ágyúval jó nagyokat lehet lőni – amikor éppen lehet lőni. És remekül meg lehet húzódni mögötte-alatta, amikor a lövedékek úgy röpködnek összevissza, mintha ezernyi, óriásinál is nagyobb darázsfszékot dobtak volna le az égből, s a megvadult állatok villámsebessen keresnék, kibe szúrhatnak bele.

Nyolcan guggoltak a harckocsi mögé, meg az új főhadnagyuk, Ciocan. Nagydarab, virgonc ember, a pletykák szerint mindenkit képes padlóra vinni, Moszkvában tanulta a szovjet harcművészetet, a szambót. Állítólag több bajnoki címe is van. Mivel semmi rosszat nem lehetett hallani róla, a pletykás kollégái valószínűleg tényleg tartottak tőle. És az alárendeltjei is. Persze a korábbi bohóc hadnagyra nem bízhatták éles helyzetben a srácokat. Kiképezni jó volt ő is, és a csajokról, a piáról meg a kártyáról remekül lehetett vele beszélgetni. De háború idején – hiszen a tiszt szerint bárhogyan is nevezik: felkelésnek vagy forradalomnak –, ez mégis csak háború – már réges-rég teleszarta volna a gatyáját.

Hansinak egyikükkel sem volt baja. Persze neki senkivel sem volt baja. Ha ugrasztották, ugrott, ha szalasztották, szaladt. Ha megbízták valamivel, elvégezte, ha parancsot kapott, hibátlanul végrehajtotta. Olyan németesen – ahogyan a többiek szerették is megjegyezni. Eleinte próbáltak szórakozni vele, olyankor azt

szajkózta: „Kérem megismételni a parancsot, mert nem értetem”. Volt olyan őrmester, aki az ötödik ismétlés után jött csak rá, hogy valójában nem nyelvi akadályokról van szó, hanem hogy Hansi éppen nem hajlandó elvégezni valami faszágot, de nem volt mit tenni – Hansi egyik első dolga az volt, hogy bemagolta a kiképzési alapszabályzatot, és remekül tudott érvelni a szabálytalanságok ellen. Egyszer azt a parancsot kapta a szakasz fele, hogy egyenként bújjanak el a gyakorlótéren, és várják meg, amíg a szakasz másik fele megtalálja őket. Hansi úgy elbújt, hogy senki nem lelte. A társai jelentették ezt a bohócnak. Miután a bohóc sem találta sehol, elkezdtek szólongatni, hogy most már vége a játéknak, el kéne vonulni ebédelni. Csakhogy Hansi a nagy tétlenségbe és a képzelgésbe az ő Gertrúdjáról szépen és mélyen belealudt. Mikor nagy későre előbújt rejtekéből, a bohóc már tajtékozott a dühtől, és magából kikelve üvöltötte, hogy „miazanyádpicsájáérnemjöttélelőtemarha”, meg „azhittükteidióta-hogydezertáltál”, s hogy „büdöskurvaéletbemegnecsináldezt-mégegyszer”. A bohóc persze meg kellett magyarázza a felettesének, hogy miért késték le a délutáni szemlét, hát be is mószerolta Hansit. Aki viszont, amikor kérdőre vonták, jelentette, hogy ő csak végrehajtott egy parancsot, azaz elbújt, és ugyan hallotta kiabálni a bajtársait, de nem találja életszerűnek, hogy az ellenséget nyájas szavakkal bírjuk rá a rejtekhelye elhagyására. Ebben nem talált kifogásolnivalót a zászlóaljparancsnok – aki amúgy szinte elröhögte magát, amint hol a bohóc piros fejére, hol Hansi hidegkék szemére nézve mindkettejüket kiváló döntéseket hozó katonáknak nevezte, megdicsérte őket hozzáállásukért és további remek együttműködésre biztatta. Különös módon, bár Hansi épp az ellenkezőjétől tartott, nem szívatva később a bohóc. És az együtt töltött három nap alatt Ciocan sem.

- Te, szóke!
- Parancsoljon, főhadnagy elvtárs!
- Valakinek ide kell hoznia azt a nyöszörgő szerencsétlent. Te leszel az. Nyomás!

A tank előtt, vagy harminc lépésre tőlük egy rendesen megszórt mikrobusz van belekenődve a dróthálós kerítésbe. A kocsi alá rejtőzött fickó – bizonyára a megsebesült sofőr – időnként, amikor a puskaropogás alábbhagy, el-elkiáltja magát: – Segítség! Szedjenek ki innen! Szedjenek ki!

Hansi kifejezéstelenül nézi a főhadnagyot. Nem világos számára, hogy vajon azért küldi őt, mert ő a leginkább feláldozható, vagy mert őt találja a legalkalmasabbnak a feladat sikeres végrehajtására.

– Megértetted, katona?

Végül az utóbbit fogadja el valószínűbbnek. Mérlegel: lőnek balról, lőnek srégen szemből, időnként lőnek hátulról is, csak jobbról nem, legalábbis egyelőre nem.

– Megértetted, katona?

– Megértettem, főhagy elvtárs!

– Mi majd fedezünk – mondja valamelyik srác. Biztosan túl sok háborús filmet látott, és most vagánykodik, könyveli el Hansi. A tank mögül, ahová behúzódtak, nem látni sem a nyöszörgő embert, sem azokat, akik őket lövik. A közelben lévő állásokban ugyan mind a sajátjaik vannak, de az nem jelent semmit. Hansi mindössze egy tábori telefont látott a csapatoknál, és amilyen állapotban van a sereg felszerelése, valószínűleg az az egy sem működik. De ha működik is, egy darab akkor sem elég a csapatok közötti kommunikációhoz. Ha most kikúszik a tank mögül, senki sem fogja tudni, hogy nem ellenség. Ha nem kúszik ki, kaphat egy golyót a fejébe parancsmegtagadás miatt. Azt a szerencsétlent pedig tényleg meg kell valahogy menteni, különben előbb-utóbb megdöglik, elvérzik lassan.

Hansi köp egyet. Egyre jobban fáj egyik zápfoga. A karabélyát a hátára fordítja, s guggolva ellépked a harckocsi elejéig. Ott megállapodik, és felméri a helyzetet. Nagy a lövöldözés, csak arra nem bír rájönni, hogy hol van az ellenség. Mert ellenségnek lennie kell. Bár az is lehet, hogy csak rákaptak a lövöldözésre a fiúk. Nem csoda, lövészeten összesen három-négy töltényt lőhettek el, most meg százával tartják maguknál a lőszert. Korábban Hansi is ellőtt jó párat az állásból, a társával versenyzett, hogy melyi-

küknek sikerül kilőni a kiszemelt utcai lámpát – egyiküknek sem sikerült, szerencsére. Most épp annak a lámpának a fényudvarában készül embert menteni – vagy mit csinálni.

Aztán a puskák elhallgatnak, a mikrobusz alól pedig ismét előtör a kísérteties hang: – Segítség! Szedjenek ki innen!

Hansi úgy találja biztonságosnak, hogy az út melletti árokban, a kerítés mellett kússzon a sérülthöz. Így kisebb az esélye annak, hogy baráti tűz végezzen vele, mint ha az úton szaladna a kocsihoz. Az árok nem túl mély, vagy kétarasznyi csupán, de legalább nem vizes. *Trudi, indulok.* Hansi elég jól halad. Már csak tizenöt méterre van a kocsitól, már csak tízre. A kerítésnek itt egy beugrója van, olyan, mint egy megálmódott, de sosem kivitelezett buszmegálló helye. Az árok itt csőben folytatódik, Hansinak ki kell bújni a árokból.

– Hé! Most odamegyek a kisbuszhoz! Hallja? Megyek, hogy szedjem ki onnan! Hallja, hé?

Semmi válasz. Hosszú, feszült másodpercek telnek el, talán vagy harminc is, mire ismét hangot hall: – Segítsen!

Hansi kikúszik az árokból, felcsúszik az aszfaltra, és, továbbra is kúszva, újra a kocsi felé indul. Egyméternyit halad, amikor ropogni kezd egy fegyver. Látja a torkolattüzet a busz alatt. Vagy harminc centire tőle ujjnyi darabokat tépnek ki a lövedékek a beton kerítésoszlopból. Hansi az álommegállóba gurul. Mintha karmesteri pálcacalendítésre, beindul a pokoli zűrzavar: akinek a környéken fegyvere és muníciója van – lehetnek vagy százötvenen –, mind a ravaszra szorítja ujját. Trudit látja, amint potyogó könnyekkel hajol egy koporsó fölé, melyből egy nyitott, üveges szemű Hansi bámul kifelé. A megállót nem töltötték fel az úttal egy időben, ezért kissé mélyebben fekszik. Hansi, amíg lapul, talán kívül esik a belőhető területen. Csak várnia kell. Milyen erősen és gyorsan ver a szíve. Milyen dühösen.

Mikor egy perc múlva alábbhagy a pukkgatás, Hansi úgy dönt, hogy segítsen a pasasnak a francnyavalya, hiszen rálőtt, ő inkább visszavonul. Elkelve egy rádió, bassza meg – zúgolódik. Jobb híján kiabálni kezd.

- Főhagy elvtárs! Főhagy elvtárs!
- Mi van?
- Visszavonulok.
- Hozd magaddal a sebesültet!
- A sebesült rám lőtt!
- Biztos?!
- Igen.

Csend. A várakozás kiborítja.

- Katona!

Hansi hallgat. Várjon a főhagy elvtárs is. Kivárja a második megszólítást.

- Katona!
- Itt vagyok!
- Visszavonulhatsz!
- Értettem.

Hansi jóval óvatosabban, mint menet, kúszni kezd. Csak az árokgig van veszélyben. Az a seggfej a kocsi alatt biztos rájött közben, hogy ő nem terrorista, hanem katona, és nem lő rá újra – bár azért nem árt vigyáznia.

Mint túlméretezett feketés köpések, úgy fröccsen szét mellette az út aszfaltja. Hansinak sikerül az árokba vetni magát, háttal a tanknak, arccal a kisbuszoknak. *Te lőttél, te szarházi?* Kiles az árokból. A sebesült – vagy aki annak adja ki magát – ismét tüzel. Hansit előnti az adrenalin. *Te hálátlan disznó! Ezt elbasztad!* – kiabálja, de csak magában. Kiemeli a fegyverét az árokból, és egy rövid sorozatot ad le a kocsi irányába, tizedmásodperc alatt kiemelkedik, s újabb kétszer három lövést ereszt meg a kocsi alá célozva, majd visszaereszkedik.

Következik egy újabb percnyi összevissza lövöldözés, majd újabb pihenő. Hosszú percek tucatjai telnek el, de a mikrobusz alól többé nem kér senki segítséget.

Varga Melinda verses reflexiója

Cicero átnéz az idők közti résen

François Bréda kettős könyvbemutatójára

*Ha a lélek elveszíti szárnyait, földre zuhan,
minden, mi lent van, a léthez kötődik,
s mi fent, az a fénnel köt szövetséget,
az égi a földinek tükkörképe,
az istenek háborúinak
kicsinyített mása a földi harc,
a valóság, akár a lét, teátrális.
Maszkjaink megvédenek,
a földi színjátékban kevésbé
leszünk sebezhetők,
de az elfedés láttatás is,
s a látókhöz az út belső poklon át vezet.
A Dante téri kocsma ma este a Music Pub
és az egykori Bulgakov füstös pincetere,
ahol a bretteri boncasztalon ifjú titánköltők várták,
pokol, purgatórium vagy menny lesz-e műveik sorsa.
Sokan vannak, de a világ többágú sípját
kevesen tudják megfűjni,
az apollói út nem mindünknek
vezet a megismeréshez,
maradnak sebek hátán sebek,
okafogyott mindennapi léptek.
A lépték, mi térképet rajzol a földi létre
nem más, mint a lé,
s bár nyomokban őrzöd az ideákat,
ki Léthé folyójából ittál,
másképp uralod az emlékezést.*

*A mentális tárgyak múzeumában
egymástól látszólag eltérő tárgyak fémlemezei
fenséges szimfóniát hallatnak, de a hangok
csak beavatott füleknek muzikálisak.
Ciceró levelei átívelnek az időn,
előbb a jövőbe, majd a múltba visznek,
a jelenkori olvasó, pillanat pilléréen átsuhanva,
egyszer csak 3500-ban találja magát.*

*A fémes űrt szeld át,
növeszd vissza szárnyaid,
légy sebesebb a fénynél,
az idő képlékeny anyag,
illúzió tán csak a földi lépték.*

*A Theatrum Epicum és a Theatrum Temporis
iker-időűrhajóin messzire juthatunk,
ez az időút a megismerés lehetősége.
Előbb csak mániákus bibliofilek vagyunk,
faljuk a könyveket, kutatjuk a titkot,
majd rádöbbenünk, az igazság,
mindvégig ott volt, csak szemellenző
takarta szemünket.
A levél-dialógus szöveg-szövege
a múltból a jelenen át a pergamenkarcsú jövőbe visz,
elméd, mint száraz szivacs, felissza a tudás levét.
A létezés hiábavalóságán ne csüggedj,
minden hiátus láthatatlan.
A nyelvélő nyílveszők lombkoronája,
szavak arany-erezete,
nyelvi alkímia mágikus üstje,
látszólag bonyolult,
valójában összefüggő szerkezet,
a részek baráti ölelkezése köti egymáshoz,
a megértés kulcsa a barátság,*

*mi felülkerekedik szerelmen,
önös érdeken és egón.
Ki átnéz az idők közti résen,
látja a rácsok mögötti világot.
Minden könyv labirintus,
minden labirintus könyv,
ha avatatlan kézbe kerül.
Csak ide-oda dobálja az ár az olvasót,
a tenger moráját hallja, de nem érti, hogy
a tenger is költészet, és a világ nagypoéma.
Mostani és eljövendő olvasó, hegyezd füled,
Brédán keresztül Ciceró üzen,
beinvitál az időúrhajóba,
ha helyet foglalsz,
érezed a szövegtest boldog barázdáit
tudatod alá férközni,
idd magadba, mit érzékelsz e szcénán,
s mi barlangok mélyén világít
már-már földöntúli fénnel,
az elme és szív tánca,
ne félj tőle,
engedd magadhoz a ritmust.
A brechtiánusi Bab és babér
a próza földi sarából sarjadt,
a történet arca ezért látszólag mozdulatlan,
egyszerűbb mondatmóddal fedi fel,
ki halász, ki hal, ki vezér, ki követő.
A koldus, akit Viktornak hívnak, a Költő,
netán a Narrátor, avagy a barátok,
akik kísérik lélekben az utasokat
a szeles Kolozsvártól a szelíd Babadágig?
A világ egy dantei lángrozsa puha kenyérhéjban,
s a titkok sise¹ mi magunk vagyunk.*

¹ török eredetű szó, jelentése szűrőfegyver, kés

Varga Melinda

Versek kisestélyiben

Poétikus helyszíni gondolatok Kolozsvárról
Egyed Emese *Álljunk meg egy szóra* estje nyomán

*Az olümposzi istenek
körbeülik Dionüszoszt,
poharukba bor helyett
bánatot csurgat a szürke ég,
Paiant hívják magukhoz,
segítsen,
néha az istenek
is lehetnek szomorúak,
nemes lelküket
bekormozza
fekete szénnel a kín.*

*A vers bűbáj,
fájdalmat oszlató mágia.
Légy varázsló,
a pillanat fényképésze,
kend be a lelked szavakkal,
tégy tűzsebeidre hűs írt,
s elszáll a bú –
így énekel Paian az isteneknek,
arra buzdítja őket,
a költészet legyen
minden bajuk orvosa.*

*Alkalmi ruhát visel
ma a költemény,
kockált iszik,
nyakék rajta
a kezdősor,*

*bálban keringőt táncol,
kifesti magát
ezüstszínű tussal,
illatos olajokkal
keneteti bőrét.*

*A vers a megismételhetetlen
pillanat-piedesztálja,
a költő fekete-fehér
felvételeket
készít az időről,
a közelmúltról
és legendás századokról egyaránt,
megszólítja Arany Jánost, Petőfi Sándort,
Kovács Ildikót, Forró Ágnest,
Lászlóffy Aladárt vagy Jancsó Miklóst.*

*A költő néha Briszéisz,
a tragikus sorsú szerelmes,
mindannyiunk rab- és istennője,
fájdalom és szépség metafora-szobra.*

*A vers könnyörgés,
oldó ima,
hogyan beteg, haldokló költőt
gyógyítson meg,
kínoktól szabadítson meg.*

*Van, kinek a hegymászás a poézis,
míg mást a szavak hoznak lázba,
Hamvas szerint a verset éljük,
nem írjuk,
az írás csak lenyomat,
az érzésekhez képes
pőre máz.*

*Egyeseket a Háború és béke,
míg másokat egy-egy Balzac-mű*

*motivál írásra, kelti fel a kíváncsiságot,
göngyölti a nyelv gomolyagját,
addig, míg megtaláljuk a jó első mondatot.*

*A vers nem más,
mint nevet adni a váagnak,
és megpróbálni nem csüggedni,
ha rólunk nem szólnak
szerelmes dalok,
nagy poémák,
se regények,
sorsunk fájdalomra,
nem öröme teremtett,
okafogyott így a szépség,
mi haszna,
ha dalra nem fakaszt senkit,
elmúlik, elfogy,
keserű lé oldja fel az arcon.
(S ezzel Briszéisz is egyetértene.)*

*A vers alkalom
tájak, emberek és érzelmek
összefűzésére,
akár egy digitális fotó,
ritka találkozást örökít meg.
A vers maga az alkalom a ritka találkozásra.
(Mindez akkor is igaz, ha
Újfalvi Krisztina leveleskönyvét
és egy pajzánkodó Voltaire-eposzt,
amelyet gróf Fekete József ültetett át magyarra,
adja közre a költő.)
A poéta közvetítő,
Hermész,
átjárókat épít
pokol és menny között,
megpuhítja
a fájdalomtól
kérges bőrt,
lehalkítja bennünk az üvöltést.*

Szócs Géza

A Fekete Egypercesekből

Levél a gyógyszeresdobozban

Olvassa el ezt a tájékoztatót a gyógyszerről, vagy kérdezze meg kezelőorvosát, gyógyszerészét!

Ha ezt az orvosságot írták fel neked, szörnyű bajban vagy.

Ezt elszúrtad.

Hogy jutottál ide?

Nagy a baj, és nagyon kicsi az esélyed.

Sorry.

Ha ezt beszeded, nem fogsz meggyógyulni, de jó esetben kicsivel tovább élhetsz.

Nem sokkal.

Jobban kellett volna vigyáznod az egészségedre.

Hogyan kell szedni a gyógyszert?

Reggel, délben vagy este, étkezés előtt, alatt vagy után.

Lehetséges kísérőtünetek és mellékhatások

Köhögés, csuklás, émelygés, hányás, fosás, bevizelés, veseműködés-zavarok, szívdobogás, hallucinációk, látásvesztés, tűrhetetlen viszketés, vöröshangya-érzet és tályogok a nemi szerveken, szédülés, rosszullet, ájulás, tudatkiesés, agytrombózis, halál.

Kombinálható-e a készítmény más gyógyszerekkel?

Nem.

Ha elfelejtetted bevenni a gyógyszert?

Akkor véged.

Ha kétszeres adagot vettél be?

Akkor is.

Terhesség vagy szoptatás alatt szedhető-e a készítmény?

Csak saját felelősségre.

Hogyan kell tárolni ezt a gyógyszert?

Szobahőmérsékleten vagy hűtőszekrényben.

Gyermekek elől elzárva tartandó. (Mindegy, úgyis megtalálják, beveszik, és felfordulnak.)

Szavatosság

A doboz alján jelzett időpontig. Utána már gyengül a hatása.

GYÓGYULÁST, ERŐT, EGÉSZSÉGET!

Marafkó László tárcája

Grosics és a novella

Akár értekezéscím is lehetne.

Pedig a Fekete Párduc a gazdagréti Eleven Center földszinti sörözőjének sarokasztalánál ült, előtte egy Nemzeti Sport. Tavasz volt, bevásárolni tértem be a hangárszerű központba. Meglátva Grosics Gyulát, furcsa módon a személyes ügy ugrott be: *Az árulás* című kötetem 56-os novellaciklusának egyike, *A sztár hazatér*. (A könyv a pártállam utolsó időszakában hét évig „érelődött” megszerkesztve, „visszapattanva” különböző kiadóktól, majd még a velem szerződést kötő könyvműhelynél is „pihent” pár évet, hogy aztán 1989-ben könyvheti mű legyen.)

A focirajongás korszakain már rég túl, de élettapasztalataim hitelességének ellenőrzésén belül egy emlék szembesítését szerettem volna megejteni. Az 56-ban játszódó novellám kiskamasz főhőse egy saroknyira lakik attól az épülettől, ahol pufajkások által nyilvántartásba véve a Nyugatról, így a menekülttáborokból különböző okok miatt rövid idő után visszatérni kívánó diszsidensek ellenőrzése zajlik. A külvárosi srácok az elbocsátott embereknek felajánlják szolgálataikat a cipekedésben a vasútállomáshoz. Némi kis jutalom reményében. Mai ésszel felfoghatatlan, hogy mi számított akkor csábító különlegességnek: például az akkor idehaza elérhetetlen lapos rágógumi. A narancsról nem is beszélve. A környéken futótűzként terjed a hír, hogy a nagy sztár is bent várja a döntést. Ajzott zsvij fogadja a kilépőt, aki egy közelben parkoló, akkoriban itthon soha nem látott márkájú kocsival sietve távozik. A szóban forgó novella sugallata szerint alig pár héttel a levert forradalom, a történelem lánctalpai után is meg kell maradni, a „város érdes részén” minden apró alkalmat megragadva. Felállni szálanként, mint a letaposott fű. A srácok tehát csalódottan néznek az elvágatott sztár után.

Leküzdve az alkalmatlankodás érzetét, odaléptem az asztalához, bemutatkoztam, elmondtam, hogy 1956-ban kissrácként láttam Győrben, amikor hazatért. Hellyel kínált, s rendkívül higgyantán beszélni kezdett. Az eltelt évtizedek során már korábban értesültem arról, hogy a novemberben családotul Bécsbe távozó sportember nem sokkal később önmagát is meglepő, de mélyen érzett elhatározásból a hazatérés mellett döntött. Most előben hallhattam. Megérkeznek Győrbe, a Batthyány tér sarkán álló – eredetileg szakmunkástanuló-szállásként szolgáló, egyéb-iránt ma is meglévő – épületbe. A benttartózkodás bizonytalan kimenetelű, akár őrizetbe vétellel is zárulhat. S akkor belép a pufajkások parancsnoka – aki régi, fiatalkori dorogi ismerőse Grosicsnak, így tegeződnek. Ezt a történetet is egyébként sokkal későbből, egy interjújából ismertem már. A válogatott kapus megkérdezi, hogy ha azon az ajtón kilép, akkor távozhat-e, avagy más következik. Az egykori ávéhás tiszt közli, hogy szabadon mehet tovább Budapestre. Így is lesz. Itt én, felelevenítve a novellában egyébként nem szereplő gépkocsimárkát, megemlítettem, hogy egy DKW Juniorra emlékszem. Grosics kijavított: „Opel gépkocsim volt”. A pontos altípust is mondta, de azt már elfelejtettem. (Akkoriban az utcákon – a szovjet tankokon kívül – csak a hivatalos szervek autói tűntek fel, azok sem túl gyakran, magángépkocsi elvétele fordult elő, így a típustévesztés megbotcsátható.)

Ha már az értekezés említődött, talán ilyen tónusban le is zárható a történet. Tehát: Véletlen professzor – szigorúan személytelenül – nem csupán azt demonstrálta ismételten, milyen mélységesen mély a múltnak kútja, de azt is, hogy az átélt és véglegesnek tűnő jelenségek burka mindig tovább hántható, új rétegeit megismerve a dolgoknak. Íróembernek sosem feledhető lecke.

Röviddel később, 2014 júniusában, a találkozás természetességének élményével még megdöbbentőbb volt a halálhírét olvasni. Talán én kértem utoljára élete egy fontos mozzanatának, hazatérésének felidézését.

„Mindig is úgy éreztem, az időtér de-
termináltjai, foglyai vagyunk. Ebből
a fal nélküli, láthatatlan és kitapint-
hatatlan cellából nem tudunk kilépni.
Nincs is hova” –

vallja BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN
verseinek egyik fontos, visszatérő
motívumáról, az időtéréről. A költőt
Kényszerleszállás Shannonban című,
új verseskötetéről kérdeztük.

Varga Melinda

Az irodalom isteni játék, sugallat

– Kinézek az ablakon: selyem-felhővitorlák alatt, a félelem korallzátonyai mindenütt – *a Kényszerleszállás Shannonban (Kalligram–IJK, 2017) című versesköteted egyik emblemikus sorát idézem. Géped Londonból Barbados felé tartott, útközben meghibásodott, ezért kényszerleszállást hajtott végre az írországi Shannonban. A vers ihletforrása tehát valós élmény. Van olyan sor, költői kép, töredék, kulturális, irodalmi utalás, amely akkor megfogalmazódott benned? Mi döntötte el, hogy ebből költemény lesz?*

– Aznap, 2016. március 17-én már kora reggel rosszul indult a nap. Bár korán érkeztem a nizzai reptérre, a váróteremben befeledkeztem a munkába, s amikor felpillantottam a számítógépem képernyőjéről, láttam a falra rögzített monitoron, hogy a beszállás végét jelzik.

Kapkodva összepakoltam dolgaimat, s a kapuhoz rohantam. Kezelték a jegyem, sietve mentem a beszállófolyosó felé. A kanyarban két francia rendőr és egy vámtiszt állított meg. Kér-

dezték, én vagyok-e az utolsó utas. Értetlenül néztem rájuk. Ezt nincs honnan tudnom, feleltem. Erre a tiszt kérte, vegyem le a dzsekimet, mert meg kell motoznia, s ezt követően a kézitáskámat is tüzetesen át kell vizsgálnia. (Megjegyzem, Franciaországban sürgősségi állapot volt akkor is, ami felhatalmazta, hogy bárkit, akit gyanúsnak ítél, megállítson, megmotozzon, kihallgatásra kísérjen be.) Kézitáskámban, az iratok között turkált. Elmélyülten vizsgálta a magyar nyelvű kéziratokat, bankkimutatókat, kézzel írott jegyzeteket. Minden villámzárat kinyitott. A végén valamelyik zsebben megtalálta kanadai útleveletem is. Ahá, kiáltott fel, dugdossa az útleveleket! Mondtam neki, nem, mert az ott volt mindig, és tudtommal nem tiltott a kettős állampolgárság. És különben is, mondtam a tisztnek haragosan, megfélelkezve a sürgősségi állapotról, ilyen nem csinálnak az emberrel, mindenki szeme láttára kipakolják táskájának a tartalmát. Erre az „úr” dühbe gurult, s kiabálni kezdett, hogy rendben, akkor most bekísér a rendőrsre, kövessem. Mivel csak másfél óráam volt a mostani és a Londonból Barbadosra induló gépem között, megjuhászkodva mondtam neki, ne tegyen ilyen, folytasd csak itt a motozást. A végén felírta a magyar és kanadai útvevelem számát, s fenyegetően azt mondta, ennek folytatása lesz. De hiszen átkutatott, nem talált semmit, miért lenne ennek folytatása? – kérdeztem. És különben is, mit keresett? Pénzt, vágta rá lakonikusan. De hát láthatja, hogy néhány száz dollárnál nincs nálam több. Gúnyosan a szemembe nézett, s elengedett. Amikor beszálltam a gépbe, minden tekintet rám szegeződött. Ahogy elfoglaltam a helyemet, azonnal becsukódott a gép ajtaja, s kihúztak bennünket a betonpályára. Londonban kiszálltam, rohantam a Barbadosra induló géphez. Útközben megvettem a Time, a Newsweek, a The Economist magazinokat. Végig rossz kedvem volt, azon tépelődtem, vajon miért szemelt ki engem a nizzai repülőtér megfigyelő kameráit kezelő, mivel hívtam fel magamra a figyelmét. Talán a hetekkel azelőtt vásárolt kapucnis dzsekim, az kevert gyanúba. A Barbadosra induló gép menetrend szerinti időben szállt fel. Bár felhő takarta az égboltot, a gyenge szél

miatt alig rázkódott a magasan igyekvő repülőnk. Jó kedvem továbbra sem tért vissza. Hosszú ideig, talán több mint egy órán át elmerültem a vásárolt képeslapok olvasásába. Már rég elértük az utazómagasságot, amikor arra lettem figyelmes, hogy gépünk balra kezd kanyarodni, s nem akarja abbahagyni. Ez gyanút ébresztett bennem. Kérdően néztem a mellettem ülő hölgyre, aki azt mondta, már régóta nincs áramszolgáltatás a gépen. Semmi sem működik. Ahogy ezt kimondta, három légikísérő szaladt végig a gép keskeny folyosóján. Ebből tudtam, hogy komoly baj van. Mivel közel ültem a pilótafülkéhez, az elhúzott függöny mögé léptem, s láttam, mindhárom stewardess telefonkagylót szorít a füléhez. Amikor megpillantottak, intettek, hogy azonnal menjek a helyemre. Néhány perc múlva a kapitány bejelentette a kényszerleszállást. Érdekes, hogy vannak kétségbeejtő pillanatok, amikor az ember megőrzi nyugalalmát. Nem esik pánikba azonnal. Az ésszerűség, ha ilyenkor van ilyen, azt diktálja, hogy a kocka el van vetve, két dolog történhet velünk: megússzuk, vagy odaveszünk. Ha valaki most felmegy a British Airways honlapjára, és a 2016. március 17-i, Barbadosra tartó járat eseményéről érdeklődik, csak annyit tud meg, hogy füst volt a kabinban. Nem többet. Magától értetődő, hogy a légitársaság nem írja meg az igazi veszély súlyosságát, sem azt, hogy a turistaosztályon kisebb pánik is kitört, és azt sem, hogy néhányan az utasok közül pert indítottak. Szerintem ma már csak az számít, hogy megúsztuk, s a leszállás után is füstölgő gépünk nem robbant fel. A többi csak irodalmi szinten fontos. Igen, a pánik előtti nyugalomban fogalmazódni kezdett bennem egy szöveg, mit érzek, mit gondolok a félelemtől – nevezhetem akár halálfélelemnek is – átítatott légkörben. Ekkor kezdtem jegyezgetni. Nem búcsúlevelet írogattam, hanem megfigyeléseimet vettem papírra. Vázlat volt az egész. Csonka mondatok, zilált képek. Hónapok teltek el úgy, hogy nem jutottak eszembe ezek a feljegyzések. Egyik nap történt, valamit keresnem kellett az egykoron francia vámtiszt is átkutatta táskámban, ekkor találtam meg ezeket a papírfecniket. A megjelent *Kényszerleszállás* kezdő mondata volt az első be-

jegyzés: *A remény minden borúlátás és bizonytalanság lényege. Erre épül fel a történet, az elbeszélő költemény.*

– *A remény valóban minduntalan megjelenik a kötetben: Csak az látta meg a szívárvány tündöklő selymét, / aki életében többször rakosgatott reményt a reményre. Vagy: Minél közelebb érzem a nemlétet, / annál távolabb sodródok a reménytelenségtől. / Szabad csak akkor leszek, ha önmagam / szabadítom meg önmagamtól, / a szabadság ellentmondásától, / a sóvár szükség indulatától, mindentől, / amitől megremegek. A szabadság sem először van jelen a Böszörményi-versekben. Itt viszont egy magasabb létezési szint, egyfajta létértelmezés, létösszegzés is volt a szándék. Jól gondolom?*

– A remény a félelemhez hasonlóan több szinten jelenik meg. Kezdeti stádiumában mint erő, a minden áron megmaradni akarással. Egybeolvad a testtel, lelassítja a szívverést, összpontosít, számít, tervez, kiutat keres. Az idő folyásával azonban csökken intenzitása, mert az események sodrása, váltakozása s ezek kognitív és érzelmi feldolgozása alatt elmozdul fókuszából az akarat, mint primer hordozóerő. Instabillá válik. A remény nem az erő akarata többé, hanem amőba, képlékeny érzéssé válik. Ezen a szinten hajlamos lesz a kompromisszumra. Egyezkedik a sorssal, mint a *szívárvány tündöklő selyme* jelenik meg, visszatekint, elemez, rétegeire szedi a kezdeti merő erőből fogant akaratot. Azért is fogalmaztam úgy az elején, s a remény rétegeit a félelem rétegeivel vontam párhuzamba. A félelem ereje is hasonló az akaratéhoz, az idő folyása s a külső feltételek változása a félelmet is, mint érzést és tudatállapotot befolyásolja, csökkenti intenzitását. A szabadság azonban metafizikai erő a *Kényszerleszállás*ban. Segítségével le kell küzdenem a remény és a félelem rohamait. Meg kell válnom tőlük, felszabadítanom magam, ugyanakkor eltávolodnom minden zavaró ellentmondástól. Ez a metafizikai szükségállapot segít önmagam leküzdésében. Csak ekkor válok igazán szabaddá.

– *Irodalmi, kultúrtörténeti utalások, filozófiai intertextusok szövik át a költeményt. Számomra a legizgalmasabb a Tabula*

smaragdina, amelyet, ha jól tudom, saját fordításodban építettél a műbe. Hogyan találtál rá erre az antik bölcsességre, és milyen jelzésértéke van?

– A *Kényszerleszállás* tulajdonképpen kaland. Nem kellemes, magasztos történet, de ha az ember meg- és túlél egy ilyen eseményt, akaratlanul is gyökeret ver az emlékezetében. Még abban az időben, amikor Danyi Zoltán barátom együtt dolgozott Dúl Antallal a Hamvas-hagyaték kiadásán, ajándékba kaptam néhányat a már megjelent kötetekből. Köztük volt a *Tabula smaragdina* is. Ha jól emlékszem, Weiner Sennyey Tibor lepett meg vele. Megragadt bennem Hamvas szövegmagyarázata, röviden: „Ha az ember az Egy varázslatának a műveletét végre akarja hajtani, műveletéhez az, ami lent van, és ami fent van, egymásnak megfelel. Mert, ahogy minden dolog az Egy gondolatából származik, úgy a természetben is – átvitelrel ugyan, de – minden az Egyből keletkezett.” Ontológiai és episztemológiai alaptételek. Az anyagi és a szellemi világ összefonódása, végeredményben a gnózis forrása. A *Tabula smaragdina* tizenhárom tétele *Hermész Triszmegisztosz* (Háromszor magasztos vagy Háromszor nagy Hermész), minden bizonnyal mitikus alak, feltehetőleg Hermész és az egyiptomi Thot (az írás feltalálója) hellenisztikus összevonásából jött létre. Az ókori hagyomány szerint számos alkímista és hermetikusan szöveg szerzője, állítólag az ő múmiájának kezében találták meg egykor a híres *Tabula smaragdinát* (*Smaragdtábla*), amely az alkímia egyik alapszövegének számít. Valószínűleg egyiptomi származású ember volt, a Hermész Triszmegisztosz pedig nem név, hanem egy úgynevezett beavatási fokozat. Thot a leviták magas kasztja, mint az iráni Zarathustra, vagy az indiai risi; mai szóhasználatnál mesterek kasztja. Az egyházatyák is igen tisztelték (forrás: Wikipédia). A *Kényszerleszállás*ban a tizenhárom tételből csak tizenegyet ültettem át. Latinból fordítottam, s úgy, hogy az az én mondanivalóm szempontjából minél irodalmibb legyen.

– *Pascal Gondolatok* című műve szintén fontos utalásrendszer. Míg korábban Kant, Sartre, Heidegger épült be a Böszörményi-

féle metafizikus-gondolati lírába, most az egzisztencializmus e korai előfutárának a szerző halála után megjelent műve. Miért hozzá nyúlsz vissza?

– Pascal évek óta egyik szellemi kútforrásom. Sokat foglalkozom, vitatkozom vele. A repülőn írt jegyzethalmazban csak utaltam rá: „*Megkeresni Pascal idevágó gondolatát!*” Tehát a választás csak írás közben történt, s nem a gépen, utazás közben. Nem vagyok enciklopédikus alkat, sajnos a memóriám is cserben hagy néha, így csak halványan emlékeztem, mi is kerülhetne a szövegembe.

– Új versesköteted műfaját tekintve napjainkban ritkaság: elbeszélő költemény. Volt benned olyan szándék, hogy felfrissítsd a műfajt, visszahozd az irodalmi köztudatba?

– Nos, a lírai elbeszélőműfaj manapság sem olyan ritka. Térey János több elbeszélő drámai költeményt írt, a *Paulust*, a *Nibelung-lakóparkot* például, Szálinger Balázs pedig vígeposzt, a *Zalai Passiót*, és ott van Babics Imre hexameterekben fogalmazott regénye, a *Gnózis*. A *Kényszerleszállás Shannonban* mintája azonban inkább Szilágyi Domokos *Öregek könyve*. Noha annak egészen más a témája. Viszont az ő verseiből emeltem be néhány mondatot a sajátomba. Máskülönben Szilágyi Domokosnak 1978-ban, *Kényszerleszállás* címmel posztumusz jelentek meg az összegyűjtött versei a bukaresti Kriterion Kiadónál.

– A formai megoldásokkal a feszültséget fokozod, az ismétlés, az epikus és lírai részek váltakozása, a közbeékelte hexameter, a rímes-ritmusos sorok nem esetlegesen váltakoznak. A forma talál meg ilyenkor téged, vagy te keresed a legjobb formai megoldást a mondanivaló érzékeltetésére?

– Első gondolatom az volt, hogy a hexameter lenne a legjobb forma ehhez a témához. De ezt végül is túl nagy kihívásnak éreztem. Költői pályafutásom alatt csak néhány hexametert írtam. Eszembe jutott Devecseri Gábor esete. Azt mondják róla, mi alatt Homéroszt fordított, csak hexameterekben beszélt otthon is. Azt szerettem volna, hogy ne legyek formailag gúzsba kötve, szabadon szárnyalhassak a versben, engedjem a képeket úgy tob-

zódni, ahogyan megjelenek előttem. Ugyanakkor arra is törekedtem, hogy legyen ritmusa, érzelmi töltete, rezgése, dallama a költeménynek. Felolvastam magamnak, hogy halljam, miként szól, miként sodródik a szöveg, hogyan emelkedik, süllyed a szó a vers egén.

– *Az epikus műnemmél, a lírai elbeszéléssel mintha visszacsintánál rövidprózáid, illetve regényeid felé. A félelem, a tűz, a fájdalom, a madár, az időtér motívuma azokban és korábbi költeményeidben is hangsúlyos szerepet kap. Tudatos ez az átjárás a lírád és a prózád között?*

– Véleményem szerint minden alkotónak van egy sajátos eszköztára. Ez olyan, mint a rögeszme. Állandóan visszatér, ott lüktet előtte, a szövegben, nehéz megkerülnie, nemcsak a tudatába, a húsába is befészkezi magát. Nem tud megszabadulni ezektől a képzetektől, szóképektől, oximoronoktól, hasonlatoktól. Van azért ebben bizonyos mértékű tudatosság is, amikor az újra és újra felbukkanó képeket alakítani, formálni, rendezni, színezní, átfesteni kell. Látom én, ami visszatér, de más energiát, szellemet, más szárnyat szánok neki. Az önkívületre hasonlít ez a játék.

– *Minden földi gyarlóság fölé emelkedni, a szerelmet is érzéki-ség nélkül szemlélni, csak lebegni, csak létezni, felülnézetből, márdártávlataból szemlélni a semmit vagy épp a mindenséget – ez is kiolvasható költeményedből. Lao-ce Az út és erény, illetve Weöres Sándor A teljesség felé című könyvét juttatta eszembe. Voltak ilyen előképeid? Az anyag laboratóriumában / a trilliószor trillió változást / az időtér röntgenképe rögzíti – ez lehet akár az időtér tematika sűrített reflexiója is. Milyen a te időtér-röntgenképed?*

– Naprendszerünk a Tejút, a spirálban forgó világmindenség egyik szárnya közepében található. Csillagászok kiszámították, körülbelül kétmillió év alatt fordul meg egyszer a tengelye körül ez a spirál. Ezt a temérdek, állandó mozgásban lévő anyagot, mely minduntalan megváltoztatja a téridőt, nehezen lehet emberi ésszel felfogni, megérteni, majd mindezt összefüggésbe hozni, netán egyeztetni a semmi fogalmával. Az egészhez pedig

szorosan kapcsolódik Isten, aki ennek a témérdek anyagvilágnak a teremtője. Nos, ekkor, itt kezdődik a vers, a poézis, a literatúra. Más szóval az anyagi erő létrehozta agyszámítógép, amely működésbe lép, mintát vesz a mindenségből, adatai szerint feldolgozza azokat, és visszavetíti az anyagi világba. Az irodalom ezek szerint isteni játék, sugallat, egyben erő is, mert sikerül a kivetített képekkel az anyagi világra hatnia. Lao-ce a *Tao te King*ben ugyanezekkel az eszközökkel, ugyanezzel az *építőanyaggal* dolgozik, ugyanezt fogalmazza meg: az anyag szellem is, út is, bölcsesség is, van, és még sincs. Gyönyörű! Weöres Sándor ugyanerről beszél *A teljesség felé* című prózaversében. Isten az anyagban szellem, a szellemben érzélem, tisztaság. A változóban a változatlan! Kell-e ennél izgalmasabb?

– *Új kötetedben Ady Endrével találkozol a monte-carlói kaszinóban, vitatkoztok, és majdnem lelő. Az irgalom ellipszisében is említéd, az És mindenütt a pénz című versben is. Miért fontos neked Ady, mit sugallsz az Illés szekerekével, illetve A Hadak Útja című versével?*

– Nem oly rég kitettünk az Irodalmi Jelen portáljára szemelvényeket a *Kényszerleszállás Shannonban* kötetből. Valaki nagy harsogva s röhögve beírta, na igen, Kolumbusz Kristóf is meglátogatta Monte Carlót! Utána kellett volna néznie a tényeknek, és inkább hallgatnia, mert Ady járt Monte Carlóban. Ruletkezett? Igen. Honnan volt pénze? Nem tudom. Ady radikális baloldali meggyőződésével nincs gondom, csak azt hiányolom, hogy nem látta, hová sodródik az ország. Illetve nem jutott olyan információk birtokába, amelyek megvilágosították volna. Végül is nemcsak az örök sértődöttek, hanem a teljes joggal a magyarság sorsáért aggódók izgatott szerepében tűnt fel a magyar irodalom egén. De „jó irányban” aggódott-e? Ezt valakinek végre tisztázni kell. Elmosolyodom, valahányszor Latinovits Zoltán, akit édesapám is nagyon szeretett, előadásában meghallgatom *A Hadak Útja* című Ady-verset. Mielőtt tavaly, arra a megpörkölt, füstölő repülőgépre szálltam, százszor elszavaltam ezt a verset, kicsit rájátszva Latinovits modorosságára:

*Vörös jelek a Hadak Útján:
Hunniában valami készül,
Rongyos hadak, roppant hadak
Seregelnek vígan, vitézül.*

*Máma Tűz-ország Magyarország,
Fagyott testét a láng befutja.
Csoda esett. Földre esett,
Benépesült a Hadak Útja.*

Ezért jutott eszembe Ady, a magyar sors, Dózsa György, a mohácsi vész ott, a bizonytalanságban, a lét és a nemlét között. Igaz, az őszirózsás forradalom kitörésekor Ady nagybeteg, a tanácsköztársaság idején pedig már halott volt. Ki tudja, mi és hogyan jutott még el a tudatába abból, hogy az általa is megálmodott forradalom leszerelte a katonaságot akkor, amikor a legnagyobb szükség volt rá, s az ország védtelen maradt a mindenfelől benyomuló szerb, cseh, román, francia hadsereggel szemben. Azt már nem élte meg, mennyire megijesztette a bolsevik diktatúra az Antantot, s hogy ezért a katonailag, gazdaságilag amúgy is legyengült Magyarországra még nagyobb csapást mértek. Hasonlított az az állapot a négyszáz évvel előttire, amikor a Dózsa György vezette parasztfelkelés gyengítette meg végzetesen az országot közvetlenül Mohács előtt. A Tanácsköztársaság végképp ránk csapta a történelem ajtaját. Hagytuk, hogy letiporjanak, elvegyék tőlünk országunk kétharmadát, mert Ady *rongyos hadai* nem az ország megvédésére voltak hivatottak. S amikor felemásan mégis megpróbálták, már túl késő volt. Abban az időben is annyi gyűlölet volt a magyarok között, ezt ma sem tudom felfogni, megérteni. Talán azért, mert én nem gyűlöltem soha senkit. Még az ellenségeimet sem gyűlöltem igaz gyűlölettel. Engem a Jóisten megmentett ettől a beteges érzéstől, ettől a rákfenétől.

– Körülöttem önfeledt táncot lejt a lábatlan idő – *olvashatjuk a Kényszerleszállás Shannonban című költeményben, a Lábatlan*

időben pedig: A vak térben / kézen állva jár a lábatlan idő. Úgy érzem, fontosak a kötetek közötti hidak. A szöveg szemantikáját tekintve az idő egyik versben szoborszerű, a másikban táncművész, érzékeltetvén a gyorsaságot, pergést. Új köteted valamiféle összegzése szeretne lenni eddigi témáidnak: a szerelemnek, hazafias, társadalom-filozofikus, létértelmező és istenes verseidnek?

– Nem összegzésnek szántam, hiszen kész egy újabb vers-kötetem. Reszelgetnem, csiszolgatnom kell, s mehet a kiadóba. De hogy visszatérjek az idő kérdésére. Mindig is úgy éreztem, az időtér determináltjai, foglyai vagyunk. Ebből a fal nélküli, láthatatlan és kitapinthatatlan cellából nem tudunk kilépni. Nincs is hova. Ahelyett, hogy kétségbeesnénk, játszunk, lefoglaljuk magunkat, úgy teszünk, mintha a legnagyobb rendben és szabadságban élnénk. Imádjuk Istent, megszerelmesedünk, hazát, világot, történelmet teremtünk magunknak. Nem mellékesen, költészetet.

– El tudnád képzelni, hogy a Kényszerleszállás Shannonban kötetből film készüljön? Ha te lennél a rendező, mi lenne a film nyitójelenete?

– Az a gondom ezzel, hogy nagyon sok repülőszerencsétlenségről készült filmet láttam. Ilyenkor megemelkedik az ember adrenalinszintje. Beleéli magát a történésbe. Nem kellemes élmény. Inkább ne készüljön film ebből a kényszerleszállásból, azt szeretném. De ha valamilyen okból mégis lenne belőle film, a nyitókép legyen a végtelen óceán.

Plasztikus létmetaforák, a téridő festményversei, modern zsoltárok a mindenségről, egzisztencialista líra a huszonegyedik században – Böszörményi Zoltán *Kényszerleszállás Shannonban* című verseskötete korábbi filozofikus költeményeinek kimagasló összegzése, költői márdártávlát, felülnézet, rész-egész találkoztatása, lírai út a teljesség felé.

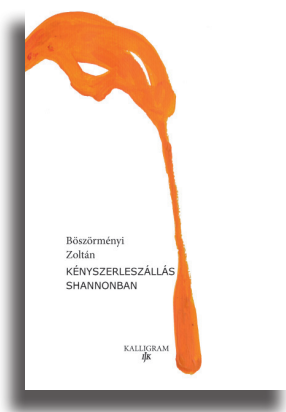
Varga Melinda

A lét hermészi hírvivője

Az ember, akit jönni-menni látsz: zárt, egyéni; s az emberalkat legmélyebb rétege nem zárt, nem egyéni, mindennel összefüggő, azonos a minden alakzat mélyén rejlő egyetlen létezéssel. Az időbeli véges személyiség mögül kibontakozó időtlen végtelenség: a lélek. A kibontakozásra nem szoruló időtlen végtelenség: az Isten. Külön-külön határok csak a térben és időben vannak; ami tértelen, időtlen: bontatlan. A személyiség burkából kiemelkedő emberi lélek azonos az Istennel; és mégsem az Isten. Nem úgy azonos az Istennel, mint a csönd a csönddel, hanem mint a zaj megszűnése a csönddel. Az ember, mikor zártságából megszabadul, háromféleképpen látja Istent: mint „van”-on túli, vonatkozás-nélküli lényeket; mint a mindenséget beburkoló és telesugárzó szerelmet: s mint a véges személyiség leomlása után felragyogó végtelen lelket. Az Istenbe-olvadó ember számára nincs többé kívánatos és nemkívánatos, nincs többé semmiféle fokozat; mindent végtelenül és kívánság nélkül szeret. Számára minden ugyanegy: minden a Teljes-Változatlan, melyből a számtalan változó jelenség árad. Isten tartalmazza a mindenséget, s a felszabadult lélek Istenben tartalmazza a mindenséget.

(Weöres Sándor: A teljesség felé)

A verseskötet kiindulópontja, ihletforrása valós élmény, amely az elbeszélő költeményt alanyi líraként pozicionálja. A költő korábbi műveit tekintve nem meglepő, hogy most is a személyesség tere felől közelít, hiszen előző, nemcsak szerelmi témájú, hanem

társadalomfilozofikus, hazafias, létértelmező és istenes versei ugyancsak szubjektív élményekből merítkeznek, s tágítják az interpretációs mezőt az általános, az egyetemes felé.

Fontos megjegyezni: a Bösörményi-féle alanyi líra sosem válik öncélúvá, elkerüli a terápiás jelleget, a bensőséges naplóinformáción túl az olvasó könnyedén kapcsolódik a fajsúlyos témákhoz – a költő nem zárja őt ki, ellenkezőleg, behívja a versbe. Sajátunknak érezzük a sorokat, a költemény elemi erővel érinti meg az olvasót, a költő nemcsak a tudatra, az érzelmekre, az érzékelésre is hatni akar.

A versképek filmszerűek, plasztikusak; ehhez kiválóan igazodik **Részegh Botond** minimalista stílusa, élénk, harsány színkombinációja, mely folytatása korábbi Bösörményi-kötetek jól működő illusztrációinak, s az új könyvben is üdítő, érzékletes művészeti élményt nyújt. Most azonban nemcsak a kötet borítóját illusztrálja a csíkszeredai képzőművész, hanem a hosszú költemény részei közé is beépít egy-egy műalkotást, amelynek jelzésértéke van: olyan, mint az időmértékes versben a cezúra. Túl a gyönyörködtetésen jelzi, meg kell állnunk szünetet tartani, levegőt venni olvasás közben, hogy az élmény kellőképpen leülepedjen a tudatunkban, láthatóvá váljék a lényeg.

A *Kényszerleszállás Shannonban* ugyanis nem könnyedén emészthető szójátékhalmoz, lírai lektúr, hanem virulens, pulzáló létpoétika, tele szenvedéllyel, életigenléssel, fájdalommal és gyönyörrel. Bösörményi Zoltán a létről, és nem az életről ír verseket; a létezés magasabb szint, mint a mindennapi élet maga, erről hiteles poézist szöni csak az igazán kivételes költők tudnak. Ezek a költők a földi és az azon túli lét hermészi hírvivői, tudat alatt közvetítenek világok között, az emberi fülnek ismeretlen nyelvekből fordítanak. Az igazi vers, a hiteles poéma ugyanis ilyen,

közvetít, kollektív célja van, nem nárcisztikus, nem öncélú, sosem a szerző javát, hanem az olvasóét szolgálja.

Böszörményi Zoltán lírája nehéz versanyag, a komplex költői képek, a festmény-versek a korábbi kötetekben sem ritkák, de a *Kényszerleszállás Shannonban* kötetben hangsúlyosabban jelen vannak, előfordulásuk sűrűbb, felidézik bennünk a *Füst* vagy a *Halálos bűn* novelláit, illetve hosszabb elbeszéléseit is.

A *Füst* novelláskötetben olvasható *Tűzből született* című novella néhány sorával tudnánk ezt leginkább érzékeltetni: „A lángok villanásai felszabdalták az éj testét. Láttá a csillagok fénycsipkéit tovatűnni. Fájdalom barázdálta arcára fény szökött. Bűvölő játék kerekedett a máglya felett. Táncot járt a félelem.” Ha ezeket a sorokat párhuzamba állítjuk a friss verseskötet alábbi szemelvényével, világossá válik, hogy olyan motívumrendszer sejlik fel az életműből, amely csakis ennek a költői-elbeszélői világnak sajátja. Átjárás, ki- és visszakacsintás van a különböző verses és prózai művek között. Lássuk tehát a kiragadott részt:

*Tűzeső pelyhei hullnak, a fény mámorea bekerít,
szeráfok, kerubok árnyai sietnek a lélek folyosóin.
Sekély sivárság a meztelen égen, kallódó felhő virít,
mint aki sehová sem siet, nincs családja, férje, felesége.
Nehézkesen készülődik, lomhán útra kel az alkonyat.*

Böszörményi versei és novellái között nemcsak a motívumrendszer (élet-halál, létező, szubjektum, szabadság, igazság, szerelem, testiség, bűn-bűnhődés, Isten) miatt fedezhető fel átjárás, hanem a fentebb is idézett intenzív, erős, már-már látomásos képek miatt is. A dallamos formaversek, a szabad áramlású sorok könnyen megragadnak emlékezetünkben. Mérnöki precizitással felépített szerkezet, ahol minden szónak, névelőnek helye és súlya van, nincsenek hézagok, mellőzi a túlbeszéltséget, a költemények nem válnak erőltetetté, izzadságszagúvá.

Érdemes kiemelni az elemi erővel ható, első olvasásra talán kissé szokatlan jelzőket, szókapcsolatokat, metaforákat, megszemé-

lyesítéseket: *langyos feszültség a meztelen égen; hírmagazint lapoz a türelem; véraláfutásos éj; alabástrom kikelet; a végzet illanó illata; a pillanat ajkán, / egyensúlyát veszve groteszk mosoly dereng; sárgába oldódó messzeség; álarcos mindenség; vergődő halak az idő nyúlékony, apró szemű hálójában; üstdobok vad ütemére zeng fel szívemben a kétség; virágzó bú; a feszültség lassan szitáló köde; szellemvilága van az ingujjban járó nappaloknak; üvegszemével rámtekint a közöny; körülöttem önfeledt táncot lejt a lábatlan idő; a félelem síkos felületén csúszunk lefelé; a köd, melyből lettünk, feladatokat fogalmaz; a test remeg, iszonyt álmodik a félelem; a semmiből virágot bont a tehetetlen tér; csak az óceán lakkozott tükre villan fel a repülő testére; zsugorodik a végtelen; fémesen cseng a csend, balzsam, ajzószer a káprázat; a türelem gondos keze simítja ki a félelem ráncait; selyem-felhővitorlák; a félelem korallzátonyai; hattyúk kúsznak az ég szelíd vizén; a csend vergődő gondolataimra veti ki súlytalan hálóját; kacsalábon forgó vár a tér közepén; öröm kacag fel a smaragd pázsiton; pörögnek a véletlen motollái; a pillanat lila-zöld hátizsákja; a sors ezüstkerekei.*

Az olvasó elméje szivacsaként szívja fel ezeket a képeket, beégnék a tudatába, nehezen szabadul tőlük, továbbgondolja őket, új sorokat kreál ezek mentén.

Az a vers, amely képes önmaga jelentésén túlmutatni, az olvasóban elindítani valamit, nem hiábavalóan született meg. A kortárs költészet burjánzó, zöld ligeteiben megannyi egzotikus növény a csodálat tárgyát képezi, mégsem emlékszünk egy időn túl sem formájára, sem illatára, elmosódik. A mindenkori olvasó nem a jól felépített metaforacsokorra, tudatosan átgondolt, időmértékes sorokra, sziporkázó szójátékokra, naturalista, lecsupaszított nyelvi elemekre vágyik, hanem olyan költészetre, amely túlmutat a mesterségbeli tudáson, amelyben a nyelv ízes-zamatos, varázslatos tud lenni, nem részletekre, hanem az egészre, a teljességre vágyik, hogy madártávlatból mutassák be neki a világot.

Ahogy Weöres Sándor a *Teljesség felé* című művében – amelyet barátjának, Hamvas Bélának ajánlott – megszabadítja az érzéki ragyogástól a létezőt, úgy kell a költészetet is megszaba-

dítani mindenféle cikornyától, öncélú dísztlől. Mert ha nem, versünk az irodalmi liget egyik gyönyörű rózsája lesz ugyan, de ha elhervad, nem emlékezünk az illatára, sem bársonyos, téglapiros szirmaira, a tüskére, amely felszakította a bőrünket, az okozott fájdalomra, és a virág szépségére sem.

Böszörményi Zoltán versei, különösképp új kötete képes kimagaslani ebből az irodalmi ligetből, s olyan virággá nőni, amelynek illatát, minden fájdalmát és szépségét nemcsak hónapok, de évek múltával is felidézhetjük. Amint vannak szerelmek, amelyek idővel elhomályosulnak, úgy vannak versek is, amelyekre legfeljebb úgy emlékezünk, hogy jó vagy rossz érzés volt olvasni, a tartalma, a ritmus elillan, elfelejtjük, átveszi helyét más olvasmányélmény.

A költő a *Kényszerleszállás Shannonban* című kötetében akarva-akaratlan visszanyúl korábbi motívumaihoz és témáihoz, itt is gyakran előfordul a madár (sirály, veréb), a szabadság, az igazságosság, a téridő, a szerelem, az ontológia, a szubjektum, az élet-halál kérdése és a vallásfilozófia. *Majorana kitekint* című versében így fogalmaz: „guggolok itt a semmi eresze alatt / ebben az egyre táguló térben / melyet egy időnek nevezett erő / tart kezében / s azon szórakozik / mennyire elveszett vagyok / ha kitekintek a világűrbe / s helyemet keresem benne / azt az egyre halványuló pontot / melynek nincs tömegvonzása / gravitációs hatása / és elszomorít azzal / hogy minden előrejelzés nélkül / egyszer csak végérvényesen / eltűnik a szemem elől.” A *De omni re scibili*-ben pedig ezt írja: „Minél kitartóbban nézzük a semmit, / annál inkább megvilágosodik / létünk értelme.”

Ebben az összefüggésben érdemes megemlítenünk a korábbi vallásfilozófiai témájú versek közül a *Halandónak Isten nem írt soha ily meghatóan* című költemény néhány sorát: „Szöveget másol íróasztalomra a napfény. / Naponta, tudatosan, / hátha egyszer végképp megfejtem szavait. / Halandónak Isten nem írt soha ily meghatóan.”

Az új kötetben pedig:

*Maradj velem, lengjük be együtt e néma kapkodást.
Forgassuk ketten az esendő szerencse kerekét.*

*Isten vigyázza, mi beteljesülni készül, s átlát
aggódó sejtelveinken, mint aki a végre kész.
Nem söpri fel az árnyakat a rebellis napsugár.
Sorsunk ágya előre megvetett.*

Vagy:

*Az anyag laboratóriumában
a trilliószor trillió változást
az időtér röntgenképe rögzíti.*

A semmi és a végesség, illetve a téridő viszonyával kapcsolatban több más mellett kiemelhető: „*a semmiből virágot bont a tehetetlen tér*”.

A költő már a bevezető ír-kelta áldás mottójának (*Fújjon mindig hátad mögül a szél, / Melegen süsse arcodat a Nap, / Az eső puhán essen földjeidre, / S míg újra találkozunk, / Hordozzon tenyerén az Isten!*) lábjegyzetében jelzi, egy kényszerleszállást kellett átélnie: a Londonból Barbadosra tartó repülőgépe az írországi Shannonban landolt. A helyiek szerint az utasokat az ország védőszentje, Szent Patrick mentette meg, Isten tenyerére helyezve a meghibásodott repülőgépen utazókat.

A halálközeli élményt – amikor pillanatok alatt lepereg előtünk az életünk, összegzünk, értékelünk, miközben az idő egyre zsugorodik, félelempárnás lesz az ég – nehéz úgy megjeleníteni, hogy ne váljon patetikussá, érzélgőssé. De itt ez nem történik meg. Az elbeszélő költemény, amely értelmezhető modern imaként, huszonegyedik századi zsoldárként is, vallásfilozófiai tételeket bont ki úgy, hogy közben személyes emlékekben (pl. gyerekkor, sérvműtét) vagy éppen szerelmi témákban merül el. Böszörményinél ez nem új keletű, mondhatni költészetének egyik védjegye. Az *irgalom ellipszise* és *A lábatlan idő* verseiben, illetve a még korábbi *Majorana*-versekben is megfigyelhető a metafizikus-gondolati vonal keveredése a léttani, a megismeréstani elemekkel, s ahogy korábban, ebben a kötet-

ben is találkozunk intertextusokkal, filozófusok, költőelődök gondolataival.

De míg azelőtt a karteziánus, spinozai, kanti, heideggeri, sartre-i filozófia volt hangsúlyos, új verseskötetében a szerző az egzisztencializmus egyik előfutárához, Pascalhoz nyúl vissza. *Gondolatok* című főművéből többször is beemel sorokat a szövegtestbe, továbbgondolja, a mai időtérbe és aktualitásba helyezi.

A téridő-dinamika, a létezés, a létező, az Isten és a szabadság, az egzisztencializmus irányzatának főbb vonulatai itt jóval tömörebben, intenzívebben, sűrítettebb formában kapnak helyet, már-már villanásszerű képek sora váltogatja egymást. Az új költeményben filozófiai utalások mellett szerepet kapott Hamvas Béla *Patmosza* is. Hamvas ugyancsak „visszajáró vendég” Böszörményi lírájában, korábbi kötetének *Mágikus recept* című, jelentős költeményében már feltűnik, s ott a költő a *Scientia Sacra* és a *Karnevál* művekre utal.

Hermész Triszmegisztoosz¹ őskori, latin nyelven fennmaradt tizenhárom tételéből tizenegy beépül az elbeszélő költemény korpuszába, irányvonalat ad a versszövegnek, azt sugallja, mindannyian az egész felé tartunk, és minden körforgásban van. Esszénk elején nem véletlenül idéztük Weöres Sándor *A teljesség felé* című művét, hiszen az az üdítő metafizikus poézis, amelyet Böszörményi Zoltán már az első versei óta művel, sajátos jellemzője költészetének, újabb művében pedig ez teljesedik ki igazán.

A *Kényszerleszállás Shannonban* felülnézetből, madártávlatból, nagytotálból láttatja a téridő kérdését, az élő megválik emberi szenvedélyeitől, félelmeitől, kételyeitől, és kitapinthatóvá válik:

*Mennyire más minden ott, hol kétség nem gyötör,
s az érzékek bűvköre, a tapintás szaggató szükségé
incselkedik velem. Nem leszek foglya senkinek,
csak a semminek, s ha valaki, hát ő gondol majd reám.*

„Minél közelebb érzem a nemlétet, / annál távolabb sodródom a reménytelenségtől” – válaszol a szerző a költemény nyitó sorára: „A remény minden borúlátás és bizonytalanság lényege”

De az alábbi sor is a teljességre, a dolgok egészben látására utal: *„Várom, hogy a dermedt pillanat újra visszakapcsoljon / az egész körforgásába, a hamvas csalahatatlanságba.”*

Az olvasó folyamatosan az idő relatív jellegével szembesül, mintha egy időúrhajóban utaznánk, ahol bármikor átválthatunk a múlt galaxissávjából a jövőébe, majd a jelenébe. Minden viszonylagos és viszonyítási pont kérdése. A költemény pergő dallama, a feszes, egymáshoz simuló képek és oximoronok, a közbeékelte hexameter és a rímes-ritmusos rövidebb versrészek, illetve az ismétlődő dőlt betűvel szedett szakasz is ezt érzékelteti. A kényszerleszállás ideje sűrű, akár egy időzített bomba, ami bármikor felrobbanhat; feszültséggel telített a levegő, a költemény ideje is az, *a látható láthatatlant, a villanást, a pillanat lilazöld hátizsákját* próbálja az olvasó elé tárni a költő, ezt igyekszik megfoghatóvá varázsolni.

A gondolati, elvont vonal mellett erős érzelmi felfokozottság húzódik meg, a rebellis, költői pulzálás mellett pedig jelen van egy epikus fonál is. Mint egy jó akciófilmben, az olvasó tűkön ülve várja, mi történik, túlél-e a repülést a gép utasai és a főhős. Piros lámpafény a feszültség, villog. A szöveg olvasása alatt végig a bőrünkön érezzük langyos ajkát a meztelen égnek, a felszisszenő varakozást, látjuk az angyalokat, ahogy angyalszemeikkel figyelnek bennünket.

A visszatérő versszak mellett feszültségfokozó, illetve tematizáló szerepe van a váltakozó leitmotívumként ismétlődő soroknak is: *a félelem síkos felületén csúszunk lefelé; a gondolat síkos felületén csúszom lefelé; a dolgok síkos felületén csúszunk lefelé; az emlékezet síkos felületén csúszom lefelé; az emlék síkos felületén csúszom lefelé; a történetek síkos felületén csúszom lefelé; a bizonytalanság síkos felületén csúszom lefelé; az aggodalom síkos felületén csúszom lefelé.*

Az sem véletlen, hogy a szerző a többes és egyes számot változtatja, ezzel is jelezvén: a költemény ki akar lépni a személyesség, az én teréből, kollektív, mindenki számára elérhető versgondolattá formálja a mondanivalót.

A cezúraként jelenlévő sorok témablokkokat vázolnak fel. A félelem többször is visszatér, ha a bizonytalanságot és az aggodalmat szinonimaként értelmezzük, akkor a félelem jelentős súlyban van a gondolattal, a vissza-visszatérő emlékekkel vagy a dolgokkal szemben.

A költemény első felében az emberi élet törekenysége, sebezhetősége kerül előtérbe, a siker és sikertelenség, a személyes perspektívák felsejlése, majd egy megható szerelmes gyöngyszem is beékelődik a szöveg húsába. Böszörményi a *magánvalót*, a személyességet és az elvontabb témákat jó érzékkel helyezi egymás mellé, míg egyik pillanatban a semmi, a végzet, másik pillanatban a szenvedélyes, egzaltált szerelem mutatja meg az arcát. Akár a gondolatok villanásai, fénysebességgel változnak az idő- és témasíkok; először az *alabástrom kikelet* dermeszt meg bennünket, majd azon kapjuk magunkat, hogy a *véraláfutásos* éjben sétálunk, *pörög a véletlen motollája*, a sors, a múlt, a jelen, a jövő, miközben haladunk az *Isten*, az *Egyetlen* felé.

Kiemelkedő sorokban fogalmazza meg a költő, mintegy hitvallását tárva elénk, az eszmei és az ösztön kettéválasztását: „*ha a szerelem a lábunk közé néz, nem tud elvonatkoztatni a szűkségtől, a muszáj bajnoka, a félreértés eszköze lesz*”. Pascalt idézve pedig: „*nincsen a földön igazi és tartós boldogság*”.

A *Kényszerleszállás Shannonban* magyarságunk és kontinensünk történelméből is felvillant fontos momentumokat, a Dózsa György-féle parasztlázadást, a mohácsi vészt, majd hirtelen váltással a jelenkori Európában találunk magunkat, ahol az egykor harcos nép felforgatta a földrészt, és most alamizsnáért esedezik.

Böszörményi korábbi verseiben is megjelenik a közéleti költészet, a haza-szülőföld, a magyarságtudat, Arad és Budapest. Talán legemblematikusabbak e tekintetben a *Katedrális az örök télnek*, *Márai köszöntése*, *Karodba borult ég*, *Magyar ballada*, *Aradi anziksz*, a *Válságvers*, az *Arad csillagvárában Damjanich hallgat*, *És mindenütt a pénz* és *A vers nem lett osztályharcos*. A költő sosem szenved, hatásvadász, e versekkel inkább szomorú

helyzetjelentést ad a valóságról. Hiszen ki írhatná le hitelesebben az alábbi gondolatot: „*miféle magyar lennék, ha más nemzeteket semmibe vennék, / nációk galaxisának középpontjában csak magunkat láttnám*”, ha nem az erdélyi magyar költő, aki akarva-akaratlan egy másik nép irodalmával, kultúrájával él együtt? A magyarságot viszont mindenáron meg kell őrizni, még akkor is, ha óceánokat, tengereket szel át az ember. A kitérülő világ szinesztéziája azt sugallja neki: minél alázatosabb, minél inkább kikergeti szívéből a gőgöt, annál nagyobb magyar lehet.

A vallásfilozófiai gondolatfutamok izgalmas része, amikor Pascallal, aki szintén örök kételkedő volt, folytat dialógust: *Resz-kessen az égtől az emberi faj, mert istenek őrzik örök kezeikben a Lét jogarát, s élnek vele kedvre?* – írja Pascal a *Gondolatokban*. A költő válaszában az igazságos rend mellett emeli fel szavát. Csak akkor élvezheti az ember a száguldást a végtelen dűnéi közt, ha a szabadság a szabad akarat feltétele.

A gondolatok olyan gyors snittekkel váltják egymást, hogy alig mélyültünk el a lét és az istenkérdés problematikájában, máris a simándi gyerekkor tűnik fel előttünk; frissen sült kenyér illata száll, a padláson tárolt újságok és klasszikus könyvek, Szuzi, a tehén, a gyermek álmodozó tekintete, a szőlőlugas hűvöse tekint vissza ránk. Ez a letűnt világ annyira idilli, hogy szívesen visszamennénk az időben. A gyermekkor, a múlt nosztalgikus képeire a költő Hamvas *Kiengesztelődés* című esszéjének zárómondatát idézi: „*Az idők végén, mondják, a kezdet visszatér*”.

A költeményben a dolgok összeérnek, a múlt a jelennel találkozik, a *látatlan idő* tótágast áll, s a *vak tér játszik* velünk. A hamvasi eszme, ha nem is az intertextus szintjén, de utalásként több Böszörményi-versben helyet kap. A költő mentorának, szellemi Vergiliusának tekinti őt, át- és átfogalmazza a megfogalmazhatatlant, az eredőt, az ősi morált.

A Hamvas-esszében gyakran előforduló korrupció mint a társadalom legősibb betegsége Böszörményi Zoltán költeményeiben is visszatérő téma, újabb versében, a *Soha véget nem érő szeretkezésben* húsbavágó iróniával verseli meg.

A *Kényszerleszállás Shannonban* pedig tovább feszegeti a kérdést:

*A korrupció vírusa halálosan megfertőzött,
a jólét elvette az eszünket,
hazardjátékot üzünk sérülékeny világunkkal,
olvadnak a jéghegyek,
üszkösül a lélek,
sűrű sötétbe veti magát a képzelet.*

Merőben váratlan fordulat, amikor Böszörményi régi „*barátjával*”, eszmetársával (*És mindenütt a pénz* című versében is megjelent), Ady Endrével vitázik a magyarságról, a forradalmi lelkületről, a politikailag, stratégiaileg elhibázott Tanácsköztársaságról, hiszen ez is az ország, Nagy-Magyarország elvesztéséhez vezetett. Polémiát folytat a *Hadak útja* szimbolikájáról, mely nem volt más Adynál – Böszörményi szerint –, mint ihletett póz, kognitív tűzben hevült lelkesedés, még akkor is, ha a társadalmi racionalitás és valóság s az oroszországi forradalmi események ezt sugallták. Az Ady-oldal továbbá Lédáról, Illés szekeréről, a párizsi őszre utaló villanásról közvetít egy monte-carlói rulettasztal mellett. Böszörményi Ady-értelmezése nyilván vitatható, ezt ő sem tagadja: „*Erről beszélgetünk Ady Bandival a monte-carlói / rulettasztal mellett. Kérdésemre elhalványult szája széle. / Azt hittem, agyonvág, lemészárol, lelő.*”

Ugyanakkor a költő mintha egy történelem előtti időbe kalauzolná az olvasót, akinek a figyelme nem lankad, egy pillanatra sem bóbiskol el versolvasás közben:

*Tűzeső pelyhei hullnak, a fény mámora bekerít,
szeráfok, kerubok árnyai sietnek a lélek folyosóin.
Sékély sivárság a meztelen égen, kallódó felhő virit,
mint aki sehová sem siet, nincs családja, férje, felesége,
Nehézkesen készülődik, lomhán útra kel az alkonyat.
Ha keletre tekintek, kibontott pergamentekercsek útjai,
a jövőbe burkolózó reggelek mimézisei.
Szellemvilága van az ingujjban járó nappaloknak,*

*az érzésvilágnak belátható mezősege, verőfényes tere,
a sokszor látott tájat másként járja be az érzelem,
s játszi fölényrel, mint most az ablaknál leselkedő ég,
mindenféle jóízű reménnyel hiteget.*

Nincs az a pont, ahol e géppel kiköthetünk.

Ha párversét kellene megkeresnünk az idézett soroknak, akkor a költemény végén olvasható örömodaszerű rész állítható mellé egyfajta válasz-versrészletként:

*Láncos csörlők, öblös daráló zaja.
Ez az ereszkedő futóművek lármája lehet,
minden sejtemmel azt lesem,
mikor pattannak helyükre a zárok.
Nem kell sokat várnom, hallom a kattanást.
Fuvolahang, fülemülék éneke, illatozó virágok
színekben játszó ruhája lebeg, karmazsin lánggal ég
a tündöklő ágú fák felett a kikelet,
aranybogáncs, ezüst magyal ágain rubinszemek,
pufók felhők, hattyúk kúsznak az ég szelíd vizén,
kacsalábon forgó vár a tér közepén,
gyémántok csillognak falain, illanó kerozincseppek,
hegedűk szagatott sírása a gyöngyház-szökőkutak felől,
bódító derű, öröm kacag fel a smaragd pázsiton,
a nagybögők öblös hanghulláma eláraszt,
trombiták, szaxofonok, brácsák, dobok kórusa csendül,
együtt már a zenekar, s a hirtelen beállt csendben
túlvilági hangon egy hárfa mélabús hangja
édesíti meg a levegőt.*

A lány zene taktusaira lüktet fel szívem.

A Böszörményi-költemény célja, hogy katarzist szerezzen, emelkedett lélekállapotba juttassa az olvasót, az iszonyatból, a félelemből, a haláltusából, a bizonytalanságból elvezesse a biztos pontig, s megtudja, hogy *a köd, a semmi*, amelyből mindnyájan

vétettünk, feladatokat fogalmaz, a sors ágya ki-ki számára megve-
tett, s a változást az időtér őrzi, az anyag laboratóriumába mi, ha-
landók aligha tekinthetünk be. Kiszámíthatatlan erők mozgatnak,
néha az ég résnyire nyílik, látjuk, amint Isten tenyerén lebegünk
mindahányan. Mert *minden dolog az egyből származik*. Onnan
fentről minden egészen másnak tűnik, s mi halandók azt gondol-
juk, ami a magasba emelkedik, a gravitáció törvénye szerint földre
hull – de vajon így van-e, vagy csak földi valóságunk illúziója min-
den? *Madártávlatból a föld zajos csatatérre hasonlít*.

Ha körülnézünk, talán még madártávlat sem kell hozzá, hogy
rádöbbenjük, ember embernek farkasa, meddő gondolatok, em-
pátianélküliség, önös érdek, egók és maszkok tánca, indulatok,
eszmék görcsös viaskodása a társadalmi öszkép – csatatér a ja-
vából.

*Mennyi bűn és megbocsátás kell ahhoz,
hogy kétszázötven lélek üdvözüljön?*

Az olvasó halkán hozzát teszi, és vajon mennyi, hogy több mil-
liárd...

A *Kényszerleszállás Shannonban* műfaját tekintve is újszerű,
hiszen elbeszélő költeményt manapság már kevésbé írnak. Bö-
szörményi Zoltán olyan gondolati-filozófiai, kulturális és iroda-
lomtörténeti szövegmezőket tár elénk, amelyek jelenkori költé-
szetünkben szintén fehér hollónak számítanak. Aki eddig nem
olvasott Böszörményi-lírát, annak azért is ajánlanám a *Kényszer-
leszállás Shannonbant*, mert remek ízelítő a költő gazdag téma-
és formavilágából, mintegy sűrített kivonata az eddigi életmű-
nek, ugyanakkor túl is mutat rajta.

¹ Hermész Triszmegisztosz (Háromszor magasztos vagy Háromszor nagy Hermész) minden bizonnyal mitikus alak, feltehetőleg Hermész és az egyiptomi Thot isten (az írás feltalálója) hellenisztikus összevo-
násából jött létre. Az ókori hagyomány szerint számos alkímista és

hermetikus szöveg szerzője, állítólag az ő múmiájának kezében találták meg egykor a híres *Tabula smaragdínát* (Smaragdtábla), amely az alkímia egyik alapszövegének számít. Valószínűleg egyiptomi származású ember volt, a Hermész Triszmegisztosz pedig nem név, hanem egy ún. beavatási fokozat. Thot a leviták magas kasztja, mint az iráni Zarathustra vagy az indiai risi; mai szóhasználattal mesterek kasztja. Az egyházatyák is igen tisztelték.

Böszörményi Zoltán: *Kényszerleszállás Shannonban*. Kalligram–IJK, 2017

Részegh Botond festménye

Gáspár Ferenc

Pörge Dani bocskora

„TOLDI írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre!...”

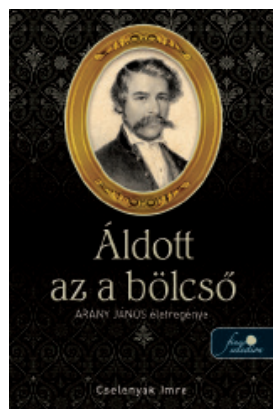
„Írjon Ön nekem, ha nem fogja restell-
ni; írjon magáról akármit, mindent, hány
éves, nőtlen-e vagy házasszöke-e vagy
barna, magas-e vagy alacsony... minden
érdekelni fog. Isten Önnel, Isten Önnel.”

Ezt, meg még persze sok más szépet írt Petőfi Sándor Arany Jánosnak a *Toldi* elolvasása után, mely úgy lázba hozta, hogy azonnal pennát ragadott, és a levélke mellé még verset is mellékel, mely *Az Életképben ki fog ugyan jönni...*, de a János vitéz költője ezt nem bírta kivárni, azonnal tudatni akarta szeretett Jankójával, mekkora örömet szerzett neki a Kisfaludy Társaság nyertes pályaművének elolvasása.

Nekünk, mai olvasóknak pedig Cselenyák Imre *Áldott az a bölcső* című, Arany Jánosról szóló életregénye szerez hasonló örömet és gyönyörűséget, mert a szerző az első lapoktól kezdve úgy vonz be minket a szalontai Arany család életébe, hogy az utolsó oldalaknál csak azért nem érzünk csalódottságot, mert tudjuk, ez a több mint négyszáz oldalas könyv csupán az első része a műnek, lesz még folytatás.

Vajon miért nem honosodott meg minálunk ez a műfaj? Van ugyan Munkácsy-életregényünk Dallos Sándortól, és léteznek átmeneti próbálkozások a monográfia és a regényesebb részleteket tartalmazó életrajzi művek között – a Mórának is volt ilyen kísérlete a hatvanas években *Nagy Emberek Élete* címmel –, ám a műfaj mégsem terjedt el úgy, ahogy például az angolszász országokban, gondoljunk csak Irving Stone magyar nyelven is megjelent, igazán kiváló munkáira.

Az összevetés nem érdemtelen. Ahogy az amerikai író Michelangelo-életrajzát bédekkerként használva nyugodtan felfedez-

hetjük a reneszánsz Firenzét, úgy Cselenyák Arany-könyve által a reformkori Magyarországot, annak is leginkább a Tiszától keletre eső vidékét.

A vidéknek, az alföldi, a bihari embernek külön nyelve van, s ezt az ízes tájnyelvet a szerző mindenkinél jobban beszéli. Nem tolakodó, nem erőszakolt ez a nyelv, hála Cselenyák nyírségi származásának, és persze annak, hogy Arany János teljes hozzáférhető levelezését elolvasta. S ráadásul másképpen beszél a regényben a pór nép, s másképp a tanult ember. De nem ez a mű legfőbb erénye. Hanem az a már szinte bűbájoló cselekményszövés, mellyel elvarázsol minket a szerző. Honnan ez a fortély, hogy bár tudjuk, meg fogja írni Arany János a *Toldit*, mégis vele együtt izguljuk végig az alkotás nehézségeit, hiszen a szalontai jegyzőnek a napi munka után esténként kell nekiveselkednie az alkotásnak... Sőt Arany akkor már kétgyermekes apa, családi és gazdálkodási teendői is vannak. Vagy egy korábbi fejezetben még a félénk, beteges ifjú szerelmi próbálkozásait követve aggódunk: sikerül-e elnyernie szíve választottjának, Ercsey Juliannának a kezét a szigorú apától?

Cselenyák olyan frissességgel, együttérzéssel és derűvel ír ezekről az évekről, mintha mindig ott élt volna Arany mellett, mintha ő is az egyik barátja lett volna. Apropos, barát. Cselenyák Imre kutatómunkájának köszönhetően a regényben minden egyes szereplő, barát, rokon, ismerős valódi, hajdan létező, lélegző ember, egyikük személye sem a képzelet szülötte. A karakter, a jellem inkább a képzeleté, de a szerző itt is erős önkontrollal dolgozik: akikről sokat tudunk, ott kevesebb a fikció, akikről keveset, ott több.

Kérdés persze, kiknek írta a szerző a művét. Mert az a gyanúnk, hogy hiába épített be még szürreálisnak ható álmokat is a regényébe, hiába ecseteli részletesen Aranynak a magyar nyelv szépségei és ősbibb rétegei iránti szenvedélyes érdeklődését, a jelenkor ifjúsága nem fog verekedni érte a könyvesboltokban. Talán ha szakavatott és értő tanárok kezébe kerül, akik a mű rengeteg erénye mellett még azt is értékelni fogják, hogy a múlt

század, különösen az 1945 utáni időszak hivatalos irodalom-szemléletétől eltérően nem a nyughatatlan forradalmár költőt, Petőfit, hanem a megfontoltabb és mindig a békés megegyezést kereső Aranyt (aki azért persze megírta a *Nemzetőrdalt* és *A walesi bárdokat* is) állítja piedesztálra; nos, akkor talán majd a helyére kerül ez a példaértékű mű a hazai könyvek óceánjában. A Könyvmolyképző Kiadó mindenesetre nagyot lépett előre Arany pöttyös könyveivel: igazi értéket teremtett. Cselenyák Imre valamiféle jóságos Rebi néniként pedig minket főzött meg Pörge Dani bocskora helyett. Mai szóval élve, nagyot dobott Arany Jánosról szóló művével.

Cselenyák Imre: *Áldott az a bölcső – Arany János életregénye*. Könyvmolyképző Kiadó, 2017

Kántás Balázs

Az ellopott rendszerváltás

Kerékgyártó István *A rendszerváltó* című regénye kétségkívül a kortárs magyar prózairodalom egyik fontos darabja, mely igen súlyos kérdésekre mutat rá, és noha vállaltan fikcionális, szépirodalmi mű, amelyben a szerepeltetett politikai pártok, politikusok és egyéb közéleti-politikai-gazdasági szereplők nyilván nem feleltethetők meg egy az egyben valós politikai formációknak vagy személyeknek, a társadalmi-politikai-gazdasági folyamatok, tendenciák regénybeli bemutatása mégis lenyűgözően pontos látéletét adja a közelmúlt magyar történelmének, az elbliccelt-elmismásolt-elcsalt, csak részlegesen és felemás módon megvalósult rendszerváltásnak, az 1990-es évektől napjainkig kialakult hiányos, végtelenül korrump és mára hanyatlásnak indult magyar demokráciának.

A történet főhőse Vidra Milán, egy a rendszerváltás idején fiatal jogász, aki az 1980-as évek és a jelen pillanatai, a 2010-es évek között volt többek között vidéki egyetemi adjunktus, az állampárt alacsony rangú funkcionáriusa, minisztériumi tisztviselő, helyettes államtitkár, különböző súlyú pozíciókat betöltő hivatalnok különböző állami szerveknél. Majd olyan kétes hírű, magánnyomozó-magánbiztonsági céget üzemeltető vállalkozó, aki leginkább egy adott politikai párt érdekeit kiszolgálva a különböző politikai szereplőket a birtokában levő kompromittáló információkkal zsarolja és veszi rá pizkos, ám sokszor a megzsarolt félnek is bizonyos szempontból előnyös politikai-gazdasági hátéralkuk megkötésére. Az elbeszélés nem lineárisan halad előre, hanem a tizenkilenc, akár önálló novellaként is olvasható feje-

zetben ide-oda ugrál az egyes, a rendszerváltás előtti és utáni idősíkok között, ám ezzel együtt is igen gördülékeny, logikus, jól felépített, követhető történetmozaikot kap az olvasó.

Vidra Milán, a rendszerváltásból és az utána kialakuló korrump demokráciából profitáló, különböző pártokat kiszolgáló, cinikus, gátlástalan, hedonista, ugyanakkor mégis józan és a maga módján megfontolt szürke eminenciás körül zajlanak a regény eseményei. Központi karakterként szinte ő a regény egyetlen kidolgozott jelleme, ám az olvasónak mégsem marad hiányérzete, hiszen az ő nézőpontján keresztül mindent és mindenkit igen nagy részletességgel megismer. Vidra Milán jelleme a regény folyamán nem sokat változik, olyan ember, akinek valódi politikai elvei nincsenek, ahogyan ő fogalmaz, *legfeljebb életszemlélete, ha van*, ez az életszemlélet pedig leginkább azt jelenti, hogy az ember a lehető leghelyesebben akkor cselekszik, ha a saját pillanatnyi érdekeinek, vágyainak kielégítésén fáradozik. Az ő személyén keresztül pillanthatunk bele az 1990-es években kialakult új politikai és gazdasági elit szereplőinek mindennapjaiba. Kerékgyártó István remek prózaírói technikájának és igen súlyos ítéletének köszönhetően az olvasó számára az alapvetően ellen-szenves, cinikus érdekesember Vidra Milán a maga visszafogottságával egy nála is sokkalta gátlástalanabb emberekkel teli világban egészen szerethető, de legalábbis racionálisan megérthető figurává válik. Megérthető, mert az anyagi javak megszerzéséért egyébiránt szinte minden mást felad, lemond a normális családi életéről, szerelemről, gyermekvállalásról, de a jólét ellenére végtelenül magányos emberré válik. Az őt körülvevő politikai-gazdasági kalandorok többsége őt is csak használja a saját céljai elérése érdekében, barátai szükségszerűen nincsenek, legfeljebb pillanatnyi szövetségesei, akikben vajmi kevésbé bízhat meg.

Az olvasó eleinte azt feltételezheti, hogy a rendszerváltás idejének idealizmusa és reményei szépen lassan siklanak át a '90-es, a 2000-es, majd a 2010-es évek egyre fokozódó cinizmusába és romlottságába, azonban erről szó sincs – a cinizmus, az önzés, a pillanatnyi magánérdek közjő fölé helyezése már a rendszervál-

tás pillanata előtt is uralták a hatalom közelébe kerülő emberek cselekedeteit, és szinte csak ezek határozták meg a lezajló politikai folyamatokat. A megszálló szovjet-országi hadsereg ugyan kivonult, Magyarország végre többé-kevésbé a maga ura lett, ám részben a volt kommunista politikai elit tagjaiból, részben az újonnan megjelenő, demokratikus pártok politikai szereplőiből kitermelt egy olyan új politikai elitet, amely 1990 és napjaink között szinte egy percet sem foglalkozott az ország problémáival, csupán a saját boldogulásának útját kereste, illetve igyekezett saját politikai, és vele gazdasági hatalmát minél több választási cikluson át megtartani, és persze a közös erőforrásokból minél többet tisztességtelen úton a magáévé tenni – azaz ellopni. A *rendszerelváltó* lényegében nem más, mint ennek az ellopott ideálnak, a közjó magánérdekek oltárán történő feláldozásának, az ellopott rendszerváltásnak a krónikája.

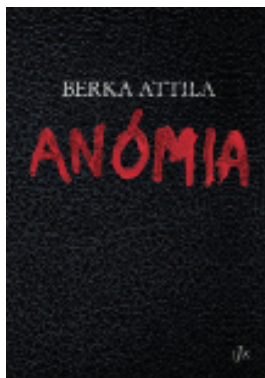
Az igazsághoz persze az is hozzátartozik, hogy Kerékgyártó István (és regénye) a végletekig pesszimista. A *rendszerelváltó* olvasása közben megismerhetünk egy végtelenül romlott, korrupt, hiányos és hanyatló kelet-európai, posztsovjet demokráciát, és annak nem kevésbé cinikus és gátlástalan, nihilista, csupán a saját pillanatnyi érdekeit szem előtt tartó politikai elitjét, miközben a regény sajnos azt is erősen sejteti mindenkori olvasójával, hogy ezek a politikusok bizony nem csalás és ármány révén jutottak a hatalmukhoz, hanem az adott ország népe, választópolgárai termelték ki őket. A szovjetek ugyan kivonultak, de mi magunk a saját kicsinyességünk, önzésünk és korrupciós hajlamunk rabjai maradtunk egy olyan országban, ahol diktatúrát, ha van ilyen, már nem annyira az állami intézményrendszerben vagy egy megszálló külföldi hatalom jelenlétében, mint inkább a saját pszichénkben kell keresnünk. Hiszen az a nép, amely hagyja magát meglopni, kizsákmányolni és becsapni, nem annyira áldozata, mint inkább maga is tettetársa az adott politikai rendszernek.

A – talán kis írói túlzással – meglehetősen csúf véget érő Vidra Milán karakterét a regény végére különös módon sokkal inkább megértjük, mint elítéljük, hiszen a likvidálását feltehetőleg

megrendelő, a cselekmény folyamán személyesen soha meg nem jelenő, de alacsonyabb rangú politikusok által mélyen tisztelt és félt, már-már mitikus, démoni figuraként ábrázolt regnáló magyar miniszterelnök, a *Főmérnök*, ahogyan a politikai szereplők és kormányközeli vállalkozók hívják a háta mögött, nála minden bizonnyal sokkal ördögibb, gátlástalanabb és nagyobb stílű gazember, akin nemcsak néhány személy, de egy egész ország sorsa múlhat. A fiktív, néven sem nevezett magyar miniszterelnök figurája révén mindazonáltal a szerző nem is annyira rejtett szándéka az volt, hogy egy, a valóságnak legalább nagy vonalakban megfeleltethető kortárs magyar politikai környezetet ábrázoljon, melyben, ha az egyes személyeket nem is tudjuk és akarjuk feltétlenül beazonosítani, magát a politikai rendszert, amelyet huszonhét éve működtetnek, kétségkívül felismerjük. E regényesen is valós politikai környezetben pedig igazából nincsenek jók és rosszak, ez a dichotómia a politika világában teljesen értelmetlenné válik – talán csak rosszak és még rosszabbak vannak, de leginkább a saját érdekeiket néző emberek, akiktől a közjó fogalma teljes mértékben idegen, és akiket a saját környezetükben még *rossznak* sem érdemes titulálni, hiszen világukban a viszonyítás alapjául szolgáló *jó* nem is létezik. Kerékgyártó regénye súlyos írói láttelet. Láttelet egy ellopott rendszerváltásról, egy magát újra és újra meglopni hagyó, a politikától pedig lassan elidegenedő társadalomról, és annak e társadalom gyengeségeit a végletekig kihasználó politikai elitjéről. Az író persze tudhatta jól, hogy azzal, ha megírja egy hanyatló kelet-európai demokrácia paradox módon egyszerre fiktív és valós közelmúltbeli történetét, önmagában még nem változtat meg semmit. Az olvasó ellenben, ha világossá válik a számára, hogyan is működik az őt körülvevő társadalom, talán még tehet azért, hogy a dolgok jobb irányba változzanak...

Rimóczi László

Zászlók, jelszavak, robbantások: „Semmi hatalmat senkinek!”

Ki mondta, hogy egy lassan összeomló világról nem lehet könnyedén írni? Miért is gondolnánk, hogy egy végítélet-történet csak lehangoló és zord lehet? Akármennyire szorul is a hurok, és feszül a helyzet, élni kell, inni kell, szeretni kell. A hollywoodi blockbuster-filmek tanulságai szerint, amikor beköszönt az új középkor, vagy kataklizma körvonalazódik, netán világégéssel kombinált úrlényinvázió veszi kezdetét, mi, földiek egyetlen dolgon képtelenek vagyunk túllépni: saját magunkon. Ugyanazok a kicsinyes gyarlóságok fognak motiválni, mint azelőtt, hiába lóg a fejünk felett a veszedelem, összefogás helyett tovább gyűrjük a politikát, ami addig sem vezetett sehova.

Berka Attila *Anómia* című regénye, melynek fejezeteit az Irodalmi Jelen 2014-től folytatásokban közölte, egy válságokkal terhelt, átmeneti korban, Magyarország jelenében és elképzelt közeljövőjében játszódik. Főhőse, egyben egyes szám első személyű elbeszélője egy budapesti, harmincas férfi, aki célok nélkül sodródik, vegetál, miközben tragédiák veszik körül. Próbálgatja az öngyilkosságot is, ám minden önfelszámoláshoz erőt kell gyűjteni, hogy komoly legyen, mesélünk korábbi nekifutásai azonban nem sok sikerrel jártak: „Kitaláltam, hogy Miles Davis *Bitches Brew*-jára fogok elpusztulni. Az ötödik percnél azonban ugrálni kezdett a cédé. A lejátészóhoz ugrottam, letörölgettem a lemezt, visszaraktam, megvártam, hogy kiderüljön, jó-e. Jó volt, erre végighallgattam az egész lemezt. Aztán amikor vizelés után

mostam a kezem és a tükörben megláttam a nyakamban a kötelet, olyan ostoba röhögés jött rám, hogy hanyatt estem.”

A regény egységes stílusú és hangvételi, önazonos, megközelíthető, élő és látható karakterekkel. A váratlan fordulatok és a még váratlanabb események elő-apokalipsziszról üzennek: egyik tüntetés a másikba ér, a „nagyon öltönyös” politikusok patakzó lózungjai a zűrzavarral együtt burjánzanak, a nép kilátástalanságban tobzódik, miközben üres eszméktől fulladozik. Zászlók, jelszavak, robbantások: a káosz megszokott állapottá válik, a képtelenség pedig elfogadott valósággá szilárdul. A vidám végelgyengülés kitartóan hömpölyög, közben pedig a kulisszák mögött valami szörnyűség készülődik. A történet filmszerűen pergő: bunyó, pia, szex és sok vulgáritás. Nem kifejezetten romantikus, de dolgozik a romantika eszköztárával; nem akciókrimi, de azért elsül benne néhány fegyver; nem horror, mégis ügyesen táncol az olvasó idegein. Sok ablak betörik, de legalább bejön rajtuk egy kis friss levegő. A népi összpanik felszínén a végső üzenet szellemiből lassan anyagivá csontosul. Pokoljárásban leszünk kísérők.

Az *anómia* szó egyfajta céltalanságot, irányvesztettséget jelent, a társadalmi rend, a közös értékek, normák meggyengülését, amikor már nem olyan izmos az az izmus, és a hagyományok, szabályok úgy lazulnak föl, hogy nem képződnek helyettük újak. Maga a téma, csakúgy, mint a cím, telitalálat. Az alászálló szerző lényeglátása sokkoló, érzékelhető, hogy nagy utat járt be, élettapasztalatait (már ami nem úrlény és zombi érintettségű) kompakt módon öntötte regényformátumba, kiegészítve egyfajta metafizikai bolyongással e fojtogató földi légkörben. A mániákus civilizációutálat és korszakidegenség szinte minden oldalon jelen van, csakúgy, mint az eltiporhatatlan létvágy, vagy a *Gépnarancsos* csavargás, randalírozás motívuma. Az *Anómia* keserű utópia – és ha őszinték akarunk lenni, a mai valóság is mintha az ábrázolt állapotok felé kanyarodna –: nem véletlenül született egy olyan országban, melyet sokszor, sokfelől kiraboltak, s melynek népe időről időre gyökeres változásban reménykedik. Az ember ösztönösen a szabadságra törekszik, az ösztönöket pedig

nem érdekli sem a törvény, sem a morál. Tényleg olyan baromi nagy tragédia lenne, ha az emberiség egyszer csak nem folytatódná tovább, hanem minden szarságával és szépségével együtt megszűnne? *„Majdnem felröhögtem kínomban. Az emberiség legróhejesebb rémálma valósult meg: egy hozzá hasonló népséggel kell harcolnia a túlélésért. Hogy mi lesz itt!”* – minden, még a mindennél is több. Összeomlás ide vagy oda, azért egy kis csajozás még belefér, megtudjuk, hogy a határon túli magyar nőknek jól felismerhető, az anyaországiakétól eltérő, jellegzetes illatuk van: például az erdélyi lányoknak sűrű és mély, míg a felvidéki csajoknak hűvös és szeles, a vajdaságiaknak pedig vad és édes. Ám a röpke szex után gyorsan magunkra kell kapni a textilt, ha nem akarunk pár marcona fegyveres szakadárt a nyakunkba, ugyanis hazánkban is bevezették már a szükségállapotot, a Zóna mindent bekebelez, és ahogy várható, végül elharapózik az elmebaj. Sok kreténkirály közül ki érdemli a trónt? – számos fej gurult már el a múltban hasonló kérdések miatt, így a regény sem bolygatja.

A kötet lendületes jobbhorgai megakadályozzák, hogy az olvasó bármiért is félbehagyja. A cselekmény elemi erővel csap le, groteszk humorral, sok vérrel, sok verítékkal. Ha ez a regény ásvány lenne, obszidián lenne, ha állat, csörgőkígyó, ha ital, ír kávé lenne, ha ruha, kocsma cserzette bőrkabát, ha jármű, vigyorgó hűtőrácsú fagyaltos kocsis. Azon túl, hogy minden érzékre hat, a sorok közül néha átsejlik a háttérben fújtató punk is, aki a pörgés ellenére betartja saját szabályait. Ha egy íróból eltűnik a könnyedség, és úgymond komolyodni kezd, akkor kezdődik a száradás folyamata. De itt erről szó nincs, a szerző minden írásával egyre jobb lesz:

„Az írás durva visszalépés a gondolkodáshoz, talán még a beszélgetéshez képest is, csak valami sokadik lépcsőfok, egyszerűsített, tompa felszíni tükröződése annak, ami a fejünkben meg a zsigereinkben lenni tud. És árt a memóriának is.”

Az az író, aki a velőt keresi, nem sikerreceptről ír, nem kitálja a történeteit, hanem látja, szereplői mozgását, életét pedig

nem megírja, pusztán követi. Vajon mesélőnk megtalálja majd ebben a tébolyban a lelki békéjét, és ha igen, mihez kezd vele? Jóízűen lármás beszélgetések tartják össze a cselekményt, és találunk pár ügyes, Berka-féle szónoklatot is, melyeknek a szerző igazi nagymestere, itt éppen egy elhunyt barát túlvilági üdvére koccintanak: *„Köszönjük neked, Jankó, hogy te magadra vállaltad az anyagozás összes terhét! Köszönjük neked, hogy a saját példádön mutattad meg nekünk, hogyan csinálja ki az embert a cucc. Köszönjük, hogy a te leépüléssed, a te haldoklásod látványa belénk égett, ezért mi legfeljebb csak alkohollal kábítjuk magunkat, és csak akkor, ha jólesik. Hisszük, hogy áldozatod nem volt hiábavaló, és nemcsak a mi lelkünket mentetted meg, hanem neked is megbocsátottak az égiek, kipucoltak, és most már a megérdemelt helyeden vagy, ahol nyugi van, pihi. Az égi egészségedre, Jankó!”*

Ha egy könyvre valaki azt mondja, „érdekes”, az két dolgot jelent. Egy: nem olvasta. Kettő: olvasta, de nincs róla véleménye, nem hagyott benne nyomot. Ennek analógiájára ez a kötet nem érdekes, hanem lenyűgöző, éles és meredek, ezért gyermekektől távol tartandó, és még a nagykorúak is csak nagykorú felügyelete mellett olvassák.

Berka Attila: *Anómia*. Irodalmi Jelen Könyvek, 2017

Muth Ágota Gizella

„Fenekbe rúgjuk a józan ész”

Meghökkenítő, különös hangulatú, egyszerre megható és mosolyra késztető kisregény Olivier Bourdeaut *Merre jársz, Bojangles?* című műve. Humorba burkolt tragédia a fiatal francia író első műve, mely egy csapásra világsiker lett. A mindent átható szeretet és a játék regénye, egy kisfiú szemével nézve; másrésről az elmebaj kialakulásának és elhatalmasodásának története. Küzdelmes játék a betegséggel – vagy a betegség „játéka” egy fiatal anyával és egy családdal. Olyan könyv, amelyet nem könnyű értelmezni és analizálni, mert elsősorban a lélekhez szól, akár egy csodálatosan hullámmzó rapszódia, és a szerző szerint is ez volt a célja. Küldetését beteljesítette, hiszen eddig már húsz nyelven jelent meg a magyarul 155 oldalas könyvecske.

A franciákat mindenki kissé könnyelmű és könnyed, bolondos és szabadságszerető embereknek tartja. Ám az már több mint bolondos, ha valaki a leveleit olvasatlanul kupacba gyűjti, a virágboltban eladóként nem kér pénzt a csokrokért, mert szerinte: „A virág maga az élet, és ha jól tudom, az élet nem eladó!” Ha valaki egész nap zenét hallgat, egyetlenegy lemezt, Nina Simone bársonyos hangján a Mister Bojanglest, és arra táncol. Ha azt kéri férjétől, hogy ne menjen dolgozni, maradjon vele, és kidobja az adóellenőrt a lakásból. Egyik nap meztelenül megy le a sarki halashoz osztrigáért, majd férje és fia távollétében felgyűjtja a levélkupacot – és majdnem az egész lakást. A főhősnő maga teremtetten álomvilágban él, melybe a férjét és kisfiát is bevonja. A fiú boldogan játszik, gyerek még, az apa eleinte csak különösnek véli, de később már aggodalommal tölti el felesége viselkedése,

mégis könnyes-vidáman részt vesz a játékban. A barátok is hatása alá kerülnek a különö, bájos és szeretetreméltó asszony szélségeinek. Egy tündérvilágban élnek a realitás közepén. A kislány csak a szeretetteljes légkört érzékeli, még nem érti anyja extrém viselkedését. Az elhatalmasodó betegséget nem lehet megállítani, anyja az elmeosztályra kerül. A baljós helyzeteket mégis az asszony oldja meg. Ő terveli ki szabadulását a klinikáról és szökésüket spanyol tengerparti villájukba, majd egy világos pillanatában a végső megoldást is, hogy leküzdje „démonait”. A kislány utólag fogja fel a szavak értelmét, melyeket anyja az utolsó este a fülébe súg, mert azt hiszi, hogy alszik. Végül az apa is követi, és naplójában a gyermekére hagyja történetüket.

Mi más lehetne két ilyen szülő gyermekéből, mint író?... Az én-regényben a szerző meséli el családjá történetét, egy gyermek naív elbeszélésmódját alkalmazva, melybe ellenpólusként beemeli apja naplójegyzeteit: *„A feleségem különös viselkedése töltötte ki az egész életemet, befurakodott minden szögletébe, ez foglalta le az óra egész számlapját, falt fel minden másodpercet. Tárt karokkal fogadtam az örületét, majd szorosan magamhoz öleltem, hogy engem is átjárjon egészen, bár féltem, hogy ez az édes örület nem tarthat sokáig. Az ő szemében a valóság nem létezett. Egy szoknyás-csizmás Don Quijotéra akadtam...”*

A regény az álmvilág és a valóság ellentétére épül. A gyermek emlékképeit, reflexióit egészíti ki az apa naplója a valós eseményekről, e kettő együttese ad formát a rendhagyó kisregénynek. Nem lineáris történetmeséléssel van dolgunk; mulatságos, majd egyre szomorúbb epizódokat olvashatunk egy furcsa család életéből, melyet tulajdonképpen az anya széteső elméjének hullámozása alakít és ural. Ám ez a gyermek számára derűs „uralom”, és az apa a kislány kedvéért végig igyekszik megtartani e fokozatosan szétfoszló álmvilágot. Az olvasó is érzékeli a kettősséget, a fiú emlékezése nyomán egy gondtalan, szórakoztató életformát, az apa naplójából viszont a valójában közelgő tragédiát is.

A szerző szinte szürreális képekben jeleníti meg a helyszínetet, a bolondosan berendezett nagy lakást, ahol a konyha padló-

ján cserepekben állnak a fűszernövények, melyeket az anya időnként eláraszt vízzel; az ebédlőben lévő, borostyánnal befuttatott tálalót és az egymással nem harmonizáló színű pamlagokat, foteleket; az egész furcsa, mesés miliőt. Ugyanígy a család spanyolországi kiskastélyát és kertjét, mely a fiú számára maga volt a Paradicsom. Otthonukban mindenütt a laza nemtörődömség és vidámság uralkodik. Ennek ellenpólusa az iskola és később az elmeógyógyintézet zárt, szigorú, rideg világa.

A karakterábrázolás részletes és humoros, ahogy egy gyermek látja a felnőtteket „alulnézetből”. A kisfiú világában megfordul a dolgok színe és visszája: szüleit csodálja, a szeretet hangján szól róluk, másokat, általában a „normális” embereket furcsállja. A komikus külsejű, középen elválasztott hajú, folyton pipázó és közben dudorászó apa, aki a *szigonyos légyvadászat* után *garázsnyitógatónak* állt (egyébként jogász), vicceivel, meséivel elbűvöli a gyermeket. Feleségét mindennap más néven szólítja, hiszen olyan sokszínű asszony, mintha több nő lakna benne egyszerre. A folyton táncoló, elegáns ruhákat és tarkabarka sapkákat kedvelő, bohókás, szépséges anya nem ismeri a gondot, és nem érdekeli a valóság, a fiától szép, érdekes történeteket vár, és a férjét figyelmezteti utazás előtt, nehogy „*otthon hagyja a hülyeségét*”.

Állandó vendég és barát a „*szögletes frizurás, vörös hajú szenátor, rákfarak formájú füleivel és acélkeretes szemüvegével*”, szájában a soha meg nem gyújtott szivarral, aki jövedelmező munkához segítette az apát. A felszabadultság ellenpólusa a savanyú tanítónő, akit a fiú „Sivatagi Viharnak” nevez szőke tartóshulláma miatt, és aki sosincs vele megelégedve. A gyerek saját magát magányosnak, rossz tanulónak jellemzi, nincsenek barátai, és a tanítónő mindig szidja, mert pechjére balkezes is. Gyermeki leleménnyel oldja meg a problémát, otthon „*sima hazugságokat*” mesél anyjának, az iskolában pedig egyszerűen „*fordított hazugságokat*” ad elő az otthoni életről. Végül szülei kiveszik az iskolából, és sajátos tanítási módszerükkel maguk oktatják.

A fura szokásokhoz hozzátartozik az általános magázódás, a családon belül is.

A szerző érdekes, játékos és rendkívül vizuális nyelvet alkalmaz, amit Tótfalusi Ágnes remek fordításában élvezhetünk. A család nagy, egzotikus madarának neve „Mihaszna Kisasszony”, és anyja gyöngyös pórázon vezeti az utcán. Apja szenátor ismerőse „Piszok” – találgathatunk, hogy miért. A gyermek számára az elmeosztály az „agykiköltözősök” birodalma, ahol csupa különleges ember lakik, akik csodálják és szeretik az anyját. Az egyik nő „Légbuborék”, mert már minden értelem kiköltözött belőle.

A regényre magára is ráillik a fiú egyik mondata: „Fenékbé rúgjuk a józan észet.” Ez a mondat az ember örök vágyát fejezi ki: felülemelkedni a valóságon egy álomvilágba, ahol minden szép és jó. A történet ki nem mondott kérdése: meddig lehet a valóság közepén egy magunk építette álomvilágban élni? Bár a végkicsengés lehangoló választ sugall: nem sokáig, hiszen az álom nem tarthat örökké, sajnos a valóság győz, az ember teremtette csodák ereje ezen mégis felülkerekedni látszik. Ahogy e könyv legfőbb értéke is, hogy képes kiemelni egy rövid időre a káosz-ból, e „mai kocsmából”, elvarázsol a hangulata, zeneisége, légköre. Egyedi alkotás, egy „boldog-szomorú dal”, akárcsak a benne szereplő „Mister Bojangles” – olyan mű, melyben hibát keresni nem érdemes, elolvasni annál inkább.

Olivier Bourdeaut: *Merre jársz, Bojangles?* Magvető, 2017

Juhász Kristóf

Az isteni könyvtáros útjelzője

Valóban oszlop, útjelző ez a könyv. Útjelző a szerző személye is. Várkonyi Nándort Kodolányi János óta emlegetjük isteni könyvtárosként. A *Sziriat oszlopai* pedig isteni könyvtár. Ebbéli minősége is fokozódik, hiszen Várkonyi életművének kutatása ma is folyik, és a jövőben is ragyogó leleteket ígér. „(...) az újplatonista Krantor háromszáz évvel Szolón után ellátogatott Szaiszba, s ott Heith istennő papjai megmutatták neki az oszlopokat, amelyekre Atlantisz története hieroglifákkal fel volt róva. Ammianus Marcellinus szintén tud a szent írásokról, de nem oszlopokra, hanem sziklába vájt üregek, folyosók falára hieratikus képirással felfestve látta őket, s mert nem értette ennek ábráit, állatok és mindenféle tárgyak rajzairól szól: »Vannak ott földalatti tekervényes helyiségek, melyekről azt mondják, hogy akik a legrégebb dolgokat ismerték, és – mert előre tudták a vízözön közeledtét – félték, hogy a szent tanok tudása elvész, több helyen fáradságos munkával kivájták, és a köfalakra festve sok madár- és állatfajtát, valamint számtalan élőlényt rajzoltak le, ami szent írásnak (hierographa) neveztek.« Ammianus I. Széti fáraó sírját látta a Thébai (Vészet) melletti Királyok Völgyében, s vezetői a feliratokat az oszlophagyománnyal azonosították (...).”

Várkonyi saját szavaival olvashattuk, mik is Sziriat oszlopai. A mester nem is választhatott volna találébb címet grandiózus, egyedülálló és napjainkban is hiánypótló, összehasonlító mitológiai és őstörténeti művének. Igen, évtizedek óta, és még valószínűleg évtizedekig hiánypótló összegzés lesz ez a könyv, bár szerzője nem volt magányos óriás. (Hamvas Bélával is folytatott igen kiterjedt levelezést, és mondhatnánk: ugyanaz az univerzalista fel fogás, ugyanaz a gondolkodás jellemzi őket, amit szokás – némi

maszitolással – tradicionalista iskolának címkézni.) Teljesen más módon közöl azonban, mint Hamvas vagy Mircea Eliade, vagy akár Oswald Spengler. Míg Hamvas az élők és holtak határsávján bolondozó szarkazmust, érett, bölcs derűt és farizeuskergető, lángható dühöt épít egymásra, addig Várkonyi minden csapongás nélkül, valamiféle kérélyteletlenül belső áradásnak engedelmessé ontja magából a tudásrögöket, összefüggés-zuhatagokat, következtetés-lavinákat. Fentebb is azért idéztem olyan hosszan, hogy érzékeltessem: micsoda arzenállal találjuk szemben magunkat már a bevezetőben, aminek most egy aprócska, bár fontos töredékét használtam föl arra, hogy megmagyarázzam a kötet címét. Itt egyébként minden töredék fontos. Sőt: létfontosságú.

Szólni kell Mezey Katalin költőről, íróról, műfordítóról, a Széhalom Könyvkiadó alapítójáról és vezetőjéről, e kötet szerkesztőjéről, aki 2002-ben adta ki újra a (szocializmus alatt rengeteg apróbb és nagyobb húzással megjelent) *Szíriat oszlopai* cenzúrázatlan változatát. A 2017-es újrakiadás azt jelenti: korunk emberei közül is egyre többen érezzük az özönvíz közeledtét, és az oszlopokba vésett titkos tudás kibetűzésének fontosságát. Mezey Katalin az író fia, dr. Várkonyi Péter segítségével végezte a meglepően rendezett, átlátható állapotú kéziratok szerkesztésének emberfeletti munkáját (670 oldalas könyvet tartunk kezünkben, és a szerkesztő tanúsága szerint minden egyes oldalon voltak kihúzott mondatok).

Várkonyi Nándor lényegében közös mondavilágunkat veszi szemügyre: Atlantisz, az özönvíz, sárkánykultuszok és -szimbólumok, számmisztika, protokultúrák, archaikus szakrális építmények, s mindez lebontva az egyes népek, egyes kultúrkörök emlékeire és hagyományaira. Egyiptomiak, babiloniak, indusok, zsidók, görögök, germánok, sumérok, maják, etruszok, középkori európai írástudók, 19. századi csillagászok mind szót kapnak itt, hogy aztán a szerző a fölfoghatatlan régiségű iratokat és saját korának tudományos eredményeit összegezve jusson olyan végkövetkeztetésekre, amelyekről bárki más (kortársaink között sajnos nincs kivétel, nyilván a távoli, vagy – reméljük – közeli jövőben nevesül majd ismét ilyen szerző) nevetségessé válhat. Kivéve talán a fent említett Hamvast, Eliadét, Spenglert, s mind-

azokat, kik még ezen a glóriás-tövises úton meneteltek a halhatatlanság felé.

Sok értelmiségi, olvasó ember a kilencvenes évek többségében csak felszíni hordalékot bugyogtató álezoterikus – bár a profán „aranycsinálásban” időlegesen sikeresnek mondható – cunami után berzenkedik a fenti, „misztikus” témáktól és azok hívószavaitól. Várkonyi Nándort, akár Hamvas Bélát vagy német kollégájukat, az utánozhatatlan Oswald Spenglert, a német szellem legnagyobb 20. századi képviselőjét (Thomas Mann rajongói nyugodtan üssenek agyon!) bárhol ütjük föl, bárhol próbáljuk valami turpisságon rajtacsípni: azon nyomban eláll a lélegzetünk is egyetemes tudáskincsünknek ilyen kérlelhetetlenül tudatos, mégis ilyen vad szellemi kalandokkal csábító összegzésétől.

Várkonyi (is) az a szerző, aki a gyökerénél, az őseredőjénél ragadja meg mindazt, ami most történik. Mi, szerzők, legyünk bárkik, bárhol, írjunk bármiről: az ősi regék és mondák, évezredes, szent iratok igazságait és kincseit – természetesen végtelen áttételekkel – előguberálva próbálunk meg óvatosan tapogatózni nyelvünk titokzatos tájain. Mi, emberek, éljünk bárhol, bárhogyan: ugyanazokat a történelmi aranykorokat és apokalipsziseket (divatszóval traumákat), szellemi áramlatokat, korszellemeket generáljuk vagy szenvedjük el különböző modulációkban, amelyekben egyszer (többször) már részünk volt mint kollektív emberiségnek, vagy mint népnek (népleleknek). Idézzük ismét Várkonyi Nándort, ezúttal a szörnykultuszokkal foglalkozó fejezetből:

„A Bibliában ő maga a sátán, Szent Pál a »levegő fejedelmének« mondja, Szent János pedig nevén nevezi: »És láték egy angyalt az Égből leszállni... Ez a sárkányt, ama régi kígyót, ki az ördög, vagyis sátán, megfogván, azt ezer esztendőre lekötözté.« Már a teremtés elején megjelenik a Káosz megtestesítője: Techóm, Ráháb, a tenger szörnyetege, Livjathán, ki a kétéltű Behemothtal együtt »az Úr útjainak elején áll« (Ipse est principium viarum Dei). Ő a paradicsomi kígyó, Szamaél, az emberiség megrontója. Valóban keresztezi az Úr útjait, szándékait. – De a Biblián kívüli, apokrif hagyomány egyebet is tud róla. A Talmud kereken kimondja, hogy a kígyó Évával párosodott. Lilithet, a nöstény démont, Ádám

csábítóját nippuri cserépedények szárnyas asszonytestűnek ábrázolják kígyófarkkal. Ugyanaz az alak, melyet később a görög echidnák és líbiai lamiák vesznek fel, kik szép ifjakat csábítanak el, kiszívják vérüket, ahogyan a szárnyas, madárlábú szirének a görög hajósokét. Istár, a babiloni Vénusz, szárnyas madárlábú nő. A görögök Erósza, a szárnyas nemzés-isten, nemcsak a legelső istenség, hanem a madarak ősatyja is...”

És így tovább. Nem azért létfontosságúak ezek a képekbe rejtett tények, mert ezekkel kezdődik minden, amit ma kultúrának nevezünk. Nem is azért létfontosságúak, mert esztétikusak, és hozzátartoznak (vagy tartoznának) az általános műveltséghez – a keresztény hitélet szekularizált, materialista, fogyasztói fátyolvilágunkban eleve épp felszálló ág előtti mélyrepülésben van, és még a keresztény hitéleten belül sem dívik az apokrif evangéliumokról való diskurzus, de ugyanez a helyzet például a tömegsportnak szintén nem nevezhető színháztörténeten belül a szakrális színház területével –, hanem mert ezek itt és most, ránk vonatkoznak. Hiszen minden pillanatban ott állunk az Úr útjainak minden lehetséges pontján. Minden pillanatban kiűzetünk az Édenkertből. Minden pillanatban döntünk: sárkányok vagyunk vagy angyalok. Minden pillanatban találkozunk Lilittel. Mi magunk vagyunk minden elsüllyedő és továbbörökítendő kultúra. Pontosabban lehetőség vagyunk erre. Mert lehetünk sodródó uszadékfa. És lehetünk az ősi tudással teleírt, büszke oszlop.

A *Sziriat oszlopai* az a könyv, amit nekünk, egyszerű halandóknak lehetetlen végigolvasni, hacsak nem vagyunk mi magunk is isteni könyvtárosok. De mindennap olvasnunk kell belőle. A miheztartás végett. És van egy súlyosabb ok is, amit a csillagok alatt szoktunk elsuttozni néha: a remény.

Várkonyi Nándor Jákob és Lábán szerződéstörténetét idézve egyszerre figyelmeztet, fohászodik, és mond áldást az olvasóra: „Az Úr legyen vigyázó közöttem és közötted, mikor egymástól elválunk.”

Szócs Géza

Erdélyi identitás*

„Mert egy országrészt nem fogadalom, fegyver és birtoklás tart meg, hanem az a legtitkosabb hódítás, amely úgy ejti meg a földet, mint férfi a nőt. Erdély a legkülönb nő volt, akivel a magyarságnak itt Európában dolga akadt.”

(Németh László: Magyarok Romániában, 1935.)

[...]

Ha mindenki francia volna a Földön, vagy mindenki mongol, nem sokakat foglalkoztatna az identitás kérdése – nem volna lehetséges kihez képest meghatároznod magad, nem tudnád mégcsak felvetni sem, hogy kikhez képest vagy francia, vagy mongol, vagy inka, vagyis – egy régi drámámat idézve –, hogy kinél vagy inkább. Az a negyedszázada írott dráma különben arról szól, hogy egy közösség 24 óra alatt nemcsak vallást vált – egyébként iszlám hitre térnek át, ezért a furcsa aktualitását nem merik ma játszani ezt a színdarabot –, hanem a borszínét is lecseréli. A falu népe mindezt azzal a hivatkozással teszi, hogy meg akarja őrizni az identitását.

Térjünk vissza oda, hogy minden azonosulás egyben mindig elkülönülés. Azzal, hogy kiválasztasz egy halmazt, amelybe önbesorolod magad, azt is nyilvánvalóvá teszed, hogy hova nem tartozol. Amikor megnevezed, hogy ki vagy, világossá teszed azt is, hogy ki nem vagy. Amikor belépsz valahova, akkor kilépsz máshonnan.

Van azonban olyan azonosulás, amelynek egyetlen célja az önmegkülönbötetés. Amelyet nem az igenlés, hanem a tagadás motivál. Mi nem vagyok, mik nem vagyunk.

Nevezhetjük ezt protestáló, méginkább védekező önmeghatározásnak.

Mindenesetre a számbeli kisebbségben élő közösségek identitás-élményének intenzitása valószínűleg fokozottabb, mint a többségé. Talán általánosan is igaz ez, de – és ez első számú tételünk – az erdélyi magyarok azonosságtudatát illetően ez a feltevés mindenképpen érvényesnek tűnik.

Persze tisztáznunk kell, ha az azonosságról mint viszonzóról beszélünk: egy öröklött, vállalt, olykor választott identitás nemcsak negatív értelemben szolgál egy viszony leírására – hogy kiket NEM választottál, vagyis, hogy NEM kecsua vagy –, hanem pozitíve is: kik találhatók a mintakészletben. Nem kecsua vagy, hanem inka. Ezek a kik, ezek az inkák nemcsak élő emberek.

A nemzet – történelmi megközelítésben – nem más, mint sok halott ember.

Második számú tételünk így szól: az erdélyi magyar nemcsak a többségi romántól és a vele – velük – habitációs sorsközösségben élő más népcsoportoktól különbözteti meg magát, hanem az anyaországi többségtől is. Emiatt daccal keveredő lelkiismeretfurdalása keletkezik gyakorta, hosszan vívódik, felemás érzései vannak, schizma-vitákat folytat, ezzel hosszan elvan.

Harmadik megfigyelésünk így szól: amilyen keményen ragaszkodik az identitásához közösségben, éppolyan könnyen adja fel szórványhelyzetben, hamarabb asszimilálódik, mint bárki más. (Pontosítanunk kell: mindez elsősorban a székely emberre jellemző.)

Negyedik tételünk: ez az egész kérdéskomplexum tele van paradoxonokkal.

[...]

Végezetül néhány metaforát, egyféle láttelepet vetettem papírra az identitásról általában és az erdélyi identitásról különösen, az szűk évszázaddal Trianont és a Kiáltó Szót követően.

Vajon milyen kosárból válogat magának mintákat az erdélyi ember? Miből rakja össze azt a fantomportrét, amelynek vonásaiban magára ismer/magára szeretne ismerni? És vajon mi az, amit letagadna?

Milyennek látja önmagát, és milyennek látják őt mások? Milyennek szeretné láttatni önmagát?

[...]

Az biztos, hogy az István királlyal is vizzályba keveredő Gyula vezér ott áll az erdélyi családfe kezdeténél.

Mátyás király persze kihagyhatatlan. De már az ellene Kolozsvárott összeesküvőkre nem szívesen emlékszik az erdélyi ember, ármánykodó, sötét alakjuk nem az identitás-retorikában, legfőnnebb az erdélyi politikai élet mindennapi praxisában idéződik meg.

Az erdélyi embert a Házsongárdi temetőben keresztelték, ott ringatták a bölcsőjét, mely koporsó alakú volt.

Ábel is, és Uz Bence is ő.

Felismerve a nem-euklideszi geometria elveit, a semmiből egy új, más világot teremtett, de a meg nem értettség miatt ebben az egyik világban sem boldogul, búskomor és rigolyás agglegény.

Komor, bár gyakorta duhaj dzsentrí ő, a vátesz keserűségével hangjában, mint Ady Endre.

Elindul megkeresni az őshazát, Kőrösi Csoma módjára, s ha nem találja meg, legalább megtanulja és leírja a tibeti nyelvet.

Nagy kincset őriz Nagyszentmiklóson, ottani háza pincéjében. Amikor ott születik, Bartók Bélának hívják, de Klebelsberg Kunó bölcsőjét is a közelben ringatták.

Megjárta a nagyvilágot – nemcsak Ábel ő, de Apáczai és Misztótfalusi is –, hogy utána hazatérhessen, hogy valahol otthon legyen benne, mármint a nagyvilágban.

A feleségét Aletta van der Maetnak hívják, esetleg Wesselényi Polixeniának vagy Milóthy Adrienne-nek.

A vallása pópista-protestáns.

Diagnózisa a betegfelvételi úrlapon: poszt-trianoni traumák.

Frusztrálja, hogy identitása szimbolikus attribútumait – címer, zászló, himnusz – csak igen limitált körben használhatja. Ilyen értelemben a román hatalom packázásai folyamatosan megerősítik benne ezek használatának értelmét és jogosságát. (Zárójelben: Gyulai Pál verséről. Kolozsvártt március 21-én. Válthatott volna ez az erdélyi magyarság himnuszává, vagy válthatott volna azzá valamelyik, történelmileg különös jelentőséget szerzett zsoltár. Mi a Székely Himnuszt választottuk.)

Miután ezeket a szimbólumokat folyamatos agresszió éri, és használatuknak nemcsak a legalitása, de a komolyanvehetősége is megkérdőjeleződik, s miután nincs sem nemzeti bankja, sem nemzeti tizenegye, megerősödik a borvíznek, különösen a borszéki víznek, a töltött káposztának, sőt horribile dictu, a miccsnek az identitáskonstituáló szerepe, meg az áfonyapálinkáé, meg az igazi csíki söré.

Tragikus, olykor balladai létérzése humorral, kópésággal – góbésággal – keveredik. Komor, de duhaj, önpusztító dzsentrizálattal érmindszenti stílusban. Túlzásra hajlamos és arra, hogy mindent felnagyítson. Önérzete és kisebbségi komplexáltsága ötvözetét a sajátosság méltóságának nevezi.

Ő a bonchidai Bánffy-kastély, pompájában és romjaiban is, ő a marosvécsi Kemény-kastély és a szentbenedeki Korniss-kastély. Ő Apor Lázár tánca.

Ő az Auschwitzba deportált zsidómagyar százezrek, és ő a csendőr a pályaudvaron, és ő a zsidómentő lelkipásztor.

Ő a székelykapu, és ő a kapuzárás.

Ő a bölcs, megfontolt Bethlen Gábor, és ő a féktelen Báthory Gábor. Ő Rhédey grófné, akinek temetésén Csokonai tüdőgyulladásra kapott, és mint Rhédey grófnő ő az angol királyi ház egyik felmenője.

Ő Csokonai tüdőgyulladásra, és ő a Marosvásárhelyi gondolatok.

Ő Szent György szobra, ő a ló, és ő a sárkány. Ő a Csonka torony. Ő egy értelem nélküli és értelmezhetetlen gúnyos elnevezés szenvedő tárgya és talán alanya is, ő a bozgor, mely szó sem-

milyen nyelven nem jelent semmit, csak érzelmi töltése van, ha ugyan az jelentésnek minősül.

Ő Dsida Psalmusa, ő Kinizsi tánca a kenyérmezei csatatéren, és ő Kinizsi Pál, Magyar Balázs, Báthory István és Zápolya szobra Kolozsvár főterén. Ő a csatából elkésző Zápolya, és ő a temesvári piacon megégetett Dózsa György.

És mindez történik tíz centivel a föld fölött.

Cs. Szabó azt írta a kolozsvári főtérről, illetve a Szent Mihály templomról: ha minden nemzedéknek újra fel kellene építenie, nemesebb volna az életünk.

Az erdélyi magyarnak meggyőződése, hogy ő életében legalább egyszer felépítette már ezt a templomot.

Ő Végh Sándor hegedűjének hangja, és ő a Délkeleti Gótika. Ő a szenvedésbáró.

A szomszéd trafikos nem más, mint Drakula, a másik szomszédja egy medve. Ahogy lehet – csikorgatja a fogát. A templomot s az iskolát – mormogja félálomban.

Ő Rózsa Sándor Martinuzzi Fráter György kastélyában, vagyis a szamosújvári börtönben, és ő Rózsa Sándor sírja a rabtemetőben.

Ő Bocskai István koronázása és hajdúinak tivornyázása, és ő Xantus János ezüst závarzatú puskája, amelyet Winnetoutól Old Shatterhand néven kapott ajándékba (aki nem látta volna: ott van a győri Xantus János Múzeumban).

Ő az összetört királyszobrok a váradi templom előtt, és a feldőlt királysírok bent a templomban.

Koporsóján csizmával ugrálnak a rokonok, mint a Kölcsey Ferencén. Ő a pofozó csontváz a marosvásárhelyi Kultúrpalotában, amely a politikai rendőrség pincéjéből került közszemlére a szabadság egy rövid pillanatában. (Mit is mondtunk? Nem, nem ő a pofozógép: a pofozottbábu ő, akit száz éve rugdosnak és vernek a pofozómasinák.)

Csángó is, meg bukovinai menekült is. Azt éneklí, hogy Tavaszí szél vizeí áraszt, majd estére, lefekvéskor lélekben hazatér Hadikfalvára, Fogadjistenre és Istensegítsre.

Ágyúkat önt, mint Gábor Áron, és kiáll zsidó honfitársai mellett, mint Márton Áron. 48-as és 56-os. Van benne egy jólfejt aradi vértanú-érzet.

Ő a bözödújfalusi unitárius templom, EGY AZ ISTEN felirattal, amelyet elnyelt a duzzasztógát vize, de amelynek a tornya egy éjszaka erős harangzúgás közepette feltört a tengerszemből: a Szent Anna tó vizéből.

Ő a nagyváradi kapitány elveszett leánya, és ő a lány rózsacsokra. Ő Csaba királyfi elveszített nyakkendője, amely lila dalra kelt egy kirakatban.

Lelkében ő kelő napkorong a csíksomlyói hegynyeregben.

És mindeközben tudja magáról, hogy ő az a csodás nő, akit a magyar nemzet nem érdemelt meg, akit elveszített, s akihez hasonlót soha többé már nem fog találni magának.

* Részletek a 2017. november 24-én a Petőfi Irodalmi Múzeumban *Az erdélyi magyar szellemi élet a 21. században* címmel megrendezett konferencia záróbeszédéből.

Bánkövi Dorottya debütversei

Semmi hajtincs

*Ma még egyszer visszatekerem a filmet.
Nézem, ahogy átkelsz a hídon,
magabiztosan, majdnem vidáman,
és rutinból tudod, hogy nem fordulhatsz vissza.*

*Erős vagy,
ahogy dacolsz a széllel,
és akár a gaz, messzire érsz el,
mert nem veszel tudomást arról,
amit elpusztítasz.*

*A tükröképed a folyó felszínén
neked hátat fordít, elindul felém –
így hasadsz meg majd minden reggel,
így nézed, mikor a saját szemedbe meredsz –
túl a sminkkel takart rettegésen –
bámulod a semmit, ahogy egybemos folyót,
várost és budai hegyeket,
de elfér egy hanyagul kitakarított fiókban,
akár a félkész novelláidba törött ceruzahegy.*

*A cigarettát te szívod,
a hamu az én párkányomon gyűlik,
és hiába várok a szélre.*

*Ennyi maradt:
hajtincseiddel borított
tavaszi esték,
és libabőr a karomon.*

*De talán a folyón érkező hordalék
idővel elég lesz,
hogy megbocsássak neked mindent,
amit magamnak nem tudnék.*

Asszonyok az ágynál

*Csak asszonyok maradtak a haldokló mellett,
sötét kendővel takart arccal,
nem sírtak, nem felejtettek.*

*A füleltd körteremben éjszakák vibráltak –
valahánynak másik. Közös egy volt bennük:
akit körbeálltak.*

*Tekintetük,
(mint combjuk akkor),
megnyílt, majd elsötétedett.
Külön látták a testet a lélektől,
egynek a csalást, a lényegét.*

*Az ember feküdt az ágyban,
izzadt tarkója mögött felpolcolt párna,
mégis, mint odagurított kő
feszült nyakának a merev háttámla.
Nem beszélt ő sem,
talán nem is tépelődött,
a szeméből távozó fény
elégtétel volt –
maga a hála.
Aztán már az sem,
csak test, irgalomból vagy
kötelességből bebugyolálva.*

*Az ágy mellett csak asszonyok álltak,
sötét kendőből kitakart arcuk
lenyomata a távozó halálnak.*

*Tudták, mi a dolguk.
Hogy annyi év elveszett,
nem volt hiába.
Összehajtották a véres lepleket,
– mintha majd harmadnap –,
és összenéztek még utoljára.*

Az ágyadban

*Homokbucka.
Feküdtem a hátamon,
és te, mint a tenger, körülöleltél.
Ilyen lehetett volna,
mikor késő volt már,
hideg, ritkán jártak az éjszakai buszok,
és maradnom kellett veled,
közös ágyban reggelig.*

*Szerelmes jelenet.
Vibrált a lábunkon az új laptopod.
Aztán már csak te suttogtál
kis semmiségeket,
(a sötétben mindig halkán beszélsz,
mégis mintha a világot
váltanád meg),
és elhallgattad a legfontosabbat:
már aludnál, csak zavar a morajlás
a mellkasomban.*

*Félálomban voltunk,
hullámaid kimosták oldalam –
minden kis mozdulatod, mint tajték,
veritékemmé vált.
(A nyák meggyűlt a mélyedésekben.)*

*A hátamon feküdtem.
A plafonról morzsolódott a sziürke vakolat,
és elképzelttem,
hogymilyen –
Már szinte sikerült, úgy hanyatt,
mozdulatlanul,
mikortekinteted elnehezült,
és elnyelte az álm.*

*Akkor már tudtam, hogy soha.
Se bucka, se tenger,
hiába lepett el a víz egészen.*

*Álmomban, már félig betegen
kapcsoltam ki a szexjelenetet.*

Megbánás

*Csak akkor egyszer
ne lettem volna lusta
még várni egy rövid ideig
az újságosbódé mögött.
Csak fáztam volna még egy kicsit,
nem is a hiányodtól,
hanem mert tényleg
kurva hideg volt aznap éjjel.*

*Csak vártam volna meg,
hogy végül nem csinálsz semmit,
csak elszívod az arany Marlborót,
öreges mozdulattal megigazítod
a sálat a sebed felett, (melyet a hegedű
lába cserzett), aztán beülsz a kocsidba,
és hazamész a feleségedhez.*

*Ott, az Andrásy út sarkán
a bérelt apartman
Bazilikára néző erkélye alatt,
az újságosbódé mögé bújva
kellett volna elhallgatnom végleg.*

*Hogy miután körbejártuk a giccses szobákat
(a levendulaillatú kádat kikerülve,
a „csak a pultot fogjuk használni” konyhától
az üveglépcsőkön át
a bársonnyal takart franciaágyig),
ne lehessen folytatása az estének.*

*Ha lett volna pénzem taxira,
vagy legalább erőm hazagyalogolni,
és nem ülök be melléd a fehér BMW-be mégis,
hogy a némán megtett út után
(csak az utcalámpák
világították meg az arcunkat)
utoljára is úgy köszönjük el,
hogy fogunk még találkozni ezután.*

*Ha legalább ezt hazudtuk volna,
és ne kértelek volna meg a kapuban,
hogy mégis töltsük együtt az éjszakát.*

Határátkelések

*Ha ő én lenne,
most már biztos verset írna,
arról, hogy lakott nála egy lány,
– mikor túl kevés volt a nyugdíja –,
és milyen nehezen bírta,
mert ahogy készülődött, ment a színházba,
hajszálakat hagyott szanaszét a szőnyegen,
és pont olyan volt, mint a lány,
gyalog járt a kilencedikre –
nem kellett számolni,
„42 év után tudja az ember,
mennyi idő kilenc emelet, ha félúton beszáll valaki”*

*A lány jól tudott hallgatni,
főleg, ha az orosz katonákról beszélt,
akik megerőszakolták a nőket,
összemocskolták és ellopták a dunyhákat,
és Ceaușescuról, aki meghagyta őket,
csak a fűtést vette el,
és jó volt, hogy beszélhetett,
hogy néha együtt nézték a híreket,
és főzött újra, nem csak magának,
szerette kiteregetni a csinos ruhákat,
és néha bekopogni hozzá,
hogy ugyan, pihenjen kicsit a tanulással,
mert elkészült a kompót.*

*Ha ő én lenne,
mostanra megértette volna saját indulatait,
hogy miért törtek elő, mikor a lány
hazament karácsonyra.
Akkor már tudná, hogy nem az volt a baj,
hogy későn készültek el az útra a szendvicsek,
de még csak nem is az, hogy magas volt a számla.*

*Igaz, ha ő én lenne,
régen otthagytá volna az egészet
a lánya után, akivel sapkában
aludtak a blokk tetején,
akivel álmukban újraültették a virágokat
az elkobzott telkeken.*

*Otthagytá volna akkor biztosan,
mert a lánya, (ellentétben velem),
messzebbre szökött,
mint a határ túloldala.*

Örökség

*Budai lakások fényénél mérem,
mekkora az utcánk belmagassága,
hány méter és hány kanyar még
az egyetem – a folyosó vége,
mely betontömbben kezdődik a nagybetűs élet,
mely füstüveg mögött lesz a főnököm
magam helyett
valaki más,
és hány kupac papír, hány mappa fájl
választ el évről évre egy hét tengertől,
melyik ablakból néz rám,
szívében az én félelmeimmel,
szájában sodort cigarettával
a szerelem.*

*Melyik virágosnál veszi az első
babarózsát nekem,
(ha nincs szezonja a vörösnek),
melyik kapualjban csókolózunk órákig,*

*(ha a lakótársak zacskóslevest főznek),
lesz-e fehér fátyol az arcom előtt,
(vagy anélkül olcsóbb majd a ruha)
mikor odavezetjük egymást,
(mint kutya a vak gazdáját)
az oltáriszentséghez.*

*Hol fogan meg ő egyszer,
(hullik-e majd ott a vakolat),
laknak-e a szomszédban nagyszülők,
akik a férjemet utálják,
de várják az unokát,
és összejárnak-e még a barátnők
(hogyan megítéljenek),
renovált kocsmákba,
ahol a könnyeknél egy kicsit
mindig hangosabbak
a nevetések.*

*Lesz-e még itt addigra valaki,
aki meg tudja mondani,
mekkora a mennyek belmagassága,
ha a plafonig érő emlékeimmel
egyszer továbbadom a várost,
az itt kinyíló,
– de talán messzebbre látó –
csecsemőszemeknek.*

Szente Anita debütprózái

Szerződés

Tegnap az állatmenhelyre látogattam, és egy jegesmedvét igényeltem. Nem voltak nagy kéréseim. A jegesmedve legyen puha és fehér. A mérete: 2-2,5 méter hosszú és 1,6 méter magas. Nem bánom, ha az ursidae családhoz tartozik, és ursus maritimusnak becézik. A menhelyen dolgozó hölgy tökéletesen megértette a kívánságom, jelezte, hogy várjak türelemmel, percek múlva visszatér. Egy papírlapot tartott a kezében. Habozás nélkül ideadta, és egy csillaggal megjelölte, hol kell aláírnom. „Ezennel megfogadom, hogy Maritimusnak hű társa leszek. Gondoskodom ételéről és italáról. Kényelmes fekvőhelyet biztosítok számára. Meghallgatom naponta elhangzó dörögését. Figyelemmel kísérem kívánságait: hideg, nagyon hideg, jéghideg környezet, hal, mágány.” Habozás nélkül aláírtam, bár bonyolultabbnak tűnt, mint ahogy elképzeltem. A hideggel szemben persze volt némi ellenvetésem, de, gondoltam, az idő múlásával majd az elvárásaimhoz és környezetemhez szoktatom. Csupa apróság.

Posztolj, babám!

Két cinegét látok szelfizni. Egyformán tipegnek; jobb lábacska föl, bal lábacska ide-oda, a fej billeg, a test himbálózik. Ez itt a valóság. Haladnak a mezőn, irigylésre méltó magabiztossággal. Kis bokor mellett el, nagy bokor mellett fel, egyenes tartással.

– A látvány igencsak fontos – szól az első.

– A legfontosabb – mondja a másik, miközben igazít egyet a melltartópántján.

Véleményük igencsak aktuális. Szépségüket nem vitatom. Az út bizony hosszú és fáradalmas, míg végül a test föladja önma-

gát. Jobb lábacska föl, bal lábacska föl, két lábacska szét. Micsoda szépség, mekkora tudás! Precíz öntudomány. Posztolj, babám!

Mennek, mendegélnek, míg egy bojtorjánhoz nem érnek. Világuk simulásból áll, ruhájuk nem több egy-két csipkénél, így a szúrás elkerülhetetlen.

Kis bokor, nagy bokor. A látvány olyan, amilyen. Haladnak tovább, a bojtorját ékszerként viselve. A szabályt mindketten ismerik: „Egymáshoz érni kifejezetten veszélyes”. Hogy vonaglanak! Távolról lehet látni, miként küzdenek meg a kikandikáló fűszálakkal. A csípőt picit megemelik, a tipegőt terpeszbe helyezik, és a fejüket merevbe feszítik. Posztolj, babám!

Két cinegét látok szelfizni. Szépen mutat a képen a sas, fent, a fejük fölött. Remek műalkotásnak ígérkezik.

SZENTE ANITA 1995-ben született Székelyszentléleken. Középiskolás tanulmányait a Palló Imre Művészeti Szakközépiskolában végezte festészet szakon. Később a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen államvizsgázott pedagógiából. Jelenleg Budapesten él, a Pécsi Tudományegyetemen tanul biblioterápiát.

Rékai Anett debütversei

Tiszta apja

*Vörös képű, visító teremtmény,
magatehetetlen és ráncos,
ilyen lesz nyolcvan év múlva is.
Azt mondják, tiszta apja,
igyekszel nem megbántódni.*

*Hazaviszitek a kis lényt,
terhére van teremtőinek,
de becsülettel gondozzátok,
újra és újra megmosdatjátok,
míg járni nem kezd.
Tör, zúz, veszély les rá mindenhonnan,
és kidobjátok a macskát,
mielőtt jelet hagy rajta.*

*Idegenekre bízátok, tanítsák,
egyre nagyobb, a távolság is,
elviselhetetlen, olykor egy héten át
a hegyekben túrázik,
és mire megjön pár horzsolással,
a körmeitek tövig rágva.*

*Titokzatos, rejtőzködő
állattá válik, ki éjjel mozog,
s vadászik, zsákmányát olykor
odakint fogyasztja el,
de a szebb tollú tyúkokat hazahozza,
s te büszkén mondd, tiszta apja.*

*Hamarosan elrepül, világgá,
néha még látod, semmi végleges,
és éjszaka arra ébredsz,
amire egy felnövés óta nem,
rohansz a kórházba,
a takaróban vörös képű, visító teremtmény,
magatehetetlen és ráncos,
ilyen lesz nyolcvan év múlva is.*

Vonalrajz

*Képzeld el, hogy mind Vonalak vagyunk.
Csak egy pillanatra képzeld.
A Vonalén sok más Vonalat megismert,
akik közelítettek ennyi vagy annyi időn keresztül,
míg végre találkoztunk egy pontban,
metszettük egymást, és egyből
távolodni kezdtünk. Volt a Vonalő,
nem olyan rég, akiről azt hittem, hogy elhajlik
a kedvemért, de persze nem, csak bezártunk
egy szöveget, majdnem hetven fok volt,
és mentünk tovább az egyenesünkön.
Kérlek, mondd, hogy most tényleg párhuzamos
egymással a Vonalén és a Vonalte! Csak megyünk,
ugyanonnan, ugyanúgy, ugyanarra, és közben
tartjuk a távolságot, hogy majd egyszer csak
a végtelenben találkozhatunk.*

Kiszámolódsi

*Ecc pecc kimehetsz, ígérd meg,
hogy örökre barátok leszünk,
ha elmész, ha elmegyek,
megígérem.*

*Holnapután bejöhetsz, miért nem kerestél,
hogyhogy én, neked kellett volna,
azért még barátok vagyunk,
hát persze.*

*Cérnára cinegére, mennyire megváltoztál,
alig hasonlítasz arra a kislányra,
akit gyászolok, ki vagy te egyáltalán,
hogy nem sérti füledet a vonatfütty
és a fékcsikorgás?*

*Ugorj cica az egérre, azóta anyám mumusai
eggyel többen lettek, éjszakánként
kis költségvetésű tragédiákat vetítenek
csukott szemhéjára egy másik halott lányról,
és nem látja, hogy sokkal többet érek
összetörten, mint egészen.
FUSS!*

Horácnak rossz napja van

Petri György-átirat egy macskaszem szögéből

*A szeretettel nem tudok mit kezdeni – – –
Tartsanak el, én cserébe hízelgek,
de ugyanakkor hagyjanak békén,
ha a szekrény alá bújtam előlük.
Azt is unom, hogy ők hízelegjenek.
Veszítsenek el nagyobb embereket,
én majd dorombolva vigasztalok.
Legyenek teljesen elragadtatva tőlem,
és én halljam ezt egyenesen tőlük,
akik nem is tudják, hogy értem, rólam beszélnek.
Tegyék ki a tálkámot, és haljanak meg.*

RÉKAI ANETT 18 éves, a Budapesti Eötvös József Gimnázium tanulója. A tavalyi Sárvári Diákírópályázaton bronz oklevelet kapott vers kategóriában. Versei a KULTeren, az ÚjNautiluson és a Műútban jelentek meg.

2018. január

- 3 **Böszörményi Zoltán:** Simogató (vers)
- 4 **Csender Levente:** Üzbég mazsola (próza)
- 14 **Tóth Dominika** versei: kollázs, márványdal
- 16 **Erdős Veronika:** Cipőkanál és szerelem – Szócikkek pajzán felhang nélkül
- 22 **Somorjai Réka:** Sárga, piros, kék (próza)
- 24 Az időkben csupa romlás – Arany kortárs hangon
Vörös István: Megzavart évszakok, **Szokolay Zoltán:**
 Hazamennék, **Lennert-Móger Tímea:** Látomás, **Becsy**
András: A Kör, **Petőcz András:** Nyáridőn, **Bék Timur:**
 Terraformálás, **Simon Adri:** János legyen, **Lackfi János:** Óvatos
 duhaj, **Bak Rita:** Kifelé az égnek rúdja, **Payer Imre:**
 Arany őszhöz, **Nagypál István:** Margitsziget,
Magyar Eszter Csenge: A mélyvíz-fesztiválon,
Lakinger Tibor: Szép ősz
- 43 **Oberczián Géza:** Megálló
- 45 **Lukács Flóra** versei: Fénytörés, Vörös és fehér, Tekintet, Rózsasin
- 49 **Király Farkas:** Sortűz (Részletek a szerző készülő kisregényéből)
- 57 **Varga Melinda** verses reflexiói: Cicero átnéz az idők közti résen, Versek
 kisestélyiben
- 63 **Szócs Géza:** A Fekete Egypercesekből – Levél a gyógyszeresdobozban
- 64 **Marafkó László** tárcája: Grosics és a novella
- 66 Az irodalom isteni játék, sugallat – **Varga Melinda** beszélgetése
Böszörményi Zoltánnal
- 76 **Varga Melinda:** A lét hermészi hírvivője (Böszörményi Zoltán:
 Kényszerleszállás Shannonban)
- 90 **Gáspár Ferenc:** Pörge Dani bocskora (Cselenyák Imre: Áldott az a bölcső)
- 93 **Kántás Balázs:** Az ellopott rendszerváltás (Kerégyártó István:
 A rendszerváltó)
- 97 **Rimóczi László:** Zászlók, jelszavak, robbantások: „Semmi hatalmat
 senkinek!” (Berka Attila: Anómia)
- 101 **Muth Ágota Gizella:** „Fenékebe rúgjuk a józan észet” (Olivier Bourdeaut:
 Merre jársz, Bojangles?)
- 105 **Juhász Kristóf:** Az isteni könyvtáros útjelzője (Várkonyi Nándor:
 Szíriat oszlopai)
- 109 **Szócs Géza:** Erdélyi identitás (esszé)
- 115 Debüt
Bánkövi Dorottya versei
- 123 **Szente Anita** rövidprózái
- 125 **Rékai Anett** versei

LAPSZÁMUNKBÓL

- Böszörményi Zoltán
Simogató
- Tóth Dominika
márványdal
- Somorjai Réka
Sárga, piros, kék
- Varga Melinda
Versek kisestélyiben
- Lukács Flóra
Fénytörés
- Csenger Levente
Üzbég mazsola
- Erdős Veronika
Cipőkanál és szerelem
- Oberczián Géza
Megálló
- Király Farkas
Sortűz
- Szócs Géza
Erdélyi identitás

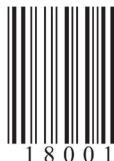
„Mindig is úgy éreztem, az időtér determináltjai, foglyai vagyunk. Ebből a fal nélküli, láthatatlan és kitapinthatatlan cellából nem tudunk kilépni. Nincs is hova” –

vallja BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN verseinek egyik fontos, visszatérő motívumáról, az időtérről. A költőt *Kényszerleszállás Shannonban* című, új verseskötetéről VARGA MELINDA kérdezte.

Az irodalom isteni játék, sugallat – 66. oldal

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

nka

Nemzeti Kulturális Alap